

Tverrkulturell diakoni

Hvordan kan globale nomader være en ressurs i møte med
tverrkulturelle miljøer i Norge?

AVH 501- (30 ects)

Masteravhandling i diakoni
Solveig Yri

Det Teologiske Menighetsfakultetet
Oslo sept 09

Veileder: Gunnar Heiene

Forord

Det har vært en lang, møysommelig og interessant prosess å skrive denne avhandlinga.

Temaet kombinert med helsemessige utfordringer har tatt på kreftene innimellom.

En global nomadisk oppvekst berører meg sterkt etter at jeg selv har hatt nesten 10 år av min barndom i flere land. Som barn tilbrakte jeg selv 4,5 år på en internatskole i Afrika, borte fra foreldre og dette var ikke bestandig enkelt.

Samtidig har det vært veldig morsomt og lærerikt å få lov til å sette seg mer inn i dette spennende temaet. Jeg er oppriktig interessert i hvordan globale nomader kan forsøke finne sine ressurser som følge av tverrkulturell barndom. Refleksjonene mine rundt hvordan globale nomader kan bruke sine ressurser på ulike måter er ikke avsluttet fra min side, de har nettopp begynt...

Videre ønsker jeg å takke min veileder Gunnar Heiene for tålmodig og fin veiledning. Jeg opplever å ha lært mer om struktur i oppgaver og vi har hatt mange interessante samtaler.

Andre mennesker som jeg ønsker å takke er informantene som var villige til å stille opp og bli intervjuet, samt villighet til å la meg ringe dem for avklaringer og utdypninger.

Det var veldig spennende å snakke med dere: Tusen takk! Jeg ønsker spesielt å takke Svein Jåvold for korrektur lesning og konstruktive tilbake meldinger: Tusen takk! Du har vært en uvurderlig støtte i denne prosessen. Videre vil jeg også takke venner og familie for korrektur lesning og støtte gjennom denne fasen. Takk for gode samtaler som har inspirert meg ☺. Takk til Marit Lomsdalen, Kristin Torres, Grete Framgaarden og Ingun Yri Øystese for samtaler og korrektur. Takk til min bror Karl Yri og min far Norvald Yri og øvrige familie for tilbakemeldinger. Takk til Lise Merete Bråten, Frida Husevåg, Gry Kristianslund, Anniken Watle, Tor Andre Balevik, Elsa Rognum, Åshild Vege, Helene Lister, Tabita Kariuku, Bodil Myles og Liv Finnseth for tilstedeværelse, bønn og oppmuntringer. Takk til andre gode venner som bare gjør det lettere både å skrive og ikke skrive ☺, og som betyr så mye er der Kristin Birkeland, Marianne Drolsum, Inger Karlsen og de ”gamle” ”singel jentene” Guro, Madde, Marianne og Margareta P og deres familier. Takk også til min nabo og venn Torleif Moe som alltid har vært så lett å spørre ved tekniske ting angående dataen. Sist men ikke minst ønsker jeg å gi en takk til Gud.

(Det lange forordet viser kanskje også at noen globale nomader har vanskelig for å begrense takke lister ☺)

Innhold

Forord.....	2
1 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn.....	6
1.2 Tema.....	8
1.3 Problemstilling.....	10
1.3.1 Forskning og litteratur.....	12
1.6 Metode.....	14
1.7 Disposisjon.....	16
2 Kultur, identitet og ”globale nomader”.....	18
2.1 Definisjon av kultur.....	18
2.2 Kultur og kommunikasjon.....	19
2.3 Begrepet innvandrer.....	21
2.4 Begrepet ”global nomade”.....	24
2.5 Identitet og påvirkning.....	25
3 Globale nomaders utvikling av identitet og selvforståelse.....	30
3.1 Barbara Schaettis modell.....	30
3.2 De 7 stadiene i modellen.....	30
3.2.1 Observasjon.....	30
3.2.2 Konfrontasjon.....	30
3.2.3 Utforskning.....	30
3.2.4 Identifikasjon med en referansegruppe.....	32
3.2.5 Integrasjon og normalisering.....	32
3.2.6 Finner en multikulturell identitet.....	32
3.2.7 Identitetsresirkulering og livsforsterker.....	33
4 Globale nomaders selvforståelse.....	33
4.1 Tilknytningsteori generelt.....	33
4.1.1 Tilknytningsteori relatert til globale nomader.....	34
4.2 Omvendt kultursjokk.....	34
4.3 Selvforståelse.....	35
4.4 Identitetsforståelse.....	36
4.5 Spiritualitet og selvforståelse.....	37
4.6 Kulturelle forandringer og tilbakekomst sjokk fra en kultur til en annen.....	38
5 Globale nomaders ressurser og utfordringer.....	39
5.1 Tverrkulturell forståelse og kompetanse.....	39
5.2 Språkferdigheter.....	40
5.3 Ulike verdensbilder.....	40
5.3.1 Tredimensjonalt verdensbilde.....	40
5.3.2 Smertefullt verdensbilde.....	41
5.3.3 Identitet i noe større enn seg selv.....	41
5.4 Personlige kjennetegn.....	42
5.4.1 Tilpasningsdyktighet.....	42
5.4.2 Manglende tilhørighetsfølelse.....	43
5.4.3 Impulsivitet.....	43

5.4.4	Evne knyttet til observasjon.....	43
5.4.5	Raskt dype kontakter og stort kontaktnett	43
5.4.6	Sosiale ferdigheter	44
5.4.7	Kulturell tilpassningsdyktighet/manglende likevekt.....	44
5.4.8	Sorg.....	45
5.4.9	Uforløst sorg og savn	45
5.4.10	Frykt for nærhet	46
5.4.11	Rotløshet og Rastløshet.....	46
5.4.12	Gjentatte tap av mellommenneskelige forhold	46
5.4.13	Utvikling av egen identitet.....	47
5.5	Oppsummering.....	47
6	Diakoni.....	48
6.1	Diakonien teologiske grunnlag.....	48
6.2	Kirken, fellesskapet og diakonien.....	48
6.3	Diakoni i møte med innvandrere.....	49
6.3	Kristent menneskesyn	51
6.3.1	Skapt	51
6.3.2	Kristus er død til liv for mennesket.....	51
6.3.3	Kristus som forbilde til diakoni	52
6.3.4	Den inkluderende felleskap.....	52
6.3.5	Kampen for rettferdighet.....	53
6.3.6	Nestekjærighet	53
6.4	Konklusjon.....	54
7	Casestudier: Hvordan kan globale nomader bruke seg selv i tverrkulturelt arbeid?	56
7.0	Presentasjon av spørsmålene.....	56
7.1	Intervju 1: Kvinne vokst opp i et utviklingsland	57
7.2	Intervju 2 Kvinne vokst opp i et asiatiske land.....	59
7.3	Intervju 3: Mann oppvokst flere steder i Norge.....	61
7.5	Intervju 4: Kvinne vokst opp i 3 land	62
7.6	Intervju 5: Mann som har vokst opp i 4 land	65
7.7	Oppsummering.....	67
8	Analyse av spørsmålene.....	68
8.1	Fremgangsmåten i analysen	68
8.2	”Hva mener du kjennetenger globale nomader?”	70
8.2.1	Forståelse for annerledeshet versus identitet	70
8.2.2	Rotløshet, rastløshet og sorg	72
8.3	”Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?”	74
8.3.1	Forhold til Gud.....	75
8.3.2	Forhold til andre.....	79
8.3.3	Søken etter identitet	80
8.3.4	Kulturell tilpassningsdyktighet/manglende likevekt.....	81
8.3.5	Blokkering.....	83
8.3.6	Utfordring	84
8.3.7	Utvikling.....	85
8.4	”Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?” ...	86

8.5	”Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i møte med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?”	87
8.5.1	Globale nomaders tverrkulturelle forståelse	88
8.5.2	Tverrkulturell bakgrunn skaper nysgjerrighet som kan føre til dialog	89
8.5.3	Globale nomaders forståelse av annerledeshet	89
8.5.4	Globale nomaders forståelse for omvendt kultursjokk	90
8.5.5	Den globale nomades empati	91
8.5.6	Oppsummering.....	92
8.6	Globale nomaders møte med innvandrere i lys av diakonien	92
8.6.1	Den inkluderende felleskap.....	93
8.6.2	Kampen for rettferdighet.....	94
8.6.3	Nestekjærighet	95
8.6.4	Hvor kan diakoni utføres overfor innvandrere.....	97
8.6.5	Ulike syn på diakoni for innvandrere.....	98
9	Konklusjon.....	101
10	Litteraturliste.....	107

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Misjonsbefalingen der kristne blir oppfordret til å spre det kristne budskapet har vært sentralt i kirken og i dens lære.

”Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til mine disipler, i det dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn”(Matteus 28. 18 -20).

Det har vært en allmenn oppfatning for kristne om å fortelle budskapet til andre mennesker. Som kristne og som ansvarlige for den globale verden skulle vi gjøre dette. Likevel har det vært en glemt gruppe siden misjonsselskapenes begynnelse på 1890 tallet, nemlig barna.

Barna har måttet følge med på lasset. Gjennom tidene har barn av foreldre som har reist til utlandet vært i Norge hos slektninger eller på barnehjem. De har bodd på internat skoler i utlandet nær ved eller langt borte fra foreldrene. I senere år har de fått tilrettelagt for hjemmeskole og mer samvær mellom barn og foreldre.

Mange av disse barna som vokser opp i flere kulturer får skjulte utfordringer. De kan i mange tilfeller trenge lang tid til å integrere seg tilbake til verstlandet, der de finner en balansegang mellom erfaringer fra andre kulturer og tradisjoner i verstlandet. Etter den kulturelle sjokk fasen og orienteringsfasen, søker de bevisst eller ubevisst etter en multikulturell identitet. Voksne kan også streve med tilpassningen og den kulturelle overføringen, men forskjellen er at voksne flytter mens barn flyttes.

Familier som har bodd i flere land kan trenge tilretteleggelse og veiledning når de kommer hjem fra utlandet siden mange synes overgangen kan være vanskelig. Misjonsorganisasjoner kan følge opp dette. Mange organisasjoner er opptatt av barn som for eksempel Redd Barna, Amnesty og Tapernes Landsforbund. FN har et overordnet ansvar å ta i mot rapporter om at barn i de ulike land blir ivaretatt og tatt hensyn til.

Bevisstgjøring om barna med oppvekst i utlandet etter oppslag i aviser som viser til omsorgsvikt og overgrep på internatskolen, har tvunget frem en debatt om hvordan det egentlig har vært for mange internatskolebarn og hvordan denne oppveksten preger dem

Tverrkulturell diakoni

som voksne på ulike måter. Hvordan har deres rettigheter blitt ivaretatt? Hva slags veiledning og kunnskap kan tilbys til mennesker med slik bakgrunn fra kirken?

Psykologer, lærere, foreldre og tilknytningsteoretikere er blitt mer bevisst denne gruppen av barn, og de arbeider med å kartlegge forskjellige ting de kan gjøre for å tilrettelegge veiledning for denne gruppen og deres familier.

For eksempel hadde brennpunkt på NRK 28.3.09 fokus på misjonærbarn fra Japan på 1950 tallet med beretninger om overgrep og krenkelser(Vårt Land. April 09: 28).

21 april 2009 skrev Vårt Land at en gruppe skal sette seg ned å forske på misjonærbarn fra 1854 og frem til i dag. De ønsker lære mer om deres erfaringer og forstå mer av reaksjoner på tverrkulturell barndom på internatskoler. Tjelle sier at organisasjonen har hatt mellom 1000 og 1500 misjonærbarn (Vårt land 21. April 09: 12).

Som basiskilde i min oppgave har jeg valgt å ta utgangspunkt i en hovedfagsoppgave av Rebekka Roberts fra USA. Oppgaven har en psykologisk innfallsvinkling på hvordan en slik oppvekst kan påvirke misjonærbarns identitet og hvordan dette kan bearbeides gjennom en psykologisk modell av Barbara Schaeffer.

Jeg har selv erfaring med å vokse opp på internatskole i utlandet, og har flerkulturell bakgrunn fra flere land. Denne erfaringen fikk jeg konkret brukt på et besøk i møte med barnehjemsbarn, samt noen ledere som var tidligere barnehjemsbarn på en studiereise til Estland tidligere i sommer.

Vi ønsket å motivere dem til å se muligheter og ressurser uavhengig av miljøbakgrunn. Alkoholmisbruk og depresjoner blant foreldre fører til at mange barn vokser opp uten foreldrekontakt og med følelser av ”forlatthet” akkurat slik som misjonærbarn kan kjenne det. Mitt foredrag hadde et utgangspunkt fra en historie jeg hadde lest om en gutt i Afrika som vokste opp i slummen med en drøm om å bli lege. Gutten var 12 år og bodde alene i et skur etter at foreldrene var døde av Aids. Barnet var målbevisst og bestemte seg tidlig for å bli lege, og dermed snek han seg med andre elever på en katolsk skole i nærheten for undervisning. Han var heldig og traff på en mann som hjalp han, men han hadde kanskje greid det uansett siden pågangsmotet og drivkraften var så stor.

Slummen ble senere ett sted han kunne dra for å inspirere andre som trengte hjelp til å finne sine ressurser og se sine muligheter. På samme måte som tidligere barnehjemsbarn nå var hjelpere på et barnehjem, kunne jeg bruke min internasjonale bakgrunn for og ”kommunisere” med mennesker med annen kulturbakgrunn. Min internasjonale bakgrunn og erfaringer fra internatskole kunne slik fungere som ressurs.

1.2 Tema

Temaet for denne oppgaven er hvordan misjonærbarn kan bearbeide tverrkulturell erfaring til ressurser. Mange misjonærbarn, militærbarn og ambassadørbarn eller andre som har måttet flytte mye, kan streve med ettervirkningene av og ikke hatt nok voksen kontakt i barndommen, oppleve kultursjokk og mangle kontinuitet og forbilder.

Internasjonal oppvekst kan kanskje gi noen identifiseringer blant innvandrere i Norge. Jeg ønsket å se nærmere på hvordan globale nomader kunne bruke sine ressurser i innvandringsmiljøer i hovedsak til tross for utfordringer. Mange tidligere misjonærbarn har stått frem og snakket om at de har følt seg ”annerledes” og kan streve med å finne kulturell likevekt i lang tid etter at de er kommet til vertslandet eller til ulandet.

Det har i senere år vært fokus på problemer og utfordringer ved slik oppvekst gjennom media, og personer i misjonsorganisasjoner har stått frem og bedt om unnskyldning og foreldre har anerkjent disse reaksjonene. Nå trenger vi å se på hva vi kan gjøre videre og hva slags kunnskap vi kan tilføre samfunnet og kirken om dette temaet.

I et større perspektiv så har alle mennesker visse utfordringer i arv og miljøbakgrunn. Vi velger ikke hva vi skal bli født inn i og hvor vi bor i de første leveårene. Utgangspunktet kan variere, men jeg ønsker å ha en stor tro på håpet om at det alltid er mulig og aldri for sent å kunne gjøre det onde om til det gode.

Tema i oppgaven er konkret rettet mot globale nomader og innvandrere. Samtidig håper jeg den kan sees på i en større sammenheng der innfallsvinkelen om å finne ressurser kan gjelde i alle situasjoner og mennesker med annen miljøbakgrunn også. Utfordringer og problemstillinger er en del av livet og skal ikke benektes, men jeg ønsker deretter et fokus på hvordan utfordringer kan vendes til noe positivt og bli til ressurser likevel. Mange mennesker har måttet reise rundt i verden og flyttet mye på grunn av foreldrenes arbeid.

Slik bakgrunn er ikke nødvendigvis enkel. Mange elementer virker inn på opplevelsen av tilhørighet og det er ikke lett å finne "seg selv" i en verden som forandrer seg så raskt og der det er så mange valg og alternativer. Internett, tv, radio og aviser har gjort informasjonen om hva som skjer i verden mye mindre, og dette kan ha bidratt til at vi forstår hvordan forskjeller kan bli noe positivt ved åpenhet og dialog mellom mennesker med ulik bakgrunn. Likevel er det utfordringer i multikulturelle miljøer og vi trenger å arbeide for økt forståelse og samarbeid på tvers av religiøse og kulturelle grenser. Det er viktig å se på utfordringene, det er viktigere å bearbeide dem og enda "viktigere" å forsøke anvende de til ressurser om man kan si det slik. David Pollock (2003) og Rebbekha Roberts (2005) har begge mye fokus på ressurser og bearbeidelse av en global oppvekst, og jeg har derfor valgt å ta med deres litteratur som to av hovedkildene i min avhandling. Videre har jeg selv intervjuet et utvalg globale nomader i Norge der jeg spør dem om å bla om identitet, utfordringer og ressurser og refleksjoner fra oppvekst i flere kulturer og på internatskolene. Det trengs "svar" om hvordan man kan trekke positive erfaringer ut av en global oppvekst på gode måter, og anvende erfaringer som ressurser. Mitt fokus på oppgaven er altså: **Hvordan kan barn gjennom bevisstgjøring lære å mestre tverrkulturell oppvekst og deretter anvende dette som ressurser rettet mot innvandringsarbeid i Norge?**

Psykoanalytiker og barnepsykiater John Bolby (1907 -1900) er kjent for sitt arbeid med tilknytningsteori og studier av barn i de første leveårene, deres tilknytningsmønster og hvordan de taklet å være atskilt fra omsorgspersoner (Bowlby, 1994) (Bergås 2008).

Her kan antall flyttinger, relasjonen til omsorgspersonene og alder spiller inn. Barn er ulike og mange taklet overgangene etter forholdene bra, mens for andre kan en slik bakgrunn tilføre smerte og helseproblemer (Lande 2000, Bergås 2000: 5).

Barbara Schaetti (2001) hevder at mange tverrkulturelle personer har blitt marginalisert både av den kulturen de kommer til og den kulturen de kommer fra (Schaetti 2001, Lee 2006: 3). Slike barn vil derfor lettere kunne utvikle empati, toleranse og spesiell kulturell forståelse for "fremmede" og "annerledes tenkende" i samfunnet. "Fremmede" kan da forstås som innvandrere og andre stigmatiserte grupper. Mange med tverrkulturell bakgrunn vil kunne trenge motivasjon for å se dette. Å bli løsrevet fra primære

Tverrkulturell diakoni

omsorgspersoner er en av de verste påkjenninger et barn kan bli utsatt for. Reaksjoner på tilknytningsbrudd kan føre til angst og forvirring (Winnicot 1986:19).

Mangel på kjærlighet og omsorg gjør at barn kan føle seg mistenksomme og sinte. Noen som krysser kulturer kan bli traumatiserte. Særlig dersom det er flukt og opplevelsen av at flyttingen skjer på en veldig traumatisert måte.

Dialog og åpenhet tverrfaglig, kan gjøre det lettere for mennesker på søken etter identitet og sammenheng og søke gjennomgang med en psykolog eller annen terapeut, slik at det kan bearbeides ordentlig selv om det er tidkrevende.

Jeg ønsker å være en stemme for de ”stemmesløse” barna som har vokst opp på misjonsmarken, og forsøker å belyse noen av deres erfaringer og ressurser i dag

Det at det er en diakonal ramme rundt oppgaven, peker frem mot ressurser innenfor kirkelige kontekster siden diakonien forklares som kirkens omsorgstjeneste jfr. 6.1.

Dette betyr at diakonen også kan være en formidler om den kristne tro og være tydelig på dens innhold. For at det er mulig å formidle dette, er det først viktig å vise respekt, nestekjærlighet og anerkjenne andre menneskers kulturarv og tradisjoner. Formidling om den kristne tro bør ikke overskride slike ting.

1.3 Problemstilling

Min hovedproblemstilling blir derfor som følger:

Hvordan kan globale nomader (gjennom bearbeidelse) være en ressurs i møte med tverrkulturelle miljøer i Norge? Jeg ønsket finne mer ut av om hvordan utfordringene eventuelt kan bearbeides og om globale nomaders miljøbakgrunn konkret kan brukes som ressurser rettet mot innvandrere i kirken og i samfunnet for øvrig.

Misjonærbarne har lært seg å flyte mellom land, kulturer og språk. Fravær av foreldre i oppveksten kan føre til både tidlig modning samt psykologiske utfordringer. En slik miljøbakgrunn er sammensatt og barn som erfarer flytting over kulturgrensene er ulike. Likevel ønsket jeg å trekke frem eventuelle ressurser for å se på hvordan disse kanskje kan være et redskap inn i innvandringstilstander i Norge. Har de felles referanseramme selv om de har vokst opp i forskjellige land og er fra ulike nasjonaliteter? Eller vil eventuelle utfordringer og disse forskjellene overskygge ressursene de globale nomader kan ha fått

med seg? For å finne svar på problemstillingen, har jeg valgt å ta med noen underliggende problemstillinger. I en av dem ser jeg på globale nomaders ressurser samt deres utfordringer. Dette fordi at jeg tenker utfordringer kanskje kan bli til ressurser og nyttige erfaringer i møte med andre, etter bearbeidelse.

Hvilke ressurser og hvilke utfordringer er hos globale nomader?

Flytting i barndom, fravær av foreldre og mange kulturelle endringer kan påvirke den globale nomades oppfatninger om verdier, kultur, familie og identitet. Mange opplever at de var stigmatiserte ute i det andre landet, og de føler seg annerledes tilbake til verstlandet. De går for eksempel glipp av "kjente" ting som andre tar som den største selvfølge som navn på skuespillere, filmer og moter. Derimot kan de ha kunnskap om ting fra landet de kom fra, som "spesielle steder" eller aktiviteter som kanskje ikke spiller en rolle eller har betydning når de kommer hjem igjen.

Mange globale nomader må lete etter nye norske koder og forsøke å tilpasse seg på nytt så godt de kan. Sammensetningen av globale nomaders ressurser og utfordringer kan kanskje bli til mer bevisste ressurser ved åpenhet og dialoger om hvordan de opplever en slik overgang. Kan deres erfaringer på kultursjokk som barn, bli til ressurser i møte med innvandrere som voksne? Hvordan kan man hente frem slike ressurser eventuelt?

Jeg ønsker å se på noen av deres erfaringer i barndommen og se om dette kan anvendes i tverrkulturelle miljøer.

Hvilke erfaringer har globale nomader med tverrkulturelt arbeid?

Mange globale nomader velger bevisst eller ubevisst og arbeide med innvandrere. Jeg ønsket å se litt på årsaken til at de valgte å arbeide med innvandrere og også hva slags tanker de hadde om de trodde selv at de kunne være en ressurs rettet mot innvandringsarbeid. Alle mennesker har noen ressurser uavhengig av miljøbakgrunn, status, erfaringer i fortiden, historie, håpløshet og andre menneskers negative oppfatninger om dem. Det kristne menneskesynet og diakoniens essens er at alle mennesker er verdifulle og Guds kjærlighet gjelder alle. Dette betyr at vi skal gi alle mennesker en sjanse, vi skal gi oss selv en sjanse og vi kan gi våre brødre og søstre en sjanse, uansett hvem vår bror og søster er "*Du skal elske din neste som deg selv*", kan være en drivkraft til å hente vår motivasjon og inspirasjon til nestekjærlighet og aksept ved å bli inspirert av Guds kjærlighet til menneskene.

Til slutt ønsker jeg å presentere en av de tingene jeg forsøker finne noen svar på:

Altså hvordan globale nomader kan bruke disse ressurser i diakonalt (arbeid) med tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?

Innvandringen øker mye i Norge, både pga globaliseringen, men også pga Norges innvandringspolitikk. I følge en debatt program på NRK 19.8.09 ble det drøftet hvorfor integreringen ikke hadde lyktes. Programlederne stilte spørsmålet om det var fordi vi er fulle av fordommer eller om det er fordi innvandrere ikke vil. Det kom videre frem at det er ventet ca 20.000 innvandrere til Norge i år, og at vi er det landet som er tredje i verden som tar i mot flest innvandrere. Dette viser at det trengs flere ressurser til å bidra i arbeidet med forståelse og det å være brobyggere, kunne ha innsikt i andre kulturer enn den norske og være åpen og fordomsfri i møte med mennesker uansett hvor de kommer fra i verden. Kombinasjonen mellom misjonærbarns utfordringer og erfaringer, ble til en nysgjerrighet i meg til å forsøke finne noen flere svar på hvordan globale nomaders erfaringer kunne virke som ressurser i flerkulturelle miljøer. Deretter ønsket jeg å se på hvordan dette eventuelt kunne brukes i innvandringsmiljøer innenfor diakoni og kirkesamfunn.

1.3.1 Forskning og litteratur

Feltet ”tverrkulturelle barn” er etter hvert blitt et ganske betydelig område innen en rekke fagdisipliner. Allerede i 1879 gikk diskusjonen blant misjonærene på Madagaskar om man skulle ha en ”anstalt” for barna hjemme i Norge eller ute på misjonsmarken. Det var vanlig at familier hadde guvernanter. Men man fant senere ut at det ville være enklere og rimeligere for selskapet og misjonærene å samle barna på ett sted (Dahl 1990:39).

På 1860 tallet var den mye diskusjon i Det Norske Misjonsselskap om dilemmaet mellom misjonskallet og foreldrekallet der det ble enighet om at dette måtte sidestilles (Tveit: 2000). Det ble diskutert effekten av den lange atskillelsen mellom barn og foreldre som hadde vært mellom barnehjemmets oppbygging i 1889 og frem til 1952 da det ble nedlagt. Etter denne debatten og barnehjemmets nedleggelse var det noe forskning på hva som skjer med barn av foreldre i andre land.

Ruth Hill Useem og John Useem var to sosiologer fra USA som reiste til India på 30 tallet. De reiste med sine to sønner og skulle arbeide blant andre utlendinger.

Tverrkulturell diakoni

De utviklet et begrep og forståelse rundt trekulturelle barn, som de på engelsk kalte: ”*Third culture kids*”. I dette begrepet betyr det barn som vokser opp med foreldre i andre land lagde sin egen kultur mellom kulturene. En slik kultur definisjon kritiseres av noen siden verden forandrer seg og miljøer og kulturer er sammensatte. Dr Ussem har understreket at sammenhenger forandrer seg og hennes nyere ”definisjon” på tredjekultur er som en betegnelse for å beskrive livsstil ”skapt”, delt og lært” av dem som kommer fra en kultur og er på vei til å lære seg en annen (Pollock 2003: 28).

David Pollock (2003) er opptatt med å se på utfordringer globale nomader har, samtidig som han ønsker å bevisstgjøre den globale nomaden selv og andre personer, at en tverrkulturell barndom kan bli til ressurser. Boka kan hjelpe både misjonærer, deres barn, ansatte i utenriktjenesten og forretningsfolk som reiser mye med familie til andre land. Forfatterne vektlegger det positive siden av en slik bakgrunn og den blir derfor spesielt relevant til min oppgave.

Berit Dahl har skrevet en bok som heter ”Bortsendt” som handler om misjonærbarns oppvekstvilkår, som ofte er preget av savn, fravær av foreldrene og kulturell isolasjon. I tillegg belyser hun hvordan mange barn sliter i spenningen mellom voksen og barns kultur (Dahl 1990).

Spørreundersøkelsene som er sendt ut til nesten 3000 tidligere elever ved skolene til misjonsambandet og santalmisjonens skoler viser at nå er det kommet frem et behov for å kartlegge denne gruppens erfaringer og reaksjoner på en slik oppvekst nok en gang. I alt for mange år har man unnlatt å etterspørre erfaringene til internatbarna. Organisasjonene håper å finne kunnskap og forståelse for misjonærbarns erfaringer.

Scheilina Somani er visepresident i en interesseorganisasjon som heter ” *Education for the PMI Diversity Specific Internets Group* “. Hun understreker noen av karakteristikkene til globale nomader er nysgjerrighet, en lengsel etter vekst og de ønsker forandring velkommen. Andre ressurser sier hun er at de har en evne til å strekke ut sin hånd både til sin egen og til andres kultur.

Det å vokse opp krysskulturelt kan likevel sette barn inn i en utfordrende psykologisk stressfaktor som kan være utfordrende å håndtere (Rosik Christoffer 1999 s.163). Det

trenge og tas på alvor i møte med denne problemstillingen. Misjonærbarn og andre globale nomader har et unikt verktøy av erfaringer som kan være svært nyttig.

Det at de ikke tenker så tradisjonelt og ”norsk” om alt, kan bidra til bedre tverrkulturelle dialoger, økt forståelse, empati, toleranse og slik være en brobygger inn mot innvandringsarbeid i kirker og i samfunnet ellers.

Annet materiale jeg brukte var bøker om globale nomader, identitet og kultur. Jeg har sett på hovedfagsoppgaver, og foretatt noen intervjuer av noen misjonærbarn i Norge

Jeg har vært inne på en nettside for globale nomader, der det var mye nyttig informasjon både internasjonalt og i Norge. I Norge er det en organisasjon der det er mulig å finne litteratur og komme i kontakt med mennesker som er engasjert i dette temaet. De kaller seg Norut. Jeg har snakket med generalsekretær for tapernes landsforbund som har engasjert seg i barnehjemsbarn og internatskolebarn og som har skrevet om det i media. Misjonssambandet som arbeider med misjonær barn og deres familier tok kontakt med meg siden de hadde hørt at jeg skrev en slik oppgave. Andre personer som jeg har vært i kontakt med er en leder som sto bak spørreundersøkelsen for misjonsorganisasjonen og har jobbet med å kartlegge deres erfaringer.

Jeg har diskutert oppgaven med familie og venner og har hentet inspirasjon fra mennesker som arbeider med tverrkulturelle personer. Jeg har for eksempel hatt en samtale med en migrasjonspsykolog, Hildegunn Sæle, som selv er en global nomade.

1.6 Metode

Metoden jeg skriver er hermeneutisk med innslag av empirisk materiale, både fra en tidligere undersøkelse fra USA og i noen egne intervjuer¹.

---

¹ Ved utførelsen av en empirisk avhandling er det vanlig å finne ut av om en skal sende et meldeskjema til personvernforbundet. Dette skal gjøres dersom det kommer frem personopplysninger som er sensitive og det kommer frem helt eller delvis med elektroniske hjelpemidler eller om det foreligger et personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Sensitive opplysninger vil si opplysninger om rasemessig eller etnisk bakgrunn, politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning, at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for straffbar handling, helseforhold, seksuelle forhold, medlemskap i fagforeninger og lignende (Øen 2005:9). Jeg ringte datatilsynet og snakket med min veileder angående klarering.

Jeg fikk tilbake melding om at det ikke var nødvendig å melde personforbundet siden spørsmålene var generelle og anonymiserte og ikke kunne spores tilbake til de jeg hadde snakket med.

Hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er innlysende med en gang (Thaagard 2003: 37).

En slik tankegang betyr at fenomener kan tolkes på ulike nivåer og at mening må forstås i lys av sammenhengen. Et eksempel på hermeneutisk tilnærming er Geertz (1973) studier av kultur. Han skiller mellom en ”tykk” og en ”tynn” meningsbeskrivelse der en ”tynn” beskrivelse gjengir bare det som observeres mens en ”tykk” beskrivelse også vektlegger en meningsaspekt, mens Geertz mener at all forståelse bygger på forforståelse (Thaagard 2003:38). I selve intervjuene forsøker jeg og la det svaret hver enkelt kom med selv være det som styrer hvordan jeg analyserer det. Fortolkningen vil bli forstått ut i fra en forforståelse. Eksempler på slike forutsetninger er å bla språk, oppfatninger og aktørens personlige erfaringer (Gilje og Grimen 1993: 148).

Selv om jeg vil forholde meg til hva aktørene svarer, vil jeg ha med meg mine erfaringer som følge av lignende oppvekst som aktørene.

Jeg har valgt å ta med noen intervjuer i kvalitativ form for å sammenligne den med teoridelen, analysen på intervjuene og noen egne erfaringer. Årsaken til at intervjuene er kvalitative er at jeg er opptatt av innlevelse og mening og ønsker å vite hva noen globale nomader ville svart på slike spørsmål. Deres svar har sammen med teorien og egne refleksjoner igjen gitt meg ny kunnskap og nysgjerrighet på noe av kompleksiteten og ressursene mange globale nomader har.

Sentralt innenfor fenomenologien er å forstå fenomener innefor de som studeres sitt perspektiv og beskrive ting slik de opplever den (Thaagard 2003:36).

Jeg forsøker å la intervjuene tale for seg selv, og i analysen av intervjuene forsøker jeg å trekke inn deres perspektiver sammen med en egen vurdering og mening om hvordan disse erfaringene kan anvendes i praksis rettet mot flerkulturelle miljøer.

Thaagard understreker betydningen av å gi rom for fleksibilitet og åpenhet. Dette er også mitt utgangspunkt for å ha snakket med informantene to ganger. I tillegg vektlegger jeg egen oppvekst med erfaringer fra egne kulturer der jeg forsøker å trekke inn noen poenger på hvordan dette kan gjøres.

Rebekkah Lee Roberts (2005) har skrevet en avhandling der hun ser på identiteten og selvforståelsen til en gruppe misjonærbarn. Denne rapporten danner et hermeneutisk grunnlag i oppgaven der jeg videre har noen spørsmål i møte med misjonærbarn i Norge for å høre deres erfaringer og meninger om en slik bakgrunn og hvordan de eventuelt kan anvende denne bakgrunnen til ressurser. I intervjuene benytter jeg en systematisk tilnærming og forsøker i etterkant å bruke innlevelse og innsikt der jeg gjengir det de menneskene jeg har snakket med sier. I og med at det er kvalitative metoder så baserer det seg på tekster og analyseringer av disse.

Deretter sammenligner jeg teorien og analyserer samtalene opp mot teori jeg har funnet på kultur, globale nomader sett i lys av det diakonale aspektet. I samtalene jeg har med de forskjellige personene er tanken å få frem noen refleksjoner og drøfte dette og for å gjøre oppgaven litt mer spennende enn og bare ta ut informasjon fra teorien. Jeg har valgt å stille noen spørsmål i en litt strukturell form, og dette gjør jeg ikke for at jeg ikke kan trekke frem flere aspekter av svarene, men mer for å ha noen poenger innenfor rammen til min problemstilling og deretter trekke ut noen ting som jeg drøfter. Jeg har ikke tatt opp samtalene på bånd, men forsøkt å skrive ned så nøyaktig så mulig det de har sagt. Jeg har forsøkt å trekke ut noen "essenser" som skal belyse min problemstilling, og derfor har jeg tillatt med å kutte ned på de tingene jeg ikke ser er relevante for problemstillingen. Sitater fra globale nomadene blir derfor som et tillegg der jeg trekker ut aspekter for å belyse og diskutere teoridelen. Personene jeg snakket med er anonymiserte. Jeg har anonymisert hvor de bor, i hvilke land de har vokst opp og hvor de bor og hvor de arbeider, eventuell kirketilhørighet og hvor de studerer. Jeg har i ett par samtaler tatt med en organisasjon og yrke som blir relevant i forhold til hva slags ressurser de har i møte med innvandrere barn.

1.7 Disposisjon

I første kapittel skriver jeg en innledning. Her har jeg en kort bakgrunn der jeg viser til problemstilling, tema, metode og forskning og litteratur. Jeg har utvidet metode kapitelet siden jeg skriver en oppgave der jeg tar utgangspunkt i å tolke den hermeneutisk, i tillegg til at jeg har tatt med noen kvalitative intervjuer som jeg analyserer. Jeg velger å se empirien i lys av teorien og teorien i lys av empirien.

Tverrkulturell diakoni

Videre i kapitel 2 skriver jeg om kultur, identitet og ”globale nomader”. Her forklarer jeg begrepet kultur og ser det i sammenheng med kommunikasjon i forhold til ulike folkegrupperinger. Jeg viser også til en modell ulike faktorer som virker inn på denne samhandlingen som verdensbilde, sosiale faktorer og individuelle faktorer.

Jeg forklarer videre hvorfor jeg velger å skille mellom uttrykkene globale nomader og innvandrere når det egentlig kan brukes om hverandre. Videre skriver jeg om identitet og påvirkning.

I kapitel 3 presenterer jeg globale nomaders utvikling av identitet og selvforståelse og jeg presenterer Barbara Schaettis modell. Denne modellen er en eventuell modell på hvordan den globale nomaden kan finne frem til et ”forsonet” selv eller en multikulturell identitet. Deretter i kapitel 4 presenteres globale nomaders selvforståelse i forhold til tilknytningsteori, omvendt kultursjokk, selvforståelse og spiritualitet.

I kapitel 5 ser vi nærmere på globale nomaders ressurser og utfordringer, der jeg forsøker å vektlegge ressursene. I kapitel 6 presenterer jeg begrepet diakoni sett i lys av Kirkerådets diakoni plan 07, bibelen og et kristent menneskesyn. Jeg har med ulike teologiske syn på diakoni og jeg har med ett par ulike innfallsvinkler på kirkeforståelse. Deretter reflekterer jeg noe rundt innvandring og diakoni.

I kapitel 7 tar jeg for meg casestudier, der jeg intervjuer 5 globale nomader i Norge og stiller dem like spørsmål. Hovedspørsmålet går på identitet og hvordan se selv tror at deres ressurser kan blant innvandrere i arbeidesammenhenger og innenfor diakonale situasjoner.

I kapitel 8 analyserer jeg ”svaret” og sammenliger med utvalgt teori og med egne refleksjoner. Videre tar jeg med noen av ”svarene” og forsøker å drøfte dem inn i den diakonale ramme som har fokus på inkluderende felleskap, nestekjærlighet og kampen for rettferdighet. Dette er tre overskrifter som kirkerådet har tatt med i den nye diakoni planen 07.

Til slutt i kapitel 9 forsøker jeg å trekke noen konklusjoner med å se på det jeg fant og komme med et utblikks fokus mot slutten av oppgaven.

2 Kultur, identitet og ”globale nomader”

2.1 Definisjon av kultur

Sammenhengen mellom kultur, identitet og tverrkulturell bakgrunn er kompleks og jeg vil i dette kapittelet forsøke å vise hvordan verdensbilde, sosiale faktorer og individuelle faktorer påvirker hvordan vi møter mennesker generelt og spesielt, og hva som kan bli utfordringer i forståelsen og kommunikasjon med ulike kulturoppfatninger og tradisjoner. Eksempelvis kan verdensbilde være preget av religiøse oppfatninger og mange ganger kan ikke dette skilles fra hverandre. For eksempel om en person tror at det er personlige makter som står bak eller om mennesket tenker ut i fra årsak og virkning (Dahl 2001:132).

Ordet kultur stammer fra det latinske ordet *colore*, som opprinnelig betød å dyrke. Vi kan finne dette ordet også i norsk daglig tale som *kultivere* og i ord som *kultur landskap*, som har betydning fra oppdyrket mark (Eriksen, Sørheim 2003: 34).

”Kultur” er den komplekse helhet som består av kunnskaper, trosformer, kunst, moral, jus og skikker, for uten alle de øvrige ferdigheter og vaner et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn.”

Denne definisjonen ble i følge Eriksen, Sørheim (2004:37) utformet i 1871 av den engelske antropologen Edward Taylor.

Det er snakk om ulike definisjoner på kultur. Den ene definisjonen vektlegger kultur i historisk forankring der tradisjon er vesentlig, mens den andre definisjonen ikke nevner historien. Den er konsentrert om nåtiden og muligheten for gjensidig forståelse.

Overflatekulturen definerer det mer overfladiske og dette kan være lettere å kopiere for globale nomader, mens dybdekulturen tar det lengre tid og sette seg inn i. Måten man kan forstå begrepet kultur på er å tenke seg et fjell der noe er synlig på oversiden av vannflaten, mens resten er usynlig under vannflaten. Eksempler på overflatekultur er oppførsel, skikker, ord og tradisjoner. Overflatekulturer er ikke så komplisert og lære seg, mens når det gjelder å integrere dybdekulturen, er det en forutsetning å bo i en kultur over lengre tid slik mange misjonærbarn har måttet gjøre. Eksempler på dybdekultur er verdier, livssyn, tenkemåter og oppfatninger (Pollock 2003: 43). Mange misjonærbarn

kan vende seg til en tankegang med en annerledes tilnærming til tid og vokse opp med å ta litt ting som det kommer, som er typisk for den afrikanske kulturen.

Et medlem av et samfunn kan tilegne seg kulturelle ferdigheter gjennom to måter:

- Gjennom et system av gjensidige roller, plikter og relasjoner som er omfattende nok til at de aller fleste innbyggere får tilfredstilt sine behov der.
- Det kan også være gjennom tanker, kunnskaper og ferdigheter man tilegner seg uavhengig av relasjoner til medmennesker (Eriksen, Sørheim 2004: 43)

Kultur er å forstå som summen av alle erfaringer, kunnskaper og verdier vi bærer med oss, og som vi handler på grunnlag av. For hvert individ kan graden av utvikling innenfor hvert av elementene variere svært mye avhengig av gruppens sammensetning og enkeltindivids bakgrunn. En viktig grenseovergang blir derfor overgangen mellom kultur og individ. Menneskene kan ha ulike kjønn, og personlighet til tross for likt språk, tradisjoner og skikker. Det kan derfor være misvisende med begrepet ”innvandrerkultur” siden individer med samme kulturbakgrunn kan ha ulik ballast (Eriksen, Sørheim 2004: 44). Grenser mellom kulturer er altså ikke så tydelige som det er mellom språk.

I dag er Norge blitt veldig flerkulturelt og sammensatt av forskjellige språk, religioner og etniske grupper.

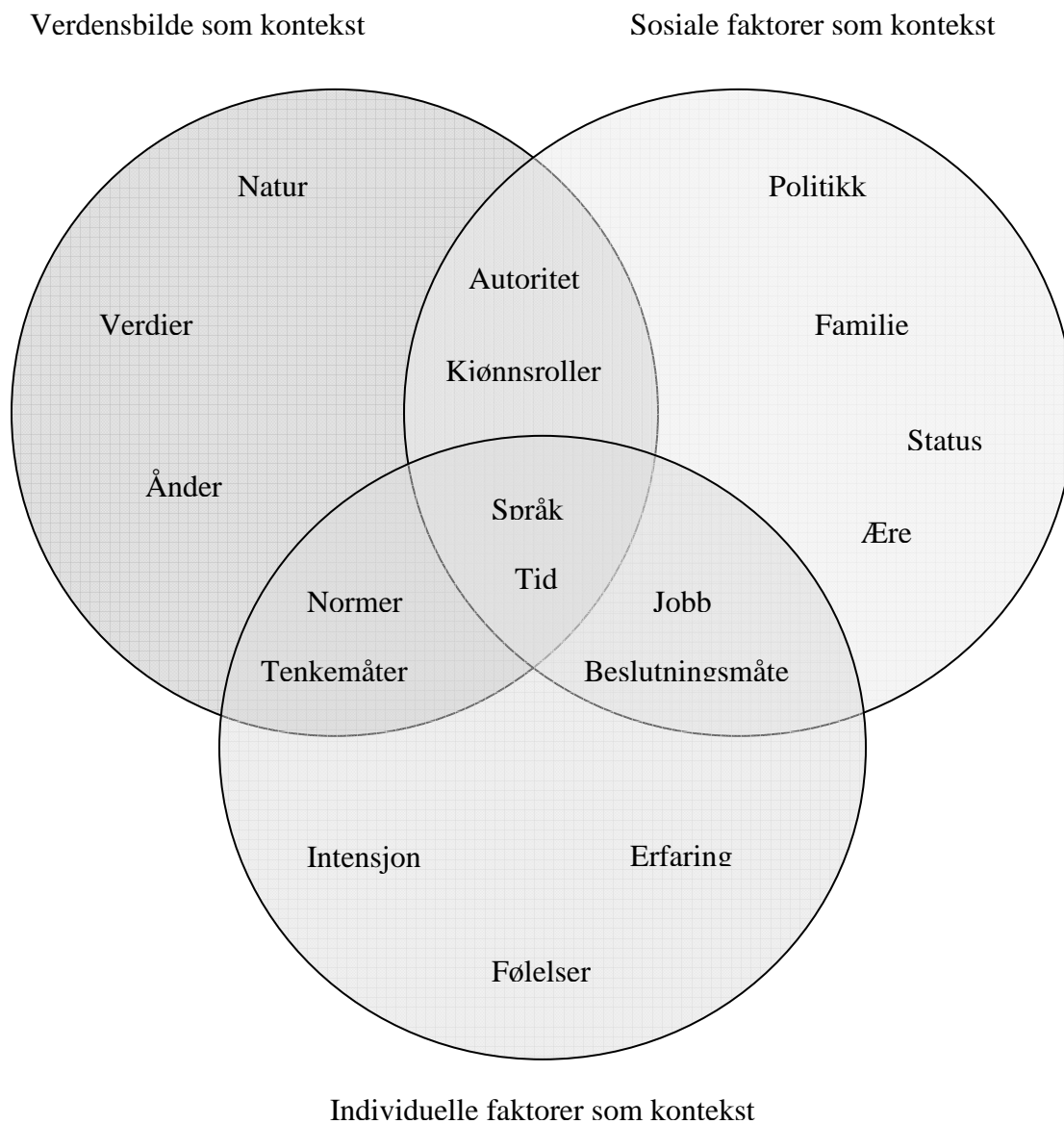
2.2 Kultur og kommunikasjon

I et møte mellom en nordmann og en innvandrere vil kommunikasjon være en sentral nøkkel. Bak kommunikasjonen ligger oppfatninger som menneskesyn, verdensbilde, oppfatninger som er varierende eksempel analytisk og planleggende eller skjebne bestemt, lineær eller syklisk tids oppfatning, om språket er direkte eller indirekte, om man oppfatter skille mellom det religiøse og det materielle og det offentlige og det private i forhold til om det religiøse og det materielle sees som helhet (Dahl 2001: 72).

Kultur forståelse og tilnærming til andre mennesker fra andre kulturer er altså en kompleks sak. Det er en nær sammenheng mellom kultur og forståelse samt mellom kultur og kommunikasjon. I tillegg vil dette igjen være preget av individuelle faktorer som erfaringer, tenkemåter, beslutningsmåter og følelser o. l (Dahl 2001: 21).

Tverrkulturell diakoni

Sammensettingen mellom tradisjoner, språk, erfaringer og personligheter kan gjøre det utfordrende og møte den andre og noen ganger kan forutinntatthet og tolkninger for tidlig føre til misforståelser og kommunikasjonsproblemer. Eks fra fig.6.2: 3 faktorer som er viktige i kulturell kontekst (Dahl 2001: 130).

(Dahl Øyvind 2001:130)

Kontrastene mellom disse sirkene er ikke skarpe og derfor går de inn i hverandre

I kommunikasjon er det mennesker med ulik personlighet, bakgrunn og utdanning som møtes og ikke at vi som mennesker møter en annen kultur (Eriksen, Sørensen 2004: 47). Det kan bli en ukultur dersom vi glemmer å huske på at innvandrere er like forskjellige fra oss nordmenn uansett fra hvilket land de kommer fra, hvordan de ser ut eller hva slags utdanning de har.

Vi skal være forsiktige med å trekke forhastede konklusjoner ved å se verden og andre mennesker kun ut fra fra ”norske briller. Det kan være en hjelp og ha noe kunnskap innenfor kultur og identitet. Alle mennesker har rett til å bli møtt med respekt og omtanke uavhengig av personens hudfarge, kultur og religion. Vi skal samtidig ha lov til å forvente noen retningslinjer innvandrere forsøker å møte i forhold til deres opphold her, der de må vise våre retningslinjer og kulturarv, respekt og omtanke. Til tross for at mennesker med samme kulturbakgrunn kan ha ulike oppfatninger, er det likevel en kjensgjerning at folk som har samme språk, religion og politisk overbevisning, utdanning og interesser selvsagt har mer til felles enn mennesker som prater ulike språk, har ulik religion, og ulike politiske oppfatninger (Eriksen, Sørensen 2004: 48).

Innvandrere kan ha ulik bakgrunn fra kontinenter, religioner og språk. Forskjellene kan også ha flere dimensjoner, og det kan være vanskelig å definere grensene mellom et sett av kulturer. Ulikheter i denne sammensetningen kan skape både misforståelser og kommunikasjonsproblemer. Men det er viktig og møte den andre personen med respekt og forståelse så langt det er mulig.

Man trenger ikke bli som ” *den andre for å forstå den andre* ” skriver antropologen Clifford Geertz (Eriksen, Sørensen 2004:49).

2.3 Begrepet innvandrer

Innvandrer er et vidt begrep, og vi skiller mellom mange ulike nasjonaliteter og ulike årsaker for at innvandrere kommer til Norge. I videre betydning kan vi si at det er en person som flytter fra et land til et annet og forblir i det landet i en lengre eller kortere periode (Hageensen mfl 1990:13). Det har vært en økning av innvandring til Norge fra 1960 årene, og etter innvandringsstopp i 1975 har flere kommet hit som flyktinger og asylsøkere (Heiene, Thorbjørnsen 2004:199).

Tverrkulturell diakoni

Jeg kunne gått mer inn på forskjellen mellom flyktinger og asylsøkere, men i min oppgave kommer jeg til og konsentrerer meg om en generell tilnærming til begrepet innvandrere uansett om det gjelder flyktningsstatus, asylsøkere, arbeidsinnvandring, blandingssekteskap, eller turister, afrikanere eller europeere. Felles for dem er at de er kommet utenfra Norge og er her i kortere eller lengre tidsperioder av ulike årsaker.

Jeg kommer også til å bruke begrepet ”fremmed” siden oppgaven er skrevet i en diakonal kontekst. Videre vil jeg se om globale nomader kan bidra som ressurser i de diakonale miljøer ut ifra deres erfaringer. Selv om alle mennesker innenfor kirkens rom er likeverdige og alle er søstre og brødre, viser bibelen og den kristne tro til et særskilt ansvar i møte med fremmede og marginaliserte, både innenfor og utenfor kirken.

”Du skal ikke plage en innflytter eller fare hardt fram mot ham. Plager du dem, og de roper til meg, vil jeg høre deres rop ”(2 Mos 22:21 -28).

I dag i 2009, er det mange mennesker med tverrkulturell bakgrunn som bor i Norge. Kunnskapen har økt og dette skulle tilsi at vi er kommet lengre med integreringen i dag. Likevel viser det seg at mange mennesker opplever å føle seg stigmatiserte og opplever bl.a avslag på jobbsøknader fordi de har feil navn og eller hudfarge

Grete Brochmann sier at samspill mellom klasse og etnisitet er av betydning blant dagens innvandrere i tillegg til at ting har endret seg gjennom historien. Eksempelvis ble italienere på 1950 tallet kalt ”degoser” og ”pakkis” begrepet kom sterkt frem på begynnelsen av 70 tallet (Brochmann: 2006: 60).

Innvandrere som har høy utdanning og mange penger kommer vanligvis gjennom ”nåløyet” mer enn fattige og lavt utdannede innvandrere. Statistisksentral byrå hadde for ikke lenge siden, kom det fram at mange ser på begrepet ”innvandrere” i forbindelse med en som har ”annerledes” hudfarge. Det ble sendt rundt et spørreskjema til innvandrere for å kartlegge deres bakgrunn, og flere mennesker fra Europa og USA ville gjøre byrået klar over at de slett ikke var innvandrere (Brochmann 2006: 62). Denne reaksjonen viser at begrepet ” innvandrere gir negative assosiasjoner hos mange. Adopterte mennesker har fortalt at de føler seg ofte stigmatiserte pga hudfarge selv om de ellers kjenner til alle norske kodene (Brochmann 2006: 63). Det er viktig å huske på at det er mennesker som møtes, ikke kulturer. Alle mennesker har ulike erfaringer og ulike livshistorier og er individuelle personligheter. Flyktinger har i tillegg ofte dramatiske erfaringer fra sitt

hjemland som vil prege deres tilpassning og integrasjon i Norge (Brochmann 2006:63). På samme måte som innvandrere har ulike status, ulike erfaringer og ulike personlighet, så er det på samme måte at globale nomader føler seg som ”innvandrere” men ikke ”ser” slik ut.

De er på en måte litt sånn ”usynlig” i deres erfaringer av det å være ”annerledes,” men mange får ikke den samme ”forståelsen” som mennesker med en annen hudfarge får. Det er en slags forventet holdning om at man skal oppføre seg norsk når man ser norsk ut. Utfordringen er å møte den norske kulturen på det som kjennes naturlig samtidig som den globale nomaden kan tillate seg å ta vare på sin kulturelle egenart og kanskje nettopp i innvandrings miljøer kunne spille den ut uten at noen ”oppdager” at det ikke er helt norske. Integrasjonen i en kultur ligger i samspillet mellom etniske nordmenn og innvandrere. Innvandreren trenger og møtes med respekt også når det gjelder deres kultur og levemåte. Diskriminering og fordommer kan hindre integrasjonen og føre til økt spenning og isolasjon mellom kultur gruppene (Heiene 2001: 200). Det er viktig å være åpen og holde en dialog gående på tvers av kulturelle og religiøse ulikheter.

Selv om globale nomader og innvandrere er det samme, holder jeg disse begrepene adskilt. I min problemstilling tenker jeg globale nomader som barn, som har vokst opp i flere kulturer grunnet foreldrenes arbeid i utlandet, og her igjen med vektlegging på misjonærbarn. Innvandrere og fremmede, blir som nevnt, omtalt som de som er kommet fra andre land til Norge. **Jeg skiller disse begrepene fra hverandre siden dette bedre belyser min problemstilling om hvordan globale nomader kan være en ressurs rettet mot innvandrere.** Innvandrere kan være ressurser i møte med det norske samfunn, samt i møte med andre globale nomader, likevel velger jeg den motsatte innfalsvinkelen siden hovedfokuset ble misjonærbarn som ”passive” nomader til hvordan mestre sin bakgrunn mot ressurser og nytenkning. Dette betyr videre at dette ”svaret” kan anvendes i andre sammenhenger med nyanser av at det virker begge veier kontinuerlig, selv om jeg ikke fokuserer så mye på dette i denne oppgaven.

2.4 Begrepet ”global nomade”

I internasjonal litteratur er det innført et begrep på en oppvekst og identitet hvor en vokser opp i et annet land eller en annen kultur enn foreldrenes: Third Culture Kids (TCK) eller Tredje kulturs Barn (TKB). Dette er i følge Pollock (2003: 27):

- Barn som har tilbrakt en vesentlig del av utviklingsårene utenfor foreldrenes hjemland/kultur
- Barna har et forhold til begge (alle) kulturene uten å ha full tilhørighet til noen av dem
- Barna føler tilhørighet til andre mennesker med lignende bakgrunn

Selv om deler av hver kultur blir gjort til en del av TCK-ens livserfaring, vil følelsen av tilhørighet ligge i forholdet til andre mennesker med liknende bakgrunn. I prinsippet betyr det at et misjonær barn som vokser opp i Tanzania kan føle mange fellestrekk med en ambassadør barn fra USA som vokser opp i Asia. De får altså en ”både og identitet” som de må lære seg og leve med.

Mange globale nomader strever med å finne kulturell likevekt og identitet ikke først og fremst fordi at de lærer kultur forskjellig fra andre, men nettopp fordi de lærer kultur på samme måte som alle andre. Både globale nomader og de rundt dem, ser ut til å glemme at livserfaringene deres er annerledes enn hos dem som har vokst opp i mer eller mindre stabile, tradisjonelle og monokulturelle samfunn.

Det som er akseptert og vanlig oppførsel ett sted, kan sees på som uhøflig eller tåpelig ett annet sted. Når alle i et samfunn forfekter de samme verdier og skikker slik som i noen miljøer, vil dette kontrollere handlefriheten. For globale nomader derimot, kan disse reglene ikke bare forandre seg over natta, men like fult de medlemmene av disse forskjellige stedene kan ha et vesentlig ulikt verdenssyn. Globale nomader kan ligne eller ikke ligne på den kulturen de bor i tillegg kan de viktigste kulturbestemte livssynene og overbevisningene å være like eller ikke like de verdiene som Globale nomader går ut i fra. Dette kan settes opp i en tabell: (Pollock, Reken 2003: 51)

- Utlending: Ser annerledes ut – Tenker annerledes. Dette gjelder for globale nomader i utlandet.
- Adoptert: Ser annerledes ut – Tenker likt.

- Usynlig innvandrer: Ser lik ut – Tenker annerledes.
- Speilbilde: Ser lik ut og tenker likt.

2.5 Identitet og påvirkning

Identiteten etableres gradvis gjennom samhandling med viktige personer i våre omgivelser. Den består av mentale representasjoner av oss selv og andre. Et barn som opplever seg bekreftet, vil etablere en positiv identitet som verdifull og elsket. Det samme barnet kan ha negativ identitet knyttet til frustrerende situasjoner der det er blitt avvist og følt seg uelsket.

Store belastninger her kan føre til en splitting hos mange. I de første leveårene får barn denne bekreftelsen av foreldre og av søsken som danner identitetsgrunnlaget mens senere kommer andre personer på banen (Varvin 2003: 179). For å kunne klare seg i nye omgivelser må identiteten være fleksibel (man må være åpen for forandring) og noenlunde stabil (for eksempel ikke splitte under stress) (Akhtar 1999, Eriksen 1950 og 1954) (Varvin 2003: 179).

Mange globale nomader kan bli stresset ved forandringer. Faktorer som kan påvirke stress er individuelle, men det er enighet om at sårbarhetsfaktorer som går på personens evne til å takle stress og beskyttelsesfaktorer som miljømessige ressurser som for eksempel sosial støtte kan virke inn (Håseth 2003: 160). De som opplever støtte fra foreldre og søsken takler overganger bedre. Det er viktig for pårørende å snakke til barnet om at forvirring og usikkerhet i forbindelse med overganger er normalt. Dersom foreldre derimot er fanget i en idealistisk tankegang om at ”vår familie” skal ikke ha problemer og barna er ”beviset” på at ting har gått greit, vil overgangen kunne bli mer problematiske. En undersøkelse fra USA viser at slike holdninger kan øke stressfaktoren til barnet. De skal ikke bare takle overgangene uten og snakke om det, men hvis de gjør så vil de kanskje oppleve og ikke bli tatt på alvor eller følelsene deres bagatelliseres.

Identiteten kan være like sammensatt og vanskelig å definere som begrep om kultur, nasjonalitet og etnisitet, der psykologer, antropologer, teologer og andre vil vektlegge ulike ting i ulike tidsperioder. Erik H. Erikson bygget på den tradisjonelle psykoanalytiske teorien fra Sigmund Freud. Han fokuserte på menneskers selvbylde, følelser og oppfatning av selvet som oppstår i relasjon til andre mennesker (Wright 1982,

Øen 2006). Georg Herbert Mead og Martin Buber var viktige tenkere om teamet som går på identitet. Mead var opptatt av samspillet til barnet gjennom den ” *betydningsfulle andre* ” eks foreldre og storesøsken og at det leder til en fremstilling mot den ” *generaliserte andre* ” mens Buber som var inspirert av Levinas var opptatt med et forpliktende jeg-du forhold som byggeklossen for moral og liv. Buber skal ha uttalt at: ” *Det indre du blir virkelig i det faktiske møte med deg* ” (Hylland Eriksen 2004: 45). Identiteten er mangfoldig og påvirkes gjennom hvordan andre ser på oss og hvordan vi opplever oss selv. Kulturell identitet er opplevelsen av å ha samme kultur, uten at man opplever at man nødvendigvis har det (Hylland, Eriksen 2006:76).

Gerd Baumann er opptatt av skillet mellom de som tror på enhetlig nasjonal kultur, de som ser sin kultur som sin etniske identitet og de som ser på sin religion som sin kultur. Hun er inspirert av Martin Luther King sin drøm om en fremtid uten etnisk eller kulturell diskriminering (Bauer 2005:1). Baumann viser indirekte til et kristent menneskesyn som viser at alle mennesker like verdifulle.

Globale nomader faller på en måte mellom alle disse stolene og det kan føre til at en del vet ikke helt hvem de er og hvor de skal i utviklingsprosessen mot en multikulturell identitet (Pollock 2003:13).

De ulike gruppene og sosiale kategoriseringene vi tilhører, gjør oss til dem vi er, i tillegg til kulturell bakgrunn på hvordan vi tenker rundt begrepet individ.

Sosialantropologer har hevdet at mange ikke vestlige folkeslag oppfatter enkeltpersonen helt og holdent som et produkt av sine sosiale relasjoner. Tanken om et fritt handlende individ er en typisk vestlig forestilling. Sagt med andre ord innebærer forpliktelse det tradisjonelle Indiske menneskesynet forpliktelse overfor sin familie, mens det vestlige mennesket først og fremst ser på rettighet i følge Eriksen (2004:38).

I vårt hverdags språk så er ”identitet” nesten blitt det samme som etnisk eller nasjonal identitet, mens i andre felleskap kan det være andre forhold som er mer avgjørende. Identiteten er mangfoldig og påvirkes både gjennom hvordan andre ser på oss og hvordan vi opplever oss selv. Både i næringslivet og i det offentlige kan det være av betydning og ha grunnleggende innsikt i kultur og kommunikasjon. For eksempel kan det og hilse ordentlig på en japaner være avgjørende på om foretningen blir god eller dårlig. Dette

fordi det er direkte uhøflig og bare å gå rett på sak der, da skikk og bruk er å spørre om familie og småprate først. Andre situasjoner kan dreie seg om å oppnå resultater med flyktninger og innvandrere for eksempel i samtale (Eriksen 2004:128).

Henry Nouwen, en katolsk prest var opptatt av at vi som ”verter” ville hjelpe den ”fremmede” til å føle seg mer vel dersom vi tømte våre sinn for forutinntatte meninger. Selv om vi ikke kan tvinge en annen til å snakke, kan det være en begynnelse å skape et rom og en atmosfære hvor en eventuell samtale kunne finne sted (Nouwen 2006:70).

Den krysskulturelle psykologien fokuseres det på det kulturelle elementet i tillegg til den psykologiske. Dette gjelder også i forhold til identitet og samhandling og ulikheter i verdier, forventinger og adferd må tas i betraktning (Barry 1996:55). Det er bred enighet om at denne samhandlingen varierer krysskulturelt (Eriksen 2000:240). Barn som må lære seg å sjonglere mellom mange forskjellige kulturer og kulturelle regler på en gang får en annerledes utvikling enn barn som vokser opp i en mer stabil, dominerende kultur som de ser på som sin egen (Pollock 2003). De kan i perioder føle dette som berikende, mens i andre perioder kan det oppleves forvirrende:

”TCK re får ikke bare førstehåndserfaringene i de mange geografiske forskjellene rundt omkring i verden, men lærer også hvordan mennesker ser på livet fra forskjellige filosofiske og politiske utgangspunkt” (Pollock: 2003:68).

Medaljens bakside er at mange flyttinger kan føre til tap av mange faktorer som for eksempel at flytting truer selvfølelsen, automatikken fungerer ikke, kartet stemmer ikke med terrenget, truer vår verden av forståelse, trygghet og mestring.

Hildegunn Sælle, selv global nomade og migrasjonspsykolog, sier at slike erfaringer kan gjøre verden utrygg, uforståelig og slitsom. Hun understreker at først etter at vi forstår hva som skjer i oss og mellom oss så vil det være mulig å kunne bearbeide disse tingene og legge det bak seg (Kia Interkultura: 2009:7). Det kan derfor være av betydning å kunne kjenne til Schaettis modell og vite hvordan bearbeide følelser rundt kultur og identitet.

Noen av de viktige faktorene som påvirker vår identitet i enkelte situasjoner og livsfaser er i følge Figur 1: En del dimensjoner ved identifikasjon (Eriksen 2007: 38).

Tverrkulturell diakoni

Nr	Faktor	Forklaring
1	Språk	Ingen språk er private selv om det er ulike indre liv. Språk må kommuniseres for å skape mening.
2	Ætt	Avstammingsgruppen. Eks en del muslimske land følger ætten fra far til sønn. I Norge er det gjennom begge kjønn og Jødene følger ætten gjennom mor.
3	Nasjonal identitet	Bestemte politiske og sivile rettigheter, først og fremst statsborgerskap.
4	Etnisk tilhørighet	Forbundet med opprinnelse, historie og opphavsmyster. Mennesker som regner at de har en felles opprinnelse, og som forsøker å overleve som kulturbærende gruppe gjennom generasjoner.
5	Familie	Kjerne familier eller stor familier som lever under samme tak, som også inneholder mennesker som ikke har felles avstamning.
6	Alder	Spiller inn på forståelse og modning
7	Utdannelse	Det er viktige faktorer for mange for å kunne påvirke i samfunnet
8	Individualitet	I noen samfunn er det mer viktig enn den kollektivistiske tankegangen som for eks Europa versus Asia.
9	Politikk	Viktig i enkelte personers identitet
10	Livsstil	Viktig i personers identitet
11	Klasse	Vært viktig i det meste av det 20 århundret. Eks mellom jordeiere og fattige bønder eller mellom borgerskap og arbeidere.
12	Religion,	Kan være veldig viktig i den enkeltes identitet og som en del av et samfunn.
13	Kjønn	Kjønnsidentitet er viktig over hele verden også når den trekkes inn i politikken og det er ulike oppfatninger om hvordan man ser på den. Alle samfunn skiller mellom menn og kvinner.
14	Hjemsted	For mange personer er tilhørighet til hjemstedet veldig viktig selv om mennesker flytter mer rundt i dag.

Tabellen er basert på Hylland Eriksen (2004:242) med mer. En av de viktigste redskapene som kan hjelpe oss til å oppnå en følelse av identitet og tilhørighet, er å lære oss de grunnleggende, kulturbundne reglene i samfunnet mens vi er barn og anvende dette som et grunnlag for hvordan vi lever og oppfører oss som voksne (Pollock 2003:41).

Mange globale nomader strever med å finne kulturell likevekt og identitet, selv om de har ”fanget” opp kodene gjennom erfaringer i livet. Kulturverdier og handlingsmønstre kan forandre seg radikalt fra hvert sted og det er derfor ingen selvfølge at barn som har vokst opp i utlandet skal klare å fange opp den norske ”dybdekulturen” med en gang. Det vil ta tid og lære dette, men mange kommer nokså fort inn i overflatekulturen og blir norske ganske fort. Derimot har global nomader har med seg en unik ballast som kan komme venner og kjente til gode, og slik kan alle lære nye ting av hverandre. Vice versa bærer

mange innvandrerbarn med seg slike ressurser, og vi må ikke bli så opptatt med og ”fornorske” dem at vi glemmer å spørre dem å dele fra sin miljøbakgrunn og oppmuntre dem til å anvende sine unike ressurser i Norge.

Den største utfordringen blant globale nomader er at mange ikke vet hvem de er i utviklingsprosessen. Til tross for ulik bakgrunn og oppvekstvilkår har alle mennesker behov til forhold, følelse av tilhørighet, det og bli verdsatt og tatt vare på, ha en følelse av indre enhet og føle seg kjent av andre mennesker (Pollock 2003:113). Nøkkelord i en slik prosess er tid og anerkjennelse av de faktiske utfordringer de bearbeider, og jeg vil legge til oppmuntring og støtte til å se hvordan dette kan brukes positivt. Forfatteren og forskeren Kathlenn A Finn Jordan er opptatt med hva som skjer med identitetsprosessen når de ytre kulturelle reglene hele tiden forandrer seg. Det er ikke uvanlig at mange ikke riktig vet hvem de er ved gjenkomst og at de kan oppleve at de mangler identitet. De kan bære med seg en psykologisk følelse av annerledeshet og bli mindre sikre utenfor den tverrkulturelle settingen, og noen opplever å få en slags avhengighet eller ønske om tilhørighet og identifikasjon med foreldre som er de eneste som har delt flyttingene med dem foruten om søsken, selv i voksen alder. I tillegg føler mange på separasjon, sorg og tap som resultat av hyppige flyttinger (Jordan 2002: 213).

3 Globale nomaders utvikling av identitet og selvforståelse

3.1 Barbara Schaettis modell

Modellen til Schatti (2002) viser hvordan globale nomader gjennom ulike stadier kan bearbeide tverrkulturell oppvekst for å finne frem til en utviklet selvforståelse og eventuell multikulturell identitet. Denne multikulturelle utviklingen kan skape identitetsforvirring og driver globale nomader til en søken etter identitetskongruens (Ericson (1968) og Schaetti (2002)).

3.2 De 7 stadiene i modellen

3.2.1 Observasjon

Dette stadiet beskriver individer som har erfaringer på hjemsendelse, flere nasjonaliteter, forskjeller og mangfold fra barndommen men *enda ikke har reflektert over sin internasjonale bakgrunn* pga manglende innsikt i de forhold disse individene går gjennom. I denne fasen utvikles selvbeskyttende strategier.

3.2.2 Konfrontasjon

I dette stadiet våkner personen opp i forhold til sin bakgrunn, og blir ofte svært bevisst og konfronterer seg selv angående sine livserfaringer som har ført til en opplevelse av å være annerledes både i hjemlandet og ute. Noen eksempler på denne fasen er oppdagelsen av emosjonell stress eller depresjon ved overganger tilbake til vertslandet, forandring i familien eller tiltrekning mot en ny jobb. Mange globale nomader opplever denne fasen som *psykologisk vanskelig*. Men de som gjør denne oppdagelsen i en tredje kultur eller de som får psykologisk støtte i denne fasen, kan vri denne oppdagelsen til noe gunstig eller fordelaktig.

3.2.3 Utforskning

Forskere sier at i dette stadiet leter mange etter identitet og sammenheng i isolasjon med liten definert kunnskap om neste steg. Her kommer ofte frem personlig refleksjon, terapi og psykoterapi, utvikling av en multikulturell vennskaps sirkel, valg av en internasjonal jobb, tilbakereising til en tredje kultur og fordypelse i sosiale rettferdighetsting osv.

Tverrkulturell diakoni

Utviklingen her inkluderer tilbakereising til hjemlandet, statsborgerskap, forskjeller og mangfold og driver den enkelte i sin søken etter kongruens. Globale nomader kan komme tilbake til hjemlandet på tre ulike måter:

Type	Hjemmeborger	Fremmed	Verdensborger
Nasjonal	Glad å være hjemme Og angrer på å ha reist.	Erfarer en sterk kulturell marginalitet når det gjelder hjemsendelse. Fokuserer så sterkt på å bli gode patrioter at de stenger av den internasjonale erfaringen.	
Internasjonal	Glad for å være hjemme, men verdsetter å ha sett verden og fortsetter å være globalt interessert	Til tross for den internasjonale utfordringen av den kulturelle marginaliteten, lærer seg å tilpasse seg over tid. De har tette bånd til den internasjonale arena, og som tiden går tilpasses de sin primære kultur.	Er komfortable og avslappet med det faktum at de er annerledes og identifiserer seg med landet de kommer fra i tillegg til at de har sterke internasjonale bånd.
Transnasjonal		Har erfart vanskelighetene av kulturelle utfordringer og identifiserer seg med sin nasjonalitet mer ut fra fakta enn stolthet.	Komfortable og avslappende og er ulike de andre ved hjemsendelse, men ser samtidig på seg selv som globale nomader.

Den hjemmekjære vil ikke så lett utvikle en **trans nasjonal identitet**, mens **verdensborgere** som ser på seg selv som borgere av verden, avviser ikke så lett mennesker som veksler mellom kulturer (Roberts 2005:21). Noen globale nomader forsoner seg med å være *annerledes*. De ser på annerledeshet som normalt, mens andre

lever liv som fremmede og velger fullstendig å ignorere forskjellene mellom seg selv og andre. Mennesker som fullstendig ignorerer slike erfaringer har ofte et sterkt fokus på tilhørighet. De kjenner trang til å høre til men mangler en referanse gruppe å høre til. De velger altså en slags dualisme og krever en enten eller verden istedenfor både og verden (Schaetti 2001:221). Noen *avviser* altså realiteten av sin internasjonale mobile barndom mens andre *utforsker* sin internasjonale bakgrunn uten å se denne som relevant for sitt voksne liv. Gjennom denne vanskelige perioden av utforskning er det vanlig for globale nomader og ikke å ha retning og føle seg isolert. Det viser seg likevel at mange verdsetter å gå gjennom slike perioder.

3.2.4 Identifikasjon med en referansegruppe

Denne perioden forandrer ofte de globale nomader slik at de får en retning og perioden kan fungere som en viktig periode i deres liv. Denne perioden innebærer diskusjoner med familie og venner, konferanser og presentasjoner. Globale nomader kan fokusere på hvor de passer inn og ”*normaliseres*” ved å sette ord på fortiden. Det kan hjelpe og forstå seg selv og andre ved å se at det finnes gode grunner til deres følelser og erfaringer. Mange har nytte av å fokusere på hvor de faktisk hører hjemme og hvor de best kan bruke talentet sitt i stedet for å prøve å passe inn overalt (Pollock 2003: 201).

3.2.5 Integrasjon og normalisering

Vanligvis starter utforskningen basert på prosessen de går gjennom der de konfronterer mye i stadiet før. Dette stadiet gir en vei for *integrasjon* og normalisering av erfaringene fra begge eller flere av de kulturene de har med seg. De som minimaliserer erfaringene vil antageligvis også påvirke utforskningen. Den prosessen har direkte sammenheng med de fire tingene som påvirker identiteten som *hjemsendelse, nasjonalitet, forskjeller og mangfold*. De som går gjennom dette er bedre egnet til å diskutere sin identitets utviklings erfaringer. Dette stadiet tilbyr en vei til integrasjon og normalisering av erfaringene fra både hjemmekulturen og borte kulturen.

3.2.6 Finner en multikulturell identitet

Forandringen er vanligvis midlertidig, men kan også være vedvarende. Personen finner her en *multikulturell identitet*, med en rettighet til å utrykke identitet slik han eller hun ønsker det. Mange globale nomader opplever å føle en identifikasjon med andre som har

hatt lignende oppvekst og interesse organisasjoner med likesinnede. I denne fasen finner personen sin multikulturelle identitet. Globale nomader har ofte et sosialt repertoar, er skarpe observatører og tilpasser seg lett men ”lander” ikke så lett. De er ”bærere” av sin tredje kultur drevet til nye ting, annerledes ting, utfordringer og stimulering og det blir for mange en sunn oppdagelse at det er annerledes grupper de kan være en del i og at det finnes grupper med den bakgrunnen de har selv (Jordan, Ender 2002: 227).

3.2.7 Identitetsresirkulering og livsforsterker

Denne refleksjonsperiode begynner med fødsel, forsetter gjennom barndom, og er påvirket gjennom ulike faktorer som alder, hjemsendelse, foreldres nasjonalitet, lengden på tiden i utlandet, antall verts land (inkludert likheter og forskjeller mellom hjem og verts land) organisasjonen som sendte ut, skolegang, personlig utvikling (inkludert tilknytning) og kvaliteten på familie, åpenhet, erfaringer i internasjonale miljøer. Det kan være fint å kjenne til teorier om tilknytning og hjelpe personen til å sette ord på sine følelser og tanker.

4 Globale nomaders selvforståelse

Dette kapitlet bygger hovedsakelig på tilknytningsteori der Barbara F. Schaetti legger frem en forståelse av denne teorien sett i lys av globale nomaders erfaringer i boka ”Military Brats” av John Ender. Videre ser jeg i teorien til Rebbekaha Roberts og Kathlen Jordan på litteratur angående selvforståelse og identitet. Misjonærbarn og militærbarn har mange av de samme reaksjonene til tross for variasjoner på om de har bodd hjemme eller på internat skoler

4.1 Tilknytningsteori generelt

I følge Barbara F. Schaetti (2002) er det en fordel å ha innsikt i tilknytningsteori for å skjønne mer av globale nomaders erfaringer. Allerede fra fødselen av begynner barnet automatisk å utvikle gjensidige avhengighets-bånd. Slike bånd skal sikre at mennesker møter hverandres psykologiske og sosiokulturelle behov. Sentralt i tilknytningsteorien står antagelsen om at mennesker søker en dynamisk balanse mellom det å oppdage verden for å lære på den ene siden og det å holde seg nær til sin omsorgsperson på den andre siden (Bretherton 1992). Barns utvikling og evne til nære forhold henger sammen

med den sikkerheten eller usikkerheten barnet har i tilknytning til foreldrene eller andre voksne og dette påvirker dets evne til relasjoner som voksen. Mary Ainsworth beskrev tre ulike tilknytnings måter sikker tilnærming, usikker og unnvikende tilnærming, usikker ambivalent og uorganisert (Schaetti 2002:108). Tilknytningsteorien er kjent over hele verden, men noen kulturer har en større tendens til å unngå tilknytnings mønstre. Andre kulturer igjen kan ha en mer ambivalent tilknytnings mønster, eller at de har de samme tilknytnings mønstre men har det av ulike årsaker (Schaetti 2002:109). Det forutsetter at de globale nomader kan skaffe seg en trygghet i seg selv og i en selv forståelse som bærer på tvers av ulike kulturer. Vi skiller mellom systemtilknytning og relasjonell tilknytning.

4.1.1 Tilknytningsteori relatert til globale nomader

Det er mange ting som virker inn på evner til tilknytning. Det er i seg selv komplisert og sammensatt og mange ting virker inn på menneskets evne til dette. Globale nomader får en ekstra utfordring med å knytte seg samtidig som de stadig forandrer plasser, mennesker, kjæledyr og ikke minst rutiner, ofte hvert tredje år. Dette gjør noe med globale nomaders evner og kanskje noen ganger engasjement for tilknytning. Hvorfor skal de knytte seg til noe eller noen, siden de må flytte igjen om noen år likevel. Litteraturen vil si at globale nomader er i fare i forhold til tilknytning av sikre tilknytningsrelasjoner. Paradoksalt vil barnets evne til tilknytning henge sammen med barnets erfaring første gangen de opplevde forandring. Trygge barn vil i følge forskning takle forandring bedre enn usikre og uorganiserte barn (Schaetti 2002: 109). Tilknytningsteori ser på den utviklende erfaringen hos barn som er oppdratt tverrkulturelt grunnet i foreldrenes arbeidsforhold. Dette belyser veier til områder av omsorg og oppmerksomhet og viser vei til å takle disse tingene. Selve tilknytningsteorien handler ikke om at kontinuitet alene er ”svaret”, men at forandring styres og at de må takles.

4.2 Omvendt kultursjokk

Identitet er summen av tanker og følelser angående selvet som et objekt. Noen av utfordringene til denne gruppen er likevel et stress som kan oppstå når de kommer tilbake til sin opprinnelseskultur (”omvendt kultursjokk”). På engelsk beskrives det som ”*reverse culture shock*”. Schaetti mener at siden mange globale nomader har blitt marginalisert kulturelt både der de kommer fra og i det nye landet de kommer til.

Den globale nomadenes identitetsutvikling starter ofte pga en hendelse som har følt tyngende eller at de har følt seg marginalisert. Globale nomader har blitt marginalisert kulturelt av hovedstrømmen og vertskulturen i landet de returnerer til, og i noen tilfeller erfarer de å bli marginalisert sosialt (Schaetti 2001). Et av intervjuobjektene til Schaetti hadde opplevd å være marginalisert både i den første og i den andre kulturen.

Tilbakesending, nasjonalitet og mangfold tjener til å legge til rette nomadens bevissthet av å være annerledes (Schaetti 2001). Bevisstgjøringsprosessen kan føre til at nomaden får belyst verdiene og fundamentet i det å vokse opp i andre land enn vertslandet. Dette kan ses som en unik kompetanse vedkommende tilegner seg. Globale nomader bygger relasjoner i flere kulturer, uten nødvendigvis å kjenne fullt eierskap til noen av dem (Pollock og Van Reken, 2001:19).

4.3 Selvføståelse

Selvforståelse kan forstås som totaliteten av den enkeltes tanker og følelser rundt selvet som objekt (Rosenberg 1979) (Roberts 2005). Schaetti mener at multikulturelle individer kan velge å utrykke sin identitet uavhengig av den aktuelle konteksten de befinner seg i til enhver tid. Vi skiller mellom generell akademisk selvforståelse når personen vurderes ut i fra evner i fag, og sosial selvforståelse der det beskrives hvordan den enkelte forholder seg til andre personer.

Kultur forståelse kommer i tillegg til selvforståelsen og kan komplisere den.

I følge Roberts (2005) så blir selvoppfatningen preget av relasjoner spesielt i familien.

En persons oppfatning av identitet, personlig verdifullhet og hensikten i livet er i sterk grad påvirket av familiære forhold. Irwin (1999) kartla at mange traumer fra et barns perspektiv hvor ting som misbruk, ignorering og forsømming o. l kan gjøre slike personer et offer for potensielle gjerningsmenn, og et barn med en slik bakgrunnserfaring kan utvikle karakterer som motstandsløshet og ettergivelse. Likevel sier Roberts (2005) at dersom slike ting avsløres, kan denne avsløringen fremme mer positive og nye oppfatninger av selvet (Greenberg, Wortman and Stone 1996, King 2001, Pennebaker and Keough 1999) (Roberts 2005: 36).

4.4 Identitetsforståelse

Identitetsforståelsen for en voksen global nomade er kompleks og handler om integrering (Jordan 2003: 211).

Globale nomader kan oppleve å føle seg spesielle, annerledes og sette pris på ulike kulturer og ulike forandringer og hvordan dette har virket inn på livene deres. Ulempen kan være at mange kan oppleve kunnskapen litt overfladisk siden mange levde separat fra kulturen og ble på en måte observatører av en kultur sammen med foreldrene (Jordan 2003: 216).

Schaetti (2001) sier at et multikulturelt individ kan uttrykke sin identitet ulikt alt etter hvilken kontekst man befinner seg i, men at disse uttrykkene likevel ikke kan forandre personens egentlige identitet (Roberts 2005: 29).

I den kollektivistiske kulturen gjelder lojalitet overfor gruppen, mens i individuell kultur er det personen som er i sentrum. Den første meningen presenterer et nært forhold mellom kulturverdier og en persons selvopfatning eks ” Jeg er sunnimuslim” eller jeg er en ”demokrat”. Andre faktorer som spiller en rolle er økonomi, mobilitet og relasjoner i den ”utvidede” familie. Noen forskere mener det er typisk vestlig å være fordypet i sitt private selv. Menneskers tankegang er sett på som unikt. Den kollektivistiske kultur er mer opptatt av et offentlig og uselvstendig selvforståelse (Roberts 2005: 31).

En annen oppfatning i synet på kultur og dens påvirkning på identiteten, er hvordan mennesket er sosialisert til å tenke. Er det sosialisert til å tenke kontekst? Eller mer abstrakt? De ulike innfallsvinklene vil resultere i ulike oppfatninger av identiteten.

Det viser seg i følge Roberts, at mennesker fra en individualistisk kultur har en mer abstrakt å tenke måte, mens mennesker fra en kollektivistisk kultur tenker mer konkret (Roberts 2005: 31). I tillegg kommer tilknytningsevner og relasjoner mellom barnet, den voksne og mellom barnet og andre barn.

Watkins og Grong gjorde i 1997 en empirisk undersøkelse, der de sammenlignet en gruppe filippinere, mennesker fra USA og studenter fra Hong Kong i forskjellen mellom måter å tenke på. Resultatet viste til en høy individualistisk kultur fra USA, delvis kollektivistisk kultur blant kineserne og en høy kollektivistisk kultur fra filippinerne.

Hovedforskjellen var at filippinerne definerte seg i hovedsak i global kategori og sjeldnere i den sosiale kategorien. De hadde også en høyere prosent av positiv selvbestemmelse enn studenter enn amerikanerne og kineserne. Dette viser altså at forskjellen i forståelsen ikke bare kan forklares gjennom språket med gjennom individualisme og kollektivism (Roberts 2005:33).

Selv om den globale nomadens fysiske trygghet ikke er i fare når de ankommer ett nytt land, vil han eller hun likevel oppleve den emosjonelle følelsen i inntil vennskap er formet (Schaetti 1995). Hvis foreldre og andre voksne ikke forstår barnets intensitet i et forhold de er i, vil de heller ikke anerkjenne sorgen og tapet når barnet reiser (Schatti 1995:111).

En diakon som arbeider med innvandrere, vil kunne identifisere seg med hvordan mange innvandrere har det når de kommer til Norge på bakgrunn av kunnskap om andre kulturer og forståelse og egne erfaringer og bearbeidelser i forhold til egne reaksjoner.

Det kan hjelpe at globale nomader kan orientere andre om sin bakgrunn og slik bygge broer av forståelse i de ulike settinger. En slik forståelse vil også være lettere for mennesker som er mer åpne og fordomsfri.

4.5 *Spiritualitet og selvforståelse*

Undersøkelsen til Roberts viser at de som har en tro på Gud og har en spirituell selvforståelse, har taklet kulturelle overgange bedre enn de som ikke har en tro.

Det er likevel viktig å være bevisst over være at det å vokse opp som minoritet, for eksempel å være protestant med flertall av katolikker eller omvendt, kan være litt problematisk. Et åndelig aspekt kan også føre til passivitet, dersom det fungerer som en ”åndeliggjøring” av alle ting. Til tross for dette viser det seg at det er et visst antall man kan føle tilhørighet med, selv om man er fåtall og dette fokuset i seg selv, har hatt positive effekter på analyseringer rundt selvforståelse og fungert som en ressurs i ens søken etter en multikulturell selvforståelse.

Analyseringer over selvforståelsen forekommer både når man er nedtrykt og har det komplisert, samt når man opplever bedre tider i følge Roberts (Roberts 2005: 38).

4.6 Kulturelle forandringer og tilbakekomst sjokk fra en kultur til en annen

I følge Roberts undersøkelse, så viste det seg at jo høyere alder barnet hadde, jo større var sjokket på å komme hjem. Mange følte på flauhet og personlig tilpassningsproblemer og marginalisering både hjemme og ute (Roberts 2005:47).

Det som kunne hjelpe var villighet til å søke hjelp.

Det er viktig at foreldre i stor grad tilgjengelige, og forsøker å opprettholde god kommunikasjon og rutiner i familiens liv (Ender 2002: 115).

Der barna skal på internat skole vil det være viktig at foreldre er der i overgangen med nærhet, god kommunikasjon og snakke med barnet åpent om hva slags tanker og bekymringer det har, for å minske stresset. I tillegg er det fint å tilbringe tid med andre barn og de nye omsorgspersonene sammen, slik at barnet kan se at foreldrene har tillit til dem.

Faktorer som også spiller inn er antall år i utlandet, året man kom til å bake, erfaring på adskillelse fra foreldrene, følelsen av å være hjemme i vertslandet og traumene det første året man kom hjem (Stelling 1991) (Roberts 2005:49).

5 Globale nomaders ressurser og utfordringer

Ev tverrkulturell oppvekst kan gi både ressurser og utfordringer. Vi har tidligere diskutert hvordan globale nomader har utviklet sin personlighet gjennom bearbeidelse av erfaringer. Noen erfaringer kan være positive, andre sammensatte eller negative, men erfaringen, kan brukes som ressurs ved bevisstgjøring og bearbeidelse.

5.1 Tverrkulturell forståelse og kompetanse

Den klassiske definisjonen av *akkulturasjon* handler om grupper av individer som har ulike kulturer der disse kommer i kontakt med hverandre og det blir forandringer i den *originale* kulturen hos de ulike gruppene (Berry 1997 Volume 3:293). Berry er opptatt av relasjoner med akkulturasjon, tilpasning og psykisk og fysisk helse, trengs å se på i lys av tilstander som var fremtredende før og etter en slik prosess (Myers, Lewis, Dominguez 2003:388).

Modellen til Schaetti kan være til hjelp ved akkulturasjon, sammen med kunnskap om å mestre stress. Til tross for uenighet mellom forskere på hvordan en overføring mellom to kulturer skal finne sted på best mulig måte, er det bred enighet om at det vil innebære både tap og positive ting. For eksempel vil en slik overføring gi kunnskap om flere kulturer, men samtidig kan det være stressende for mange å få ”kritikk” fra sin opprinnelige etniske gruppe på passende og upassende adferd i tillegg til det å måtte lære et nytt språk, forandringer i familiestrukturer og eventuell diskriminering. Denne utfordringen kan defineres som en persons evne til å takle anstrengende og tyngende krav som overskrider det man opplever man har av ressurser (Lasarus og Folkmann 1984 og Myers, Lewis and Dominuguez 2003:390).

Globale nomader får dypere kjennskap til flere kultur. De kjennskap til den nye kulturen. I tillegg skapes gjerne en egen kultur som bidrar til at de kan ha lettere med å forstå andre kulturer. I stedet for bare å observere, studere og analysere andre kulturer, bor globale nomader i de forskjellige kulturer etter hvert som de forflytter seg mellom hjem og vertskulturen. Dette gir disse barna en unik erfaring på det å kunne forstå kulturer innenifra.

Det at globale nomader sitter på denne erfaringen hvor fremmede kulturer ikke bare gir dem fordeler i arbeid rettet mot innvandrere generelt, men også når de skriver vil det at

de identifiserer seg med sanseinntrykk gi dem en annen frihet i det å skrive innenfra en kultur (Pollock 2003:7). På grunn av disse erfaringene, har globale nomader ofte spesielle egenskaper i forhold til undervisning eller rådgivning eller innenfor læreryrket i forbindelse med språk. De kan f. eks være flinke rådgivere på skolen og i lokalsamfunnet til de som kommer fra en annen kultur.

5.2 Språkferdigheter

Mange globale nomader tilegner seg ferdigheter i mer enn ett språk. Barn som lærer to eller flere språk tidlig i livet, kan bruke disse språkene til å utvikle kunnskap om og føleleser for språk. Engelskprofessor Dr. Jeannie Henry tror at det å lære forskjellige språk tidlig i livet kan skjerpe tanken generelt. Ved å lære grammatikken i ett språk, kan det være lettere å forstå grammatikken i ett annet språk. Mange globale nomader kan bli flinke i språk, men problemet kan være at en ikke blir dyktig nok i sitt eget morsmål og egen historie. Dette skjer som oftest blant de tverrkulturelle barna som ikke har engelsk som morsmål, men som går på internasjonale skoler i utlandet der undervisningen for det meste foregår på engelsk. Globale nomader lærer ubevisst at tanker kan formidles på mange forskjellige språk, at hudfarge er uviktig og at enkelte ting som er hellig er tabu for andre mennesker, og helt betydningsløst for den tredje (Pollock 2003:67).

5.3 Ulike verdensbilder

5.3.1 Tredimensjonalt verdensbilde

Globale nomader får også et annerledes verdensbilde enn sine jevnaldrende. De lærer om kulturforskjeller og opplever verden på måter som ikke bøker og filmer alene kan undervise til. De har bodd mange steder, kjent mange lukter og vært i mange uvanlige situasjoner. De ser mange geografiske forskjeller og de lærer hvordan mennesker ser på livet utafra forskjellige filosofiske og politiske utgangspunkt. Globale nomader får en forståelse for, og dette får den kunnskap om tidlig i livet. De får altså både et utvidet verdensbilde og et tredimensjonalt verdensbilde. I en artikkel i Time Empire Writes Back forteller Pico Iyer om en ny gruppe prisvinnende forfattere som alle har tverrkulturell bakgrunn. Han mener at tverrkulturelle personer henvender seg til et publikum som er like sammensatt og rotløst som dem selv (Pollock 2003:72).

Personer med slik bakgrunn er dessverre ofte uvitende om nasjonal historie, lokalhistorie og til og med familiehistorie. Det samme kan gjelde humor i de ulike kulturene og andre regler som for eksempel å regne ut eventuelt merverdiavgiften. Globale nomader kan bli forvirret når det gjelder for eksempel tingene nasjonalfølelse, politikk og verdier i sin ”nye” verden.

5.3.2 Smertefullt verdensbilde

Mange globale nomader har sett krig på nært hold eller opplevd smerten ved evakuering og den effekten det har på tilværelsen, skolegangen og vennskapet deres. Andre igjen har foreldre som bor og arbeider i farlige områder av verden, mens barna vokser opp i hjemlandet. Slike erfaringer kan føre til at globale nomader identifiserer seg med nøden ute i verden (Pollock 2003:73). ”Menneskene der ute” er en del av deres egen identitet og familie, og de kan ”føle” krigen og huske lyder av opprør og uro uten at de nærmeste forstår denne innlevelsen overfor de rammede.

Det er ikke uvanlig her i Norge at nyhetssendingene fokuserer på antall nordmenn som er skadet eller drept ved katastrofer og ulykker ute i verden, mens globale nomader kan finne en slik identifisering og klassifisering til menneskers lidelser arrogant og irriterende. For de som opplevde barndommen komplisert pga omsorgsvikt og sorg over tap, kan denne smertefulle erfaringer føre til empati og medfølelse med andre barn som vokser opp under ”*annerledes*” forhold, som for eksempel i møte med foreldreløse, barnehjemsbarn og andre som har vokst opp på kompliserte måter.

5.3.3 Identitet i noe større enn seg selv

Medlemmer i en identifiserbar utvandrergruppe kan være bevisst på at de representerer noe som er større enn dem selv, enten det er hjemlandet, arbeidet eller Gud. Dette kan være en sterk motivasjonsfaktor som hjelper den globale nomaden til å plassere sine erfaringer i et lys av mening.

Globale nomader har et par ekstra ting å håndtere i deres søking etter egen identitet. Det kan være i forhold til organisering og dens struktur som er styrt av karakter, egenskaper og personlighet. Det er viktig at organisasjonen er tilpasset en global nomade og hans eller hennes behov (Pollock 2003:125).

Mange globale nomader har ikke hatt mange voksne å forholde seg til. Det kan være problematisk å finne ut hvem man er og hva man egentlig ønsker. Mange trenger derfor hjelp til å finne ut av dette, det blir en slags forsinket utviklingsprosess selv om de kan være tidlige ute på selvstendig på et tidlig tidspunkt og modne på andre områder.

Berit Dahl (1990) stiller spørsmålstegn ved tidlig modning siden hun mener at det kan være et forsøk fra barnets side å få dekket behovet for nærhet og trygghet. Hun mener at dette kan være forsvarsmekanismer og tilpassningsmekanismer (Dahl 1990:69). Selv om det kan være delte meninger om hva det koster å få en multikulturellidentitet, tror jeg man utafra erfaringer som og søken etter identitet i andre kulturer, fravær av foreldre, lettere kan sette seg inn i og forstå andre som opplever like eller lignende ting.

5.4 Personlige kjennetegn

5.4.1 Tilpassningsdyktighet

Mange globale nomader utvikler en evne til raskt å tilpasse seg da dette har vært et redskap for å takle alle de kulturelle overføringene. Globale nomader må ofte dobbelsjekke for å se hvordan de klarer seg i nye kulturer, og noen globale nomader hopper frem og tilbake mellom forskjellige tilpassningsmønstre (Pollock 2003:79).

Mange tilegner seg diverse forskjellige personlighetstrekk fordi de ikke vet helt hvem de er. Enkelte globale nomader kan bruke sin evne til og raskt tilpasse seg overflatekulturen for å integreres inn i den nye kulturen. Et eksempel på dette kan være en australier som flytter til USA kan velge å bli som de andre i landet fordi hans bakgrunn ikke blir ”forstått” likevel. Ulempen vil selvsagt være at han på denne måten ”visker” ut noe av seg selv, men for noen kan det å bli integrert og passe inn veie tyngre enn å forsøke ta vare på egen kultur og ikke bli integrert inn i miljøer. En del globale nomader kan derfor velge å bli en ”kameleon”. Noen globale nomader kan velge å gå den andre veien og bli veldig opptatt med å være ”spesiell” og kun ta vare på kulturen og tradisjonene fra landet de kom fra. Dette kan stenge dem ute eller føre til at de bruker lang tid med å finne ut av den nye kulturen. Det gjelder å finne den ”gylne” middelvei der man tar med sin kultur og egenart fra der man kommer fra og samtidig integrerer seg inn i den nye kulturen så godt man kan. Det kan føles veldig utfordrende og kaotisk til å begynne med og mange opplever det som om og ”miste” fotfestet en stund, siden det tar tid å finne ut av hva som

forventes av en og hvordan man kan finne seg selv samtidig som man finner ut av tilhørighet og kulturelle koder.

5.4.2 Manglende tilhørighetsfølelse

Globale nomader kan bruke tid når de forsøker å finne ut av nye koder og de kan trekke seg en del tilbake. Ett eksempel kan være å ha kommet tilbake til Norge fra afrikansk kultur og ikke kjenne til typiske norske ting skigåing og bruk av skøyter i hjemlandet. Siden globale nomader ikke har sterk tilhørighets følelse vil globale nomader kunne identifisere seg med andre som heller ikke hører til.

5.4.3 Impulsivitet

Det at de har vokst opp med en så flyktig livsstil gjør at de opplever at de må leve her og nå, siden det kan være for ”sent” i morgen. Ulempen med å leve slik er at det kan føre til beslutningsvegring: Man kan få problemer med å legge planer eller med å glede seg for mye da ting så ofte har blitt avbrutt av reiser eller forandringer.

Dette kan føre til bestemmelsesvegring av ulike årsaker som frykt for at det blir stoppet, og venter med å planlegge i stedet for å risikere å bli skuffet.

5.4.4 Evne knyttet til observasjon

Globale nomader kan utvikle spesielle ferdigheter pga deres grunnleggende, menneskelige overlevelsesinstinkt. De lærer gjennom erfaringer at det i tverrkulturelle situasjoner, lønner seg å observere nøye hva det er som skjer rundt dem og så prøve å forstå hvorfor.

5.4.5 Raskt dype kontakter og stort kontaktnett

Globale nomader har et stort antall venner fordi mange takler høy mobilitet ved å definere tilhørighet ut fra mellommenneskelige forhold istedenfor utafra geografi. De får raskt mange relasjoner og kontakten med et menneske på et dypere nivå skjer ofte veldig fort. Det betyr ikke at de ikke også kan snakke overfladisk med folk. Likevel viser det seg at mange globale nomader får en slags ”sperre” når det gjelder å invitere folk helt inn som følge av erfaringer med flyttinger og tap. De har måttet reise fra folk de er glad i igjen og igjen (Neight, Øen 2005:23). Ved mye reising kan hjemmekulturen bli kjedelige i forhold til livet man hadde med de internasjonale vennene. Kanskje det kan komme av

at det er mer problematisk for noen å forplikte seg av nevnte grunn. Det er lettere for mange å knytte bånd når man er ute og reiser og snart drar videre eller hjem allikevel. Globale nomader ser på verden som sitt hjem og mange føler en trygghet i møte med nye situasjoner og mennesker, spesielt fra andre land og kulturer. Syklusen av gjentatte avskjeder øker ikke bare presset på visse typer forhold, men det kan også utvikle seg til et mønster som skal beskytte mot mer smerte i avskjeder. Mange globale nomader kan få problemer med å forplikte seg dypere i relasjoner til andre mennesker og ha mange kontakter, eller late som de er mindre engasjerte i vennskap enn det de er for ubevisst og beskytte seg mot flere avskjeder selv om det ikke gjelder som voksen.

5.4.6 Sosiale ferdigheter

Globale nomader blir vant til å flytte på seg selv om de ikke nødvendigvis liker det så godt. Likevel så kan alle forandringene gi dem en avslappet følelse på flyttinger og det å være ny ett sted, siden de vet at det som regel ordner seg etter en tid. Ved store forandringer i teten årene kan det være problematisk og finne ut av de nye kulturelle kodene dersom det er veldig annerledes fra det de er vant til. Tenårene er en aldersgruppe der man ikke ønsker å skille seg for mye ut og en del globale nomader trekker seg kanskje tilbake i slike faser for og ”å lese” kodene før de våger å vise hvem de er (Pollock 2003: 91).

5.4.7 Kulturell tilpassningsdyktighet/manglende likevekt

Flere globale nomader har en type kulturell tilpassningsdyktighet der de har blitt vant til å måtte tilpasse seg og kan på en måte fange opp kodene nokså raskt da de har fått erfaring med så mange forskjellige dybdekulturer. De skiller mellom for eksempel ulike land i Afrika, siden de ofte har erfaringer med forskjellige folkegrupper og stammer innenfor det samme landet. I motsetning til Norge som har et folkeslag. Denne erfaringen kan virke positivt og som en ressurs i innvandringsarbeid, da de vil kunne være åpne i eventuelle ulikheter mellom persere og arabere og ulike afrikanske kulturer. Noen globale nomader hopper frem og tilbake mellom forskjellige atferdsmønstre og har problemer med å finne sitt eget verdigrunnlag etter å ha blitt gjenstand fra påvirkning fra så mange forskjellige kulturer. De blir skiftende kameleoner som raskt fanger opp

kulturen da de har flyttet så mye og kan av den grunn identifisere seg litt med flere kulturer.

“My heart feels mostly South American; my intellect European, my drive from US and my calm is Asian. In fact it is my love and fascination with other interests has fuelled my interest in Sociology. I am musician by trade. I love music most because it can cross cultural barriers with ease and it breathes within me. This aspect of self, identity has allowed me to be a chameleon of sorts” (Jordan, Ender 2002:219).

5.4.8 Sorg

Sorg og tap er i stor grad noe som gjelder globale nomader. Sorg håndteres ulikt fra kultur til kultur. Selv om sorg takles forskjellig er det viktig at sorgen tas på alvor.

Mange globale nomader sliter med ”skjult” ubearbeidet sorg. Sorgen er skjult siden mange har opplevd flotte minner og burde være glade. Savnet kan handle om tap av lyder, lukter, mat, bestevenner, lyden av gresshopper og sanger og lignende. Globale nomader kan føle tap av virkelighet, livsstil og eiendeler. ”*Det er sagt at sorg er kjærlighetens pris og et liv uten sorg forutsetter et liv der ikke noe eller noen har betydning for oss*” (Sandvik mfl 2003:10). Globale nomader opplever mer tap i løpet av sin barndom enn det mange menneske erfarer på et helt liv. Reaksjoner på dette kan gi seg uttrykk i fornektelse, sinne, depresjoner, tilbaketrekning, opprør og/eller stedfortredende sorg (Pollock 2000:133). Det er ikke uvanlig at misjonærbarn skjuler denne sorgen ved å fortrenge eller benekte at de føler på denne smerten siden ingen ”skjønner” hva de savner likevel. Mange opplever at de har en kronisk tomhetsfølelse og tapsfølelse hele livet.

5.4.9 Uforløst sorg og savn

Uforløst sorg kan komme til uttrykk gjennom fornektelse, sinne, depresjon, tilbaketrekning eller opprør (Pollock 2003:137). Ikke uvanlig kan det komme en sterk sorgreaksjon mange år senere med mindre flyttinger fra en leilighet eller hus til et annet, eller ved andre mindre forandringer som bytte av arbeid og lignende. Marie Sofie Økland som selv er global nomade utførte en spørreundersøkelse på ungdommers opplevelse og erfaringer i møte med hjemlandet i sin masteroppgave. Det viste seg at mange ikke bare savnet venner, de savnet også naturen, maten, lyder og lukter fra hjemlandet sitt (Økland 2003:85)

Konklusjonen på hennes undersøkelse var at savnet var en større utfordring for mange av dem hun snakket med enn selve kulturgapet. Denne informasjonen viser at det kan være andre problemstillinger enn de mest iøynefallende. Hvis det ikke er noen mulighet for å anerkjenne følelsene utad, vil mange rette disse følelsene innover og det kan resultere i depresjon (Pollock 2003:136).

5.4.10 Frykt for nærhet

40 % strevde med frykt for nærhet ettersom de fryktet tap. For mange venner hadde flyttet sin vei. Gjentatte, vonde avskjeder gjorde at noen globale nomader var lite villige til å risikere følelsesmessig engasjement på nytt.

Mange globale nomader forsøker å minimalisere sin sårbarhet overfor forestående sorg ved å nekte at de bryr seg om noe som helst. Noen globale nomader har en diffus identitets status som varer over tid og de har problemer med å binde seg.

En undersøkelse som ble gjort i USA viste at 38,8 % i alderen 25 -29 år hadde problemer med å binde seg. I alderen 40 -44 år viste undersøkelsen at 22,3 % fortsatt hadde problemer med å ta avgjørelser, og også i alderen 55 år og oppover var det ca 17,6 % som fortsatt nølte (Jordan, Ender 2002:221).

5.4.11 Rotløshet og Rastløshet

Som tittelen på boka til David Pollock tilsier, så er det to spørsmål som globale nomader har lært å frykte: Der ene spørsmålet er: "*Hvor er hjemme?*" og det andre er: "*Hvor kommer du fra?*" (Pollock/ Reeken 2003:99). Rotløsheten mange føler kan prege relasjoner, og dette med å finne sin identitet og trygghet til å slå seg til ro der man er. Noen endrer stadig karriere, utdanner videre seg videre og skifter stadig bosted.

5.4.12 Gjentatte tap av mellommenneskelige forhold

Når venner er i ferd med å dra, eller de globale nomadene skal reise så slutter de å ta kontakt. Noen ganger mister man kontakten. Mange globale nomader snakker om hvor lett de krangler med ektefellene sine kvelden før en av dem skal gå på en kortere foretningsreise. Noen bruker sinne som et skjold mot fremtidig smerte. Reaksjoner som benektning før avskjeder er vanlig (Pollock 2003:69). Globale nomader får mobilitet som ressurs men også som utfordring. De blir vant til avskjeder og mange mennesker som

kommer og går hele tiden, og går derfor gjennom overgangsprosesser oftere enn andre mennesker.

5.4.13   Utvikling av egen identitet

Misjonærbarn kan bli tvunget til å undertrykke den komplekse identiteten for å takle ”Hvor kommer du fra spørsmålet” og derfor er det ikke uvanlig at globale nomader finner andre ”outsidere” i et miljø og føler seg hjemme med dem (Jordan, Ender 2002:16). Å flytte fra en kultur til en annen gir ”kultursjokk” og overgangstress. Fasene går fra etablert fase, oppbruddsfase, overgangsfase, ankomstfase til nyetableringsfase. Uavhengig av hvordan globale nomader takler alle overgangene ser de aller fleste på denne oppveksten som normal. Mobilitet er en del av livet og ren rutine. Tverrkulturell barndom kan resultere i spesielle forhold til mennesker over hele verden men også sorg for de gjentagende tapene.

5.5 Oppsummering

Globale nomaders utvikling påvirkes av hvor gamle de var da de kom hjem, forholdet til foreldre og søsken, hvordan familiemedlemmer takler stress, forberedelser til avreiser, hvordan skolen var organisert, håndtering av overganger og barnets opplevelse av trygghet i disse overgangene. Dersom de får litt hjelp og oppfølging fra nærmiljøet og eventuell tilrettelegging av terapeuter i bearbeidelsen, vil de også kunne anvende de utfordrende tingene til ressurser og positiv selvutvikling.

6 Diakoni

I dette kapitlet ønsker jeg å se litt nærmere på diakonibegrepet og ulike diakonisyn.

Jeg nevner kort ulike oppfatninger om diakoni, men tar hovedsakelig utgangspunkt i Oftestads teori om at diakonien er kirkens omsorgstjeneste. De andre teoretikerne har også interessante poenger om diakoni som jeg synes er relevante i forhold til globale nomader og innvandrere.

Når det gjelder globale nomader og innvandrere er det etter min mening hele verden og den verdensvide kirke som er arenaen. I tillegg trekker jeg frem personer fra bibelen som eksempler på globale nomader. Ifølge den ”flytende” kirke kan diakonien praktiseres alle steder der det er mennesker, og derfor har jeg intervjuet globale nomader som ikke arbeider i kirken spesielt.

6.1 Diakoniens teologiske grunnlag

Ordet ”diakoni” kommer fra det greske verbet *diakonia* som betyr og ”å tjene”. Denne oppgaven omhandler tverrkulturell diakoni. I Diakoniplanen (2007, 10, 6) fra Kirkerådet heter det: ”*Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom neste kjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.*” Videre: ”*Det er en sentralt i det kristne menneskesynet at vi er skapte i Guds bilde til å være medmennesker der vi er utleverte til hverandre og er avhengige av hverandre og alt som lever.*” Diakonien fokuserer på handling i praksis og kjernen til det inkluderende fellesskapet er å ha en utstrakt hånd for alle mennesker. Disse er:

- Det inkluderende fellesskapet
- Kampen for rettferdighet
- Neste kjærlighet

6.2 Kirken, fellesskapet og diakonien

Apostlenes gjerninger benyttet det greske orde *koinonia* for fellesskap. Kirken ses da som en *diakoni* som betyr ”gjensidig tjenestefellesskap”, der alle har ansvar for hverandres åndelige og kroppslige valg, men også en *leitourgia* (gudstjenestefellesskap) der *eucharisten* (nattverds fellesskap) er helt avgjørende og *martyria* (vitner) om Kristus i verden (Brodd 1997:11). I *Confessio Augustana* bestemmes kirken som ”*forsamlingen av*

de hellige”, der evangeliet blir lært rett og sakramentene forvaltet rett. Sider ved *koinonia* kan presenteres i noen punkter der de troende har felleskap med den treenige Gud.

Innenfor *koinonia* har de kristne en sakramental felleskap gjennom dåp og nattverd. Hva kirke er og hvordan den skal forstås er det uenighet om alt etter som hva som styrer kirke synet. Kirken kan ha en empirisk realitet men også være et tema for sosiologien, historieforskningen, teologien og dogmatikken. Det teologiske perspektivet ser ofte på kunnskapen og innholdet (Hegstad 1999:14).

I følge loven for folkekirken heter det seg at kirken skal være åpen, tjenende, bekjennende og misjonerende (Hegstad 1999:22). Hva som ligger i denne definisjonen kan det være uenighet om, men det viser til en hentydning om at kirken skal være inkluderende, vise nestekjærlighet, ha respekt for menneskets verdi og kjempe for rettferdighet. Dette betyr å inkludere alle mennesker uansett rase, kjønn og miljøbakgrunn.

6.3 Diakoni i møte med innvandrere

Den økte globaliseringen med et kulturelt og etnisk mangfold gjenspeiles i menighetens liv (Plan for diakoni 2007:4). Denne globaliseringen møter oss ikke bare i kirken men i samfunnet generelt, og utfordrer oss alle til å være imøtekommende mot fremmede samtidig som vi tar vare på vår historiske kulturarv. Denne balansegangen er ikke lett. Likevel har vi som kirke et ansvar og vise nestekjærlighet og tålmodighet i møte med andre mennesker og også overfor den fremmede. Diakoni er en del av det å være et troende menneske og slik Kristus ga seg selv for oss, skal vi gi vårt liv til andre (1. Joh. 3.16, Plan for diakoni 2007:5). Jesus blir et eksempel til etterfølgelse i forhold til hvordan være diakonal og hvem som skal være mottaker for diakonien. I Lukas (10:29-37) står beskrevet en lignelse om den barmhjertige samaritan som stoppet opp og hjalp en forslått og syk mann som lå i grøfta og trengte omsorg og pleie. Det hjelper ikke å være diakon eller prest om man ikke har en genuin interesse av å bry seg når et menneske trenger omsorg. Bibelen viser til en annen tekst hvor dette understrekes: *”Jeg var fremmed og dere tok imot meg. Sannelig, jeg sier dere: Det dere gjorde mot en av mine minste brødre, gjorde dere mot meg”* (Matteus 25.40).

Troen bør være virksom i handling, og det betyr at vi må spørre oss hvem som er vår neste og hvordan vi kan være til hjelp for vår søster eller bror (Plan for diakoni 2007:5).

Tverrkulturell diakoni

Den internasjonale diakonien ønsker å fremme rettferdighet, fred og respekt for skaperverket. Det kan skje gjennom prosjekter, tverrkulturelle grupper i kirken, bistand, hjelp til selvhjelp, (eks norsk kurs og barnevakt) og andre former for solidaritet. Det kan være ulike oppfatninger på hva som er viktigst i diakonien og hva som karakteriserer kirken på best mulig måte, samt om diakonien skal springe ut fra kirken eller ikke, men bevissthet rundt begrepet diakoni hvor mennesket oppfordres til tjeneste, er et flott forbilde på det kristne menneskesynet som er opptatt av menneskets unike verdi og Jesu oppfordring om å tjene vår neste. Vår neste er alle mennesker vi har rundt oss, og ved siden av våre søstre og brødre i troen, oppfordres menneskene til og spesielt vise omsorg og kjærlighet til den som er utenfor og fremmed blant oss.

Kjell Nordstokke viser til et mer profetisk syn der han understreker at diakoni krever handling, for uten handling blir diakoni bare tomme ord (Nordstokke 2001:14). Han mener at den internasjonale diakonien fungerer best i en vekselvirkning mellom menighetsdiakoni og spesialisert diakoni, der han viser til Kirkens Nødhjelps fasteaksjon. Videre sier at en må tenke globalt og handle lokalt (Nordstokke 2001:57).

Trygve Wyller er opptatt av at alle mennesker kan drive omsorg for en annen uansett hvor og uansett hva slags oppfatning man har. Han viser til lignelsen av den barmhjertige samaritan, der den "fremmede" ble hjulpet av en vanlig mann og ikke av presten og levitten. De mennesker som handler etisk kvalifisert slik som personen i lignelsen om den barmhjertige samaritan, driver diakoni (Lomeland 2006:35).

Oftestad er opptatt med at diakonien skal ha sitt utspring fra kirken, der ordet forkynnes og sakramentene er i funksjon. Han sier at det å rekke et menneske et stykke brød i seg selv, må aldri bli en erstatning for å rekke det evangeliet (Oftestad 1980:360).

Pete Ward har skrevet en bok som heter "*Liquidchurch*" der han argumenterer for en flytende "Hellig Ånds fylt kirke," som ikke er styrt av verken sted, tid eller rom, men mennesker i felleskap som er åpen for Guds kjærlighet og hans budskap (Ward 2004:2). På mange måter passer denne betegnelsen av kirke sammen med den tradisjonelle definisjonen på kirken, der det står at den skal være inkluderende og åpen og ha en felleskap forstått som *koinonia* (Heggstad 1998: 19).

Kirken er der mennesker er og der troende mennesker er samlet vil det kunne være en felleskap, *koinonia*, som igjen kan lede til diakoni både innenfor og utenfor kirkens hus. I lys av at all diakoni springer ut fra et budskap om at alle mennesker er like mye verdt uavhengig av rase, kjønn og status, vil jeg tenke at diakonien er viktig både smalt, innenfor kirken, men også bredt, innenfor samfunnet. På hvilken måte kirkefellesskapet praktiseres vil variere mellom tid, sted og rom. Det viktigste er uansett av budskapet om Kristus som frelser og redningsmann, kan gi det diakonale engasjementet perspektiv og innhold uavhengig om målgruppen er jøde, greker, nordmenn eller innvandrere.

6.3 Kristent menneskesyn

6.3.1 Skapt

Bibelen starter med at Gud skaper verden, lyset og menneskene som han satte til å forvalte jorda. Gud skapte hvert enkelt menneske med en hensikt og med sine unike egenskaper og med et ønske om at menneskeheten skulle anerkjenne han, elske seg selv og sin neste.

”La oss gjøre mennesker i vårt bilde, etter vår liknelse. De skal råde over havets fisker og over himmelens fugler, over feet og over all jorden, og over hvert kryp som rører seg på jorden. Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dem” (1. Mosebok 26-27).

Gud hadde tenkt det slik at alle mennesker skulle leve på en god måte i ulike relasjoner. Relasjonen til Gud skulle være preget av nestekjærlighet, tillit til Gud, relasjon til selv av sunn egenkjærlighet og ha en forvalterholdning (Heiene 2004:137).

Det Bibelske menneskesynet å samarbeide med andre mennesker og deres syn på verdier, som kampen for rettferdighet, kampen mot undertrykkelse, fattigdom og miljøvern.

6.3.2 Kristus er død til liv for mennesket

”For så høyt har Gud elsket verden at han ga sin sønn den enbårne for at hver den som tror på han ikke skal fortapes men ha evig liv” (Joh 3:16).

Selv om mennesket sviktet Gud og falt fra ham så kom han med en løsning på synden og sendte sin egen sønn Jesus som håpet og liv for menneskene. Gud gjorde dette siden han elsket mennesket og oppfordrer alle mennesker til å elske ham og elske å ære hverandre.

Gud elsker alle mennesker og ønsket at alle skulle tro på og stole på ham. Mennesket er ukrenkelig og har absolutt verdi og han elsker det. Han har satt mennesket til å råde over naturen og forvalte den og han løfter skapte mennesket i sitt bilde. Gud ønsker at han har tro på menneskets evne til forvaltning av naturen og menneskene. Forvalteransvaret fra kirkens side er et diakonalt ansvar som gjelder hele naturen og alle mennesker er like viktige og like verdifulle.

6.3.3 Kristus som forbilde til diakoni

Det kristne menneskesynet oppfordrer mennesket til å se sin unike verdi og innholdets budskap gir alle ny miskunn og nåde hver morgen, som det står skrevet om i Bibelen. Den økte globaliseringen, krig, sult, finanskriser og trussel om miljø katastrofer tvinger fram krefter som må stå sammen om fred, enhet og felles løsninger. Det kristne budskapet løfter frem han som en *Messias* og en redningsmann som elsker alle mennesker like mye. Det er like vel oppfordringer til oss om å bry oss spesielt mye om den som er fremmed, syk og stigmatisert. Et kristent globalt menneskesyn visker ut skillene mellom fattig og rik og mellom svart og hvit. Også det at mennesker deler felles tro fører til et utviskende skille mellom rase og kulturbakgrunn. Gud gjør ikke forskjell på folk og det burde ikke vi gjøre heller. Det å ta et utgangspunkt i at alle mennesker har en felles grunn verdi, vil kunne hjelpe til diakonale holdninger og fokus innenfor og utenfor kirkesamfunnet. På samme måte som Jesus stilte spørsmålet "*Hva vil du jeg skal gjøre for deg?*" (Lukas 18,4), kan vi ha dette til inspirasjon for å oppsøke syke, sultne, marginaliserte og isolerte (Matteus 25,35 og Diakoniplanen 2007).

6.3.4 Den inkluderende felleskap

Diakoniplanen ønsker åpne og inkluderende felleskap og et aktivt engasjement mot nettverk i lokalsamfunnet (Diakoniplanen 2007:13). Man understreker betydningen av gode felleskap med plass for mangfoldet siden det er grunnleggende i den kristne tro med felleskap. Dette er likevel en utfordring der tradisjonelle mønster i relasjoner og i samfunn stadig er i endring (Diakoniplanen 2007:12). I det gode fellesskapet er det variasjoner mellom etnisitet, kjønn og kultur og funksjoner. I en inkluderende felleskap skal det være enkelt både og se og bli sett. Gode felleskap skal gi rom både for å gi og å ta imot. Begrepet gjestfrihet er et fint ord som kan sees i sammenheng med den

inkluderende felleskap. Begrepet kan forklares som *gastfreundschaft*, som betyr vennskap med gjesten på tysk eller *gastvrijheid* som betyr frihet for gjesten (Nouwen 2006:65). Det er viktig at kristne som medmennesker arbeider med holdninger, kjærlighet og handlinger som er diakonale ”dyder”. Henry Nouwen er opptatt av at vi må arbeide med å strekke ut våre hender mot den ”fremmede” og gi av oss selv. Han sier videre at etter en erkjennelse av at vi har ”fremmedfrykt” så kan den avta og vi kan skape et fritt rom der den andre kan være seg (Nouwen 2006:65).

”Når en innflytter bor i landet hos dere, skal dere ikke undertrykke ham. Dere skal behandle ham som en landsmann. Du skal elske ham som deg selv” (3. Mos. 19:33-34).

6.3.5 Kampen for rettferdighet

Alle mennesker har rett til å leve et menneskeverdig liv. Kirken har utfordringer i forhold til denne kampen både lokalt og globalt. Her dreier det seg for eksempel om globalisering, internasjonal handel, fattigdom, gjeld, krig og annet. En av diakoniens kjerneområder er kampen for rettferdighet: Å stille seg ved siden av mennesket, ikke som passiv tilskuer, men i aktivt engasjement; det å vise solidaritet er å ta opp kampen og arbeide for rettferdighet og fred. Diakoniplanen fokuserer både på rettferdig fordeling av ressursene i verden og å stå opp for mennesket som har fått krenket menneske verdet sitt. Innvandrere kan ofte oppleve stigmatisering og forskjellsbehandling pga annerledes kultur eller hudfarge og det kreves at vi som kristne gir en røst til de stemmeløse.

6.3.6 Nestekjærlighet

”Om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da er jeg intet” (1 Kor 13:3).

Nestekjærligheten bør være drivkraften til diakonien. En kan ikke tvinge seg selv eller andre til å være nestekjærlig overfor andre mennesker, men ved å søke inspirasjon i fellesskapet og la seg inspirere av Guds kjærlighet, kan dette virke til motivasjon og trofasthet i kallet. Kjær Nielsen som tar utgangspunkt i den bibelteologiske diakoni og viser gjennom bruk av bibelske tekster som handler om diakoni og omsorg for mennesket (Nielsen 2000: 185). Nielsen mener bibelsk skapelsesforståelse er viktig for å forstå diakoni og at dette er grunnlaget for det kristne menneskesynet. Det bibelske menneskesynet innebærer at ethvert menneske må forstå seg selv som Guds skapning og leve sitt liv i samsvar med det og slik vil alle andre mennesker være medskapninger og

ergo like mye verdt. Kjær Nielsen sier at Gud fremstilles som en kjærlig Gud både i det gamle og det nye testamentet og at dette kan virke til inspirasjon og etterfølgelse for oss mennesker.

6.4 Konklusjon

I teksten fra Apostelens gjerninger 6, 1-6 er det en innsetting der det innkalles 7 personer som skal settes inn som diakoner. Mange tolker dette som et avsnitt om diakoniens innstiftelse:

”De tolv kalte sa sammen alle disiplene og sa: ” Det ville være galt om vi forsømte forkynnelsen av Guds ord for å ta oss av utdelingen av mat. Brødre, velg nå ut blant dere sju menn som har ord på seg og er fylt av Ånd og visdom, dem vil vi sette til oppgaven ” (Apostelens gjerninger 6,2-3).

Teksten har ikke mistet sin aktualitet i dag, men viser at det bør vises omsorg til den fattige og gi dem mat. Dette kan samsvare med definisjonen i Plan for diakoni om at diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Ordet bør være et tillegg til handlingene innefor diakonien. Ord og gjerning henger sammen og kan ikke utelukke hverandre. Begrepet diakoni og begrepet nestekjærlighet er både like og ulike. Ikke alle mennesker kan gjøre diakonale handlinger. Diakonien er et slags mandat og et ansvar fra kirken. Likevel kan kirkens rom og begrep variere, dersom vi trekke inn den ”flytende” kirke samt ser på hvem som gjør de gode handlingene. Et annet spørsmål er også hvem som skal definere hvem som har definisjonsretten på begrepet diakoni, men det er en annen debatt. Nestekjærlighet derimot kan alle mennesker vise uavhengig av trosgrunnlag og kirketilhørighet.

I vår vestlige kultur kan nøden være vanskeligere og kartlegge. Den kan være mer skjult enn i land der det er tydeligere behov som for eksempel mangel på mat, klær og dårlige bo forhold. I vesten kan nøden eller behovet være ensomhet, bitterhet og tap etter brudd, men det er like fullt nød og det er diakonens arbeid og kartlegge hva som er det egentlige behovet blant mennesker. Det kan være like sammensatt om diakonien er rettet mot innvandrere i Norge. Er behovet ensomhet? Er det åndelig lengsel? Er det skilsmisse? Er det fremmed gjøring? Er det krigstraumer fra det landet de kom fra?

Det er viktig at diakoni ikke blir så teoretisk at ingen helt forstår hva som ligger i begrepet. Kartlegging er viktig. Hva som trengs av diakoni fra menighet til menighet,

Tverrkulturell diakoni

skjer ut i fra menighetens etterspørsel og behov. Diakonen kan for eksempel spille på andre organisasjoner som har mye kontakt med innvandrere, dersom det er mange fra ulike kulturer. Diakonen kan motivere innvandreren til hjelp til selv hjelp ved å motivere dem og selv se sine ressurser. Innvandrere kan selv inspirere andre og dele sine erfaringer for eksempel i en samtale gruppe som kan handle om integrering, stigmatisering og kultursjokk. Dette kan virke som en brobygger, både for å forstå dem bedre men også for at dersom det er flere med tverrkulturell bakgrunn i en slik gruppe, vil det skape tilhørighet og forståelse og mindre fremmedgjøring. I en slik gruppe kan mennesker dele hverandres erfaringer om hvordan de kan håndtere slike overganger. Diakonen kan tilby dem muligheter til å snakke om ting de finner er utfordrende i det norske samfunnet uten at de trenger å få ”kritikk” for at de ikke integrerer seg. Kanskje kan hun motivere innvandrere til å ta vare på sin egenart og samtidig tilby dem undervisning til å forstå litt mer av den norske kulturen slik at de kan få et forum og stille eventuelle spørsmål de lurer på. Dersom noen ønsker å holde foredrag om sine erfaringer fra hjemlandet og hvordan de har opplevd overgangen til Norge, så kan de det. På den måten kan kanskje innvandrere føle seg som en større del av forsamlingen. De vil kunne være fine brobyggere. I kirken vil mennesker føle en felleskaps følelse av identitet med Kristus også virke til felleskap og enhet. Vi er alle mennesker først og fremst som er skapt i Guds bilde til gode gjerninger han legger foran den enkelte person. Bibelen er en bok til inspirasjon og etterfølgelse i en slik sammenheng.

7 Casestudier: Hvordan kan globale nomader bruke seg selv i tverrkulturelt arbeid?

I dette kapitlet refererer jeg fra samtalene. Empirien blir sett i sammenheng med utvalgt teori, og jeg ønsker å reflektere rundt ”svaret” på intervjuene og teori i en diakonal kontekst. Informantene er tilfeldig utvalgt men felles for de fleste er at de har bodd på internatskole og har felles erfaringer fra å vokse opp i andre land enn opprinnelseslandet. De jeg snakket med har også bodd på internatskoler i utlandet, utenom en som har fulgt med foreldrene sine. Jeg velger i denne oppgaven ikke og reflekter så mye på forskjellene mellom nomadisk erfaring (med eller uten foreldre), selv om jeg gir plass til informantenes svar på hva de tenker rundt adskillelse og identitet.

Jeg ønsker i hovedsak å finne deres ressurser, dernest utfordringer. Disse funnene setter jeg så inn i et større bilde for å vise til problemstillingen om ressurser og innvandring. Intervjuene er ingen dybdeintervjuer. De gir kun et innblikk i noen mer eller mindre tilfeldig utvalgte globale nomaders meninger. De kan altså ikke sies å representere misjonærbarn som gruppe. Jeg tror likevel at min studie kan gi større forståelse. Svarene fra intervjuobjektene (globale nomader) er autentiske og ærlige. Jeg analyserer disse ut fra en gjennomgang av relevant teori og egne refleksjoner. Jeg tror at min bakgrunn som global nomade kan gi analysen en økt tyngde, selv om jeg forsøker å gjengi objektivt hva den enkelte svarte på spørsmålene. Jeg forsøker å diskutere objektenes ressurser generelt og begrenset til diakonens definisjoner.

Under avsnittet om ”diakonibegrepet” velger jeg å ta utgangspunkt i Kirkerådets definisjon på diakoni som vektlegger evangeliet i handling gjennom nestekjærlighet, inkluderende felleskap og nestekjærlighet, jf. kap. 6.2.

7.0 Presentasjon av spørsmålene

Jeg valgte å stille de samme spørsmålene til alle intervjuobjektene. På denne måten kan man si jeg samlet inn flere ”observasjoner” for hvert spørsmål. Spørsmålene var som følger:

- 1) Hva mener du kjennetegner globale nomader?
- 2) Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?

- 3) Hva slags ressurser mener du at du er gitt fra naturens side?
- 4) Har disse ressursene blitt utviklet, utfordret eller blokkert på grunn av din miljøbakgrunn?
- 5) Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?
- 6) Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i (diakonalt) arbeid med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?

7.1 Intervju 1: Kvinne vokst opp i et utviklingsland

Kvinnen har bodd 4,5 år av barndommen i Afrika. Hun har bodd ett år på internat skole 60 mil fra foreldrene. Kvinnen så foreldrene fire ganger i året. Foreldrene besøkte henne, men hun kan ikke huske at de kom eller var på besøk, men husker at de dro. Første gangen de kom på besøk var begge foreldrene der og hun husket etter at de hadde dratt og hun hadde fått et godteri pose, at hun fikk en klump i halsen og følte tristhet. Godteriet hadde en bismak.

1) Hva mener du kjennetegner globale nomader?

Kvinnen nevner fleksibilitet, kulturkompetanse, toleranse og brobyggerevner. Hun tenker at en tverrkulturell oppvekst gir et videre perspektiv, men at det kan føre til problemer med valg. Reisingen kan også føre til rotløshet og rastløshet, tror kvinnen.

”Selv om man aksepterer annerledeshet og annerledestenkende, kan utfordringen være å finne ut av hvem man er, hva man vil og hvor man vil være ”.

2. Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?

”Identiteten er forankret i et globalt syn på verden, at alle tilhører samme jord, menneskeheten. Når man ser barn fra fjerne land som lider, føles det ikke så fjernt som det kanskje gjør for mange andre. For meg gir det en følelse av ansvar”

Kvinnen opplever å føle tilhørighet både i internasjonale miljøer og i kristne miljøer. Personen sier hun ser seg som en del av den globale verden, samtidig som hun er bevisst sin norske identitet.

3. Hva slags ressurser mener du at du er gitt fra naturens side?

Informanten sier at hun har fått gode og sterke egenskaper fra foreldra sine både fysisk og psykisk. I oppveksten har hun opplevd mye nærhet og godhet i oppveksten. I dag har hun mye drivkraft og behov for aktivitet.

4. Har disse ressursene blitt utviklet, utfordret eller blokkert på grunn av din miljøbakgrunn?

”Jeg begynte tidlig på internatskolen og forandret jeg meg fra å være en livsglad, aktiv og utadvent jente til å bli stille og innadvendt”

”Da jeg kom til Norge opplevde jeg igjen en utfordring å komme ny til en klasse og være annerledes og det tok tid å tilpasse meg det norske miljøet blant elevene”.

5. Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?

”Jeg ser på verden med et videre perspektiv og jeg har fått interesse for mennesker fra andre kulturer der jeg ser min tilværelse i lys av hvordan andre har den andre staden i verden”

Hun opplever i dag en indre trygghet til tross for skiftende omgivelser og evne til empatisk innsikt siden hun kan identifisere seg med det og føle seg fremmed, annerledes og ensom. Hun legger til at hun ikke er helt kameleon da hun ikke nødvendigvis er helt lik sine omgivelser, selv om hun fungerer greit i dem.

6. Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i (diakonalt) arbeid med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som for eksempel innvandrere) i Norge?

Tverrkulturell forståelse: De forskjellige kulturer har ført til at hun har lært seg å kommunisere uten felles språk i tillegg til at hun har erfaring på å tilegne seg nye kulturelle koder.

Tredimensjonalt verdensbilde: Kjennskap til innsiden og utsiden av både den norske kulturen og kulturen fra det landet hun vokste opp i. I arbeidet gir denne erfaringen henne egenskaper til å forberede dem på den norske kulturtoleranse.

Skjelne mellom en kollektivistisk og en mer individualistisk måte å se verden på.

Det at hun har nært kjennskap til at mennesker kan ha vanskelige leve kår fører til at hun lettere kan forstå hva de kommer fra, som krig, fattigdom og lignende. Barn kan som voksne oppleve å få sorgreaksjoner over å ha forlatt alt som er kjent og kjært.

”Innvandrer barn har forlatt sin historie, venner, politikk og en hel rekke detaljer som er vanskelig og sette seg inn i for nordmenn”

”Jeg møter mange barn og unge som trenger oppmerksomhet, omsorg, hjelp, oppfølging og å bli sett. Kulturelle barrierer og forskjellige måter og tenke på kan i perioder være vanskelig”

Arbeidet hennes er ikke egentlig et diakonalt arbeid siden hun jobber i det offentlige.

Likevel opplever hun at arbeidet hennes har mye til felles med det diakonale i møte med mennesker i situasjoner som kan være vanskelige.

Kvinnen har en kristen tro, selv om hun ikke trekker den inn på jobben. Hun har en oppvekst fra kirkelig hold og likestiller humanitært hjelpearbeid med diakonalt arbeid pga dette.

7.2 Intervju 2 Kvinne vokst opp i et asiatisk land

Kvinnen har vokst opp i et asiatisk land i mange år. Hun arbeider direkte med innvandrerbarn og har oppdrag som tolk fra vertskulturen innenfor ulike internasjonale sportslige arrangementer. Kvinnen har gått på en Internasjonal skole og slik fått venner spredt over hele verden.

1. Hva kjennetegner globale nomader?

Kvinnen mener at nysgjerrighet og en drivkraft til å oppleve nye ting er vanlig for mange globale nomader. Hun sier videre at denne bakgrunnen har gitt henne et tredimensjonalt verdensbilde som gjør det lettere og sette seg inn i andre folkegrupper som hun jobber med.

2. Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?

Kvinnen opplever å identifisere seg med andre som har vokst opp i flere land mer enn vertslandet. Hun er fristet til å flytte ut av Norge, og synes hverdagen er kjedelig i perioder. Personen sier hun opplever tilhørigheten mangelfull og hun føler seg kreolsk. Intervjuobjektet sier hun våkner og åpnes opp når hun er ute og reiser, mens deler av henne selv ligger ”brakk” eller ”lukket” til vanlig.

”Jeg er lei av å savne, og jeg føler det slik at uansett hvor jeg er i verden så savner jeg noe eller noen, enten det er venner, stemning eller mat ”

”Nå jeg er i Norge savner jeg venner fra vertslandet og fra USA og når jeg er i vertslandet savner jeg venner fra USA og Norge. Når jeg er i USA savner jeg venner fra både Norge og vertslandet”.

Hun kan identifisere seg med andre globale nomader eller oppleve å føle seg ”mer hjemme” i arbeid rettet mot innvandrere barn enn mer homogene miljø med norske barn.

3. Hva slags ressurser mener du at du er gitt fra naturens side?

Kvinnen ser seg selv som en ledertype, intelligent, er sosial, viljesterk, ordentlig og atletisk fra naturens side. Hun har evne innenfor språk, hun er empatisk og tilpasningsdyktig.

4. Har disse ressursene blitt utviklet, utfordret eller blokkert pga din miljøbakgrunn?

Kvinnen opplever det problematisk å kunne være til stede med hele seg.. Hun skulle ønske at hun ikke hadde trengt å reise så mye for å føle seg ”helere” I tillegg kunne hun ønske at flere lærere på norske skoler ble mer bevisste på ressurser en generell tverrkulturell bakgrunn kan være.

5. Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?

Hun tror at hennes erfaringer har bidratt til åpenhet, ydmykhet, språkdyktighet og kulturforståelse. Hun tenker at hun har fått en evne til og ferdes i flere kulturer og kunne forstå begge parter i en konfliktsituasjon. Hun tror at globale nomader vil ha gode forutsetninger innenfor fredsmevling og diplomati. Hun har fått et utvidet verdensbilde av all reisingen til andre land.

”Erfaringer ved å reise til flere kulturer og se kulturer innenifra kan skape evne til å sette seg inn i begge partenes side”.

”Det gjelder og ikke å bli helt kameleon men å ta vare på egen vilje og egne grenser”

Kvinnen bruker ressursene på reising, i kirken der det er mange innvandrere og i sitt yrke og som guide i forhold til hennes flerspråklighet. I tillegg driver hun et kurs for innvandringsungdom.

6. Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i (diakonalt) arbeid med andre tverrkulturelle personer og grupperinger i Norge?

Kvinnen opplever at det gir henne noe, og at hun får noe, ved det å delta i en kirke med mange forskjellige nasjonaliteter, i arbeidet med innvandrere samt med kursdeltagelsen som tidligere nevnt.

7.3 Intervju 3: Mann oppvokst flere steder i Norge

Mannen jeg snakket med, er født utenfor Norge, men har flyttet svært mange ganger rundt i landet med bare to eller tre år på hvert sted. Foreldrene arbeidet i en organisasjon som gjorde at de flyttet mye rundt, men han trengte ikke å bo borte fra foreldrene. Han har mange avbrekk og flyttinger fra sted til sted på lik linje som misjonærbarn som har flyttet rundt i verden.

1. Hva mener du kjennetegner globale nomader?

”Globale nomader har større perspektiv og mindre bastante holdninger. De blir mindre knyttet til hus og hjem, og har mindre kontakt med barndomsvenner”.

Han tror at en slik bakgrunn kan gi mot til å være uenig med andre og tenke annerledes

Videre synes han at globale nomader er mindre redd for verden utenfor. Mannen synes nordmenn generelt at nordmenn er litt navlebeskuende, og at mange er av den oppfatningen at Norge er verdens beste land å bo i. Han mener videre at globale nomader enten er utadvendte og sosiale eller mer innadvendte og trekker seg mer tilbake.

2. Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?

Han opplever og kommer fra ulike steder i landet. Som andre tverrkulturelle personer er relasjoner det han identifiserer seg til.

”Jeg er ikke rastløs i motsetning til mange som har bodd i andre land i barndommen, men føler nå behov for å bo lenge på ett sted som i den byen han bor i nå”.

Han identifiserer seg som en del av organisasjonen til foreldrene som han vokste opp i, selv om han ikke har tilknytning til miljøet direkte. Mannen hadde en fot i dette miljøet som foreldrene hadde oppdratt han i, men han blandet ikke dette miljøet med miljøet på skolen og blant venner utenfor.

Han føler seg som en nordmann, men han føler seg ikke som en person fra ett eller annet sted i Norge.

3. Hva slags ressurser mener du at du er gitt fra naturen sin side?

Han forteller at han er en rasjonell mann med matematisk og naturvitenskapelig hjerne og gode fysiske forutsetninger. All flyttingen har gjort han tilpassningsdyktig og han vet hvordan det lønner seg å komme ny inn i et miljø. Mannen kan finne ulike positive ting i

ulike miljøer. Han tror bakgrunnen i frelsesarmeen har gitt han forståelse for enkelt personers skjebner, siden fokuset er rettet å hjelpe mennesker som har det vanskelig.

”Jeg tror han at flyttingen kan bidra til at han ser på ”annerledeshet” på en annen måte, for eksempel at jeg samarbeider bra med andre mennesker og at han lettere blir venner med mennesker med annen hudfarge.”

Mange utvikler også evner innenfor sang og musikk etter en slik bakgrunn sier han, selv om han selv ikke har interesse for denne sjangeren.

4. Har disse ressursene blitt utviklet, utfordret eller blokkert pga din miljø bakgrunn?

En blokkering slik han ser det er at det er vanskelig å lære seg å legge langsiktige planer siden man hele tiden blir avbrutt fra å fullføre den. Man blir avbrutt i utviklingen av å delta i foreninger og lag som jevnaldrende med stabil bakgrunn har muligheten til. Dette kan for eksempel være deltakelse i fritidsklubber og skolekorps. En utvikling en slik bakgrunn kan gi er fleksibilitet og erfaring.

5. Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?

Han tenker at han har fått en evne til å se verden og omgivelsene utenifra.

7. Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i (diakonalt) arbeid med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?

”Jeg har valgt og ikke å gå inn i diakonalt arbeid selv om en person med min bakgrunn naturlig ser behovet og har en viss erfaring så har jeg innsett at min personlighetstype passer best til annet type arbeid”.

Personen er opptatt av å skape god stemning og gode miljøer rundt seg der han er.

7.5 Intervju 4: Kvinne vokst opp i 3 land

Dette er et intervju med en kvinne som har vokst opp i fire vertsland foruten Norge som misjonærbarn. Hun har et arbeid som mellom leder der hun har engasjement mot stigmatiserte grupper.

1. Hva mener du kjenner tegner globale nomader?

Kvinnen tenker at globale nomader er gode i kommunikasjon og tolking av signaler både verbalt og nonverbalt. De har erfaringer på uforutsigbare situasjoner og miljøer.

”Jeg opplever en felleskapsfølelse med andre globale nomader som har vokst opp i ulike land som henne selv”.

Kvinnen nevner karakteristikk som sensitivitet, fleksibilitet og effektivitet, som følge av en slik oppvekst. Negative kjennetegn kan være sårbarhet, angst, depresjon og psykiske lidelser, tror kvinnen. Noen kan skaffe seg overlevelsestrategier og bruker kontroll, for å beskytte seg selv i ulike settinger for ikke og ”synliggjøre” sin sårbarhet, tror kvinnen.

”Jeg tror at globale nomader kan ha ressurser og forståelse til å møte personer fra andre kulturer og ulike arenaer enn der man selv har vokst opp”

2. Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?

Kvinnen sier at hun en kristen identitet. Hun utdyper dette med at grunnlaget for hennes identitet er at hun er skapt av Gud og at han er hennes far. Hun tenker at hun er verdifull og at Gud har skapt henne i sitt bilde. Gjennom denne identiteten har hun en trygg forankring til livet. Hun sier at hennes opplevelse av å se på Gud som far kan henge sammen med fravær av foreldre i barndommen: *”Ok, foreldrene mine har ikke alltid vært der, men Gud er alltid hos meg ”*

Identitet knyttet til familie var ambivalent, med opplevelse av fremmedfølelse i møte med foreldrene den første tiden de skulle bo sammen igjen.

”Gud gjør meg aldri noe vondt. Med Gud føler jeg aldri på utrygghet. Gud er min far som alltid er der ”.

Kvinnen tror at mange krav, lite kjærlighet på internatskolen, lite tilstedeværelse av voksenkontakt og et rigid, regelfullt system, utfordret min tro og identitet en periode Kvinne opplevde en forlatthetsfølelse som hun har følt på i flere år i hver avskjed og den var veldig sterk. Dette hadde sammenheng med alle avskjeder som barn:

”I dag identifiserer jeg meg både med misjonærbarn og andre som har opplevd fravær av foreldre og omsorgspersoner i livet sitt”

3. Hva slags ressurser mener du at er gitt deg fra naturen sin side?

Kvinnen innehar administrative evner og kan sette ting i system, hun er også viljesterk. Hun er fleksibel og glad i mennesker, hun er kreativ. I tillegg er hun rask til å løpe, har en god fysikk og likte å spille fotball som barn. Hun er i god fysisk form og liker å trene.

4. Har disse ressursene blitt utviklet, utfordret eller blokkert pga din miljøbakgrunn?

Fra naturens side har hun et sterkt pågangsmot og stor utholdenhet. Med dette mener hun at man kan utvikle ressurser på grunn av erfaring og en evne til å forstå andre på en god måte. På den andre siden kan ressurser som ”sterk” og ”flink” føre til at man går på akkord med å ta vare på seg selv: *”Jeg tror at mange som har oppvekst må skaffe seg overlevelse strategier for å takle barndommen”*

Kvinnen fremholder likevel ressursene og det hun har lært av sin miljøbakgrunn:

”Jeg vil ikke føle at jeg har tapt mange år av livet, men jeg ønsker at mine erfaringer kan gi meg et rikere liv, på den måten at min smerte kan komme andre til nytte og våge å møte andres smerte”.

Gjennom jobb har hun kontakt med mennesker fra andre kulturer. En kollega er fra et land hun selv ble født i og det skaper kontakt og dialog. Kvinnen som person karakteriserer seg som selvstendig og rask. I tillegg ser hun at hun har gode skriftlige fremstillingsevner og er trygg som person. Hun bruker kreative uttrykk gjennom bilder hun har laget, basert på erfaringer som har hjulpet henne gjennom kriser. Kunsten gir henne skaperglede og kan fungere både som håp og svar både for henne selv og for andre som får del i bildene.

5. Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?

Hun sier at hun føler seg mer ydmyk og kan erkjenne mer sårbarhet som følge av den rotløse barndommen. Andre ressurser hun opplever hun her fått en større viljestyrke, empati, ærlighet, relasjonelle ferdigheter og respekt overfor kollegaer og klienter. Hun ser at hun kan fungere som **brobygger overfor kollegaer med innvandrers bakgrunn.**

En global nomade med erfaring fra internat livet, lærere og systemet, vil muligens kunne sette seg mer inn i hvordan et barn eller en ungdom opplever et institusjonsopphold, og i møte med de voksne.

6. Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i (diakonalt) arbeid med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?

Kvinnen arbeider ikke spesielt rettet mot innvandrere, men med mennesker som strever i forhold til rusproblematikk. Det er mange sårbare mennesker i en slik situasjon. Etter bearbeidelse av eget tap og sorg fra barndommen, opplever hun kontakten overfor klientene mer tillitsbasert. Bearbeidningen har gitt henne spesielle forutsetninger til å kunne se på sin bakgrunn med nye øyne, og dermed være til motivasjon overfor sine kollegaer og brukere i jobben. *”Det er ikke viktig å bli et offer som misjonærbarn selv om man har vært utsatt for omsorgsvikt og psykisk overgrep og andre mindre heldige omstendigheter”*. Kvinnen har selv følt støtte fra andre mennesker med erfaringer på det og ha gjennomgått vanskelige perioder og hennes tro på Gud.

Victor Franklin, en overlever etter Holocaust, underviste andre om hvordan det er mulig å finne mening i lidelsen. Han brukte sin erfaring selv om den var vanskelig til å bidra til menneskeheten med kunnskap. Kvinnen tror at hennes erfaringer som global nomade med omsorgsvikt og stadige forandringer, kombinert med andre erfaringer, til sammen kan brukes som en ressurs, både i forhold til mennesker som strever med rus og ødelagte liv og overfor innvandrere og stigmatiserte grupper på arbeid og ellers i samfunnet.

”Når folk forstår at jeg har en tverrkulturell bakgrunn blir de ofte mer nysgjerrige på meg og dette skaper noe felles som igjen danner et grunnlag for en dialog.”

7.6 Intervju 5: Mann som har vokst opp i 4 land

1. Hva mener du kjennetegner globale nomader?

Mannen mener at det som kjennetegner globale nomader er en rekke faktorer, som for eksempel at de har en stor evne til å tilpasse seg nye miljøer. De er vant til at verden er mangfoldig, og det forholder de seg til. Dette igjen skaper en større toleranse overfor annerledes tenkende, uansett bakgrunn, kultur og personlighet.

En annen ting han nevner av litt mer negativ karakter, er at globale nomader er rastløse. Mennesker med tverrkulturell bakgrunn kan ofte ha vanskelig for å slå seg til ro, både med hensyn til bosted og arbeidsplass. De har vanskelig for å forplikte seg, og vil i større grad enn andre mennesker skue utad. Mange misjonærbarn ønsker å se mulighetene på den andre siden av gjerdet, frem for å dyrke mulighetene i det eksisterende. Verden er ikke så stor for globale nomader. Når utfordringene kommer, vil de i større grad se

muligheter istedenfor hindringer siden de har vært vant til å håndtere mange forskjellige situasjoner gjennom en allsidig oppvekst.

2. Hvor opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?

Mannen opplever at hans identitet i stor grad ligger i at han er en kristen. Utover dette betyr det mye for han at han har en familie. Han identifiserer seg som ektemann ved siden av sin kone, og som far i forhold til sine barn. Videre ser han det som en stor del av seg at han er faglig dyktig og at han kan det han blir satt til i arbeidet. Hans tilhørighet har han i stor grad hjemme hos sin familie.

3. Hva slags ressurser mener du at du er gitt fra naturens side?

Mannen føler selv at han er begavet med mange ressurser. Han har stor kapasitet intellektuelt, men også musikalsk og sosialt kan han yte.

4. Har disse ressursene blitt utviklet, utfordret eller blokkert på grunn av din miljøbakgrunn?

Et kjennetegn ved globale nomader er at det ofte hviler noe rastløst over disse menneskene og det gjelder også han. Dette har ført til at han ikke har kunnet fordype seg innenfor et eller to felt. Hans kompetanser har i større grad blitt et "lappeteppe" innenfor mange forskjellige områder. Han kunne ønske at han hadde hatt det i seg, den gang han var yngre, det som skulle til for å dyrke hans kompetanser innenfor f. eks musikk på et høyere nivå. I dag spiller han piano på det samme nivået som for 10 år siden, noe som er enormt frustrerende når han nå engang har så mye musikk i kroppen. Dette var så blokkeringen. Med hensyn til de ressurser som har blitt utviklet, vil han først og fremst fremheve evnen til å omgås mennesker.

"Hvorvidt min sosiale intelligens utelukkende er et produkt av min nomadiske bakgrunn tviler jeg på, men det er liten tvil om at det har vært et glimrende utgangspunkt for intuitivt å kunne forstå de mennesker jeg møter – også i norsk/dansk kultur."

5. Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå - som global nomade?

Som nevnt under punkt 4, tror han at hans utgangspunkt som global nomade, har gitt han et bredere grunnlag for å forstå og kunne omgås mennesker som er forskjellig fra han selv og hans egen bakgrunn. "Det er uendelig viktig å kunne være et menneske som andre kan ha gagn av å være sammen med og at en har evnen til å leve seg inn i en annens

situasjon". Dette kan både være intellektuelt og mer intuitivt. Her synes han at hans ballast har gitt han mange fordeler som er og har vært til gagn for hans medmennesker.

6. Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i diakonalt arbeid med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?

Selv om mennesker er uendelig forskjellig fra kultur til kultur, er det ingen tvil om at de grunnleggende mønstre er de samme (glede, sorg, tapsfølelse, mindreverd...)

"Utrykket er dog forskjellig, og "kunsten" i så henseende er å kunne lytte seg inn til mennesker egentlige behov, for deretter å øve diakonalt arbeide (hjelp direkte eller henviser til profesjonell kompetanse)".

Dette sammenholdt med de ovennevnte ressurser han har utviklet, mener han gir et godt utgangspunkt for en "fruktbar cocktail", da en stor del av det diakonale arbeid består i å kunne finne inn til det egentlige problem. Først når dette er gjort er det muligheter for å kunne hjelpe eller henviser til hjelp. Mannen arbeider som IT konsulent og omgås mange faglig ressurssterke mennesker. Han mener alle har de grunnleggende behov for omsorg, for å bli sett osv. Her har flere ganger opplevd at han har fått lov til "å komme inn og kikke" i arbeidet sitt. Det skal selvfølgelig mye til for at slike mennesker søker hjelp for det som en tredjeperson kan se, hevder han. Ikke desto mindre tror jeg det også innenfor denne gruppe mennesker er bruk for "diakoner" som lytter og ser litt lenger enn deres alminnelige omgangskrets. Han tenker at noen av dem vil søke hjelp hos et menneske som ser, når livet blir vanskelig og alt ikke er så enkelt som det engang var

7.7 Oppsummering

Felles for de globale nomadene var at de "strevde" med å finne kulturell likevekt og identitet og mange "tvinges" på ett eller annet tidspunkt til å sette i gang med prosesser som går på denne biten. Mange faktorer virker i forhold til disse slike prosesser.

Kombinasjonen mellom arv og miljø vil påvirke hvordan mange av disse klarer å bearbeide, og eventuelt komme frem til, en forsonet og om mulig, avklart identitets oppfatning. Det så likevel ut til at deres fokus på ressurser ble til en motivasjonsfaktor.

8 Analyse av spørsmålene

I dette kapitlet analyserer jeg svarene jeg fikk i kapittel 7 for å undersøke

- om mine funn støtter teoretikerne jeg har valgt ut
- om globale nomader virkelig viser seg å ha spesielle ressurser som diakoner i arbeidet med flerkulturelle, eller om utfordringene overskygger ressursene
- i hvilken grad de ulike modellene for diakoni kan være hensiktsmessige for arbeid blant innvandrere i Norge i dag

8.1 Fremgangsmåten i analysen

Jeg har valgt å gå gjennom alle intervjuene og kategoriserer svarene i grupper med samme innhold. En slik gruppe velger jeg å kalle et ”*svar*”. Underveis i prosessen forsøker jeg å fortolke og sette *svarene* inn i en større teoretisk sammenheng.

I teoridelen er det avdekket at gruppen globale nomader er en svært sammensatt gruppe.

Gruppen er minst like inhomogen som andre grupper. Globale nomader har blant annet

- Ulik personlighet
- Ulik bakgrunn (arv, miljø, prosesser, erfaringer og relasjoner)
- Ulike utfordringer å stri med (blant annet ulik håndtering og bearbeiding av sin tverrkulturelle barndom)
- Ulike ressurser til rådighet

Denne erkjennelsen ligger i bunnen av min analyse. Likevel vil jeg i analysedelen forsøke å komme med et forslag til ”*svar*” på hvordan globale nomader kan bruke sine ressurser og utfordringer positivt. Og spesiell vekt legger jeg på å forsøke å trekke ut hvordan deres ressurser kan anvendes i diakonale miljøer. Det er et mål at denne kunnskapen skal kunne bevisstgjøre nomaden selv og vedkommendes arbeidssted til og ”se” ressursene og ta disse i bruk mest mulig effektivt. I det siste spørsmålet drøfter jeg litt mer inngående det som er essensen i studiet mitt: **Hvordan kan globale nomader være en ressurs i møte med tverrkulturelle miljøer i Norge?**

Oppgaven er skrevet i lys av diakonale verdier og med tanke på hvordan mine funn kan brukes konstruktivt i samfunnet, men først og fremst i kirken. Den kristne tro og menneskesyn, vektlegger at alle mennesker er verdifulle siden Gud har skapt det unikt til tross for status, rase og stand. Bibelen viser til at de svake i mange tilfeller kan være viktigere ressurser enn de som er mektige og betydningsfulle i egne og samfunnets øyne. Analysen vektlegger altså troens betydning. Roberts (2005) understreker at tro på noe ”spirituelt” i seg selv kan være til spesiell hjelp i forhold til multikulturelle utfordringer og i forhold til søken etter identitet og søken etter ressurser. Dette kom hun frem til etter at hun hadde tatt foretatt intervjuer på globale nomader der hun forsket på effekten av kultursjokk. Det kom frem at det var en av hovedutfordringene i en slik bakgrunn, noe David Pollock var enig i, men at det virket som om de som trodde på Gud følte en ”høyere” mening eller ro over at de hadde måttet være så mange år i utlandet og opplevde det som en styrke i kulturelle overganger.

Analysen pendler mellom teori og erfaring (empiri) i en *hermeneutisk sirkel*. I *hermeneutikken* forstår vi delene i lys av helheten, jf. kap.1.6. Vi forstår og tolker på bakgrunn av forforståelse, språk og oppfatninger. Håpet er at erfaringen sett i lys av teorien gir noen nye og noen annerledes perspektiver, jf. Kap. 1.6.

En **fallgruve** er selvsagt at jeg fortolker og forstår svarene til intervjuobjektene ut fra min egen forforståelse og at den ”styrer” svaret litt for mye. Men jeg har vært bevisst på å forsøke å unngå å legge føringer i samtalene selv om det ved flere anledninger har vært vanskelig å unngå å komme med kommentarer eller ”hjelp” dem jeg snakket med fordi jeg følte jeg hadde en ”kompetanse” jeg ville formidle på bakgrunn av egne erfaringer. Dette vil jeg komme tilbake til mot avslutningen.

Til slutt sammenligner jeg **resultatene** jeg har funnet i intervjuene med de svarene teoretikerne har gitt. Årsaken til dette er å være litt bevisst på hva ”svaret” til Rebekkah Roberts la vekt på i forhold til identitet og ressurser i USA i forhold til Norge og de samme problemstillingene her. Siden det er så få kvalitative intervjuer danner denne sammenligningen bare et inntrykk, men jeg prøver å se på globale nomaders situasjon i en større kontekst enn bare i Norge for og på en måte alminneliggjøre noen av ”funnene” mine. I tillegg sa David Pollock før på sin død, at det enda er mye uforsket mark når det

gjelder misjonærbarn og deres reaksjoner og situasjon. Også derfor synes jeg det var greit å trekke inn en del nyere internasjonal litteratur.

8.2 "Hva mener du kjennetenger globale nomader?"

8.2.1 Forståelse for annerledeshet versus identitet

Teorien til Schaetti og Pollock har kastet lys over mange klassiske kjennetegn det er på det å være globale nomader. Globale nomader kan bli rastløse, være fleksible, språkdyktige og de skjønner ulike dybdekulturer, men de kan også streve med utfordringer som identitets og kultur "forvirring". Jeg velger å trekke frem de positive sidene med en slik miljøbakgrunn. Karakteristikkene på globale nomader peker frem til hovedproblemstillingen, jf. kap.1.3: **Hvordan globale nomader kan være en ressurs i innvandringsmiljøer i Norge?**

Mannen i intervju nummer 5 har et interessant utsagn som jeg starter med å trekke frem:

"De [globale nomadene] har en stor evne til å tilpasse seg nye miljøer. De er vant til at verden er mangfoldig, og det forholder de seg til. Dette igjen skaper en større toleranse for annerledes tenkende uansett bakgrunn, kultur og personlighet."

Ordet "toleranse" er fra et latinsk verb. Og ordet "å tåle" betyr å ha "evner til å holde ut". Dersom man selv skal kunne forvalte en overbevisning, bør man også kunne tåle en annens overbevisning (Dahl 2001:228). Toleranse og evne til tilpassning er en sentral ressurs i et flerkulturelt Norge. Det er forespeilet en stor økning av innvandrere det neste året og sannsynligheten er at det vil øke på. Innvandrere har ulike kulturbakgrunner, religioner og verdier, samtidig som kirken kan være et sted der vi alle er søsken siden felles verdier skaper tilhørighet. Alle må lære å tilpasse seg og tolerere hverandre og demokratiet som er i et land. Det vil være spenninger, og hendelsen på Grønland for en tid tilbake der et homofilt par ble sparket av en muslim, bekrefter dette. I slike situasjoner kan det være viktig å formidle til mennesker som mener de kan reagere slik overfor folk som er annerledes, at i Norge skal vi tolerere hverandre uansett hvor uenig man er.

Mennesker fra land der det ikke er demokrati, er kanskje ikke vant til denne balansegangen. Toleransen bør være begge veier, men vi skal samtidig huske på at det forventes at slik det forventes av oss å vise respekt for hellige steder i India eller andre steder når vi er turister, kan vi forvente en tilpassning av innvandrere med annen religion hit til Norge. Disse tingene er ikke enkle og debatter i media i den siste tiden viser dette

Men jeg vil understreke at et par forhold:

- For det første utgjør den erfaringen den globale nomaden trekker med seg gir vedkommende **mulighet** til å opparbeide seg en større toleranse for annerledes tenkende ut i fra sin bakgrunn, men det er ikke sikkert han benytter seg av sin mulighet, selv om denne så å si er lagt i fanget på han. Det enkelte mennesket velger selv hva slags erfaringer man kan gjøre om til kunnskap og derfra igjen til handling og holdninger.
- For det andre må ikke toleransen og tilpassningen fra diakonens side gå på akkord med ansvarliggjøring og forventningen om at toleranse skal gå begge veier i et samspill preget av respekt og gjensidig likeverd. Vi kan respektere og ta hverandre på alvor som myndige mennesker uten at uenighet må sees på som intoleranse eller urespekt dersom man kan utrykke ulikheter på gode måter.

Pollock (2003) sier at kulturell tilpassning kan begynne som en overlevelsesteknikk, men kan etter hvert bli til ressurser der de lærer og håndtere forandringer raskt og skifte for eksempel fra en tidsregning i en kultur til en annen tidsregning raskt (Pollock: 2003:78). De er vant til hyppige flyttinger og forandringer. Kanskje det er denne ”overlevelsesteknikken” som senere kan bli til en toleranse siden de er vant til å måtte tåle så mange globale forandringer hele tiden. Uansett så er globale nomader vant til å se et kulturelt mangfold tidlig i livet og dette kan føre til fleksibilitet og evne til toleranse i møte med innvandrere på den ene siden, samtidig som jeg tror kultursjokket tilbake til vermlandet kan være krevende nok i seg selv, og kanskje de i perioder selv trenger å integrere seg tilbake til det norske samfunn. Globale nomader kan i slike situasjoner, velge å være ærlig i møte med innvandrere om at de ikke vet og kjenner det norske samfunnet så godt de heller. Kanskje det kan være en ressurs i innvandringstiljø å kunne innrømme usikkerhet på en åpen måte, uten og la det ta overhånd, slik at den globale nomaden slik kan bidra til å åpne dialogen og kultur og tradisjoner.

Jeg vil trekke frem et interessant svar fra intervju 1: ”*Selv om man aksepterer annerledeshet og annerledestenkende, kan utfordringen være å finne ut hvem man er og hvor man vil være.*” Schaetti sier at omvendt kultursjokk, kan være like stor påkjenning

for misjonærer og deres familier, som det er å komme til utlandet. Det er ofte ved hjemkomsten mange strever med å integreres tilbake til kulturen. Det samme understreker David Pollock der han sier at hjemkomsten er en av de største utfordringene utenom sorg. Egenskaper fra både innvandrerene og den globale nomade som følelser, tenkemåter, beslutningsmåter og tradisjoner vil i tillegg påvirke samhandlingen og forståelse for annerledeshet, jf. Kap 2.2. Svaret (som er felles for to av de globale nomadene) er i samsvar med teorien til Pollock og Schaetti om at mange globale nomader får en åpen holding mot annerledeshet og mot annerledes tenkende. Kanskje nettopp deres erfaringer med så mange ulike kulturer og måter å tenke og være på, gir en viss ydmykhet sammen med en forståelse, som til sammen kan gi muligheter for brobygging og dialoger med respekt og skape gjensidig ønske om forståelse.

8.2.2 Rotløshet, rastløshet og sorg

Mange globale nomader har vokst opp i flere land. Noen får dermed vanskeligheter med å slå seg til ro i kun ett land som vokser uten stadig å måtte reise eller bytte jobb. De kan bli rastløse, rotløse og ”stresset”. Rotløsheten og rastløsheten trenger og håndteres, selv om den kan bli til ressurser ved at mange blir tilpassningsdyktige og fleksible i møte med andre mennesker og miljøer. Både teorien til Roberts og Pollock kom dette frem at denne prosessen er en langvarig og ofte smertefull, jf. Kap. 3, 4.4, 5.4.6, 5.4.7, 5.4.8 og 5.4.10. Modellen til Schaetti kan derfor være fint å være klar over for globale nomader. For mange går rastløsheten over med tiden, mens for andre vil den vare livet ut. Uansett kan drivkraften til å reise mye og være nysgjerrig bidra til at man lærer hvordan mennesker har det eventuelt i andre land. Eventuell innsikt i fattigdom og andre kulturer kan igjen skape engasjement til handling og muligheter til å undervise og motivere andre til handling. Her er det ingen fasit svar, men dette er et eksempel der rotløsheten og rastløsheten kan endres til ressurser.

Eksempel fra intervju 5: Informanten trekker frem at han tror mange har vansker med å slå seg til ro i forhold til bosted og arbeidsplass. Han sier:

”Mange har også vansker med å forplikte seg og tror at flere vil istedenfor søke engasjement der ute”, jf. Kap. 7.6. Videre sier han:

”Mange opplever at de har et flytteinstinkt som kontrollerer livet deres. Sammen med den kroniske rotløsheten har de en følelse av rastløshet” (Pollock 2003: 97). Mange bytter skoler, reiser mye og tar flere utdannelser og bytter jobber. Det som er positivt med dette, tenker jeg er at man kan bevare en fleksibilitet og være åpen for nye ting. Det er lettere å føle seg ”*skråsikker*” på kjente arenaer enn om man våger å utfordre sine grenser og prøve nye ting. Det er viktig at det er gjennomførbare ting den globale nomaden da setter i gang med, og at de går veiledning til å se hva som er rastløshet og hva som er en bra drivkraft og motivasjonsfaktor til å få gjort mange ting.

Bjarte Øen hevder i sin master oppgave ”Usynlige kameleoner” at rotløshet og rastløshet kan være både en ressurs og en utfordring siden det også er en del av menneskets generelle prosess å flytte en del på seg uavhengig av miljøbakgrunn (Øen 2005: 19).

Han sier videre at vi ikke bare har en rot men at vi flytter på oss av ulike årsaker som for eksempel på grunn av studier, ekteskap eller jobb. Det er jeg enig i, men som nevnt tidligere er det forskjell og flytte pga aktive valg som voksen i forhold til passive flyttinger. Ved passive flyttinger er barnet helt prisgitt foreldrenes valg. I tillegg blir man mer sårbar som følge av fravær av foreldrene i oppveksten for de som har måttet bo lenge på internatskoler.

Flere globale nomader opplevde denne rastløsheten som en drivkraft til nye ting: Eksempel fra intervju 2: ”Nysgjerrighet og en drivkraft til å gjøre nye ting og jeg opplever at jeg våkner opp når jeg er ute og reiser og at deler av meg åpnes opp ” Det er interessant at hun mener hun ”*åpnes opp*” når hun er ute og reiser. Det kan tyde på at mye flyttinger i stor grad preger identiteten, og at noen rett og slett må ”*lukke seg* ” eller holde litt tilbake siden man ikke blir helt ”*forstått*” bestandig. Mange mennesker med en slik bakgrunn kan føle seg så sammensatte at de ikke ser hensikten med å åpne opp. Innvandrere som kommer til Norge kan ha det på samme måte. Kanskje vi kan tenke om dem at de er så ”heldige” som har fått kommet hit til landet, og det er ikke uvanlig at man har enkelte fordommer om at noen innvandrere er ”late” og bare misbruker trykkesystemet for eksempel. Jeg tror fordommer i møte med innvandrere, kan skygge for vår evne til å forstå og tenke over alle de som bærer på sorg over tap av identitet og historie.

Mange globale nomader sliter med ”*skjult*” ubearbeidet sorg som går på tap av virkelighet, sosial status, livsstil og eiendeler. Dette kan igjen føre til depresjoner, tilbaketrekking og stedfortredende sorg (Pollock 2003: 133). Den skjulte sorgen kan være problematisk for globale nomader å forklare for omgivelsene. Sorgen og savnet er en del av det som mange globale nomader sliter med, men fordi det er vanskelig å forklare det, blir det en skjult smerte eller tilbaketrekking, eller som flere av dem jeg snakket med nevnte - en indre trang til å være mye ”på farten”.

Bowlby har skrevet om hvordan tidlig separasjon mellom foreldre og barn påvirker barnas evne til senere å kunne knytte seg følelsesmessig til foreldrene og andre mennesker (Pollock 2003: 135, jf Kap. 4.1).

Selv om den globale nomaden kan oppleve perioder med mye sorg og savn, vil sorgen samtidig kunne gi innlevelse og engasjement i møte med andre mennesker som har det vanskelig og må reise fra hjemlandet sitt. For eksempel i møte med flyktninger. Det kan være en utfordring å gjøre sorgen til ressurs og ikke la den bli til selvmedlidenhet.

Teoretikerne har ulike oppfatninger om hvilken grad rotløshet og sorg påvirker, og i hvilken grad dette bør bearbeides, men det virker som mange globale nomader kan kjenne igjen slike symptomer i følge intervjuene.

Andre globale nomader mestret dette bedre og synes ikke at en slik bakgrunn har vært spesielt vanskelig men heller berikende og de ser seg heldige som har fått reist og sett så mye av verden fra tidlige barneår

8.3 ”Hvordan opplever du selv din identitet og hvor har du din tilhørighet?”

Å finne en trygg identitet og få tilhørighet er en utfordring som følge av denne type oppvekst. Roberts (2005) viste til en psykologisk modell som var utarbeidet av Schaetti (2005) om hvordan en slik miljøbakgrunn eventuelt kunne bearbeides.

Bearbeidelsen varierer fra person til person, og ikke alle tar den prosessen det er å finne ut av sin multikulturelle identitet men det virket som om de jeg valgte å snakke med var enige med Roberts om at det kunne være nødvendig med perioder med refleksjoner vedrørende oppveksten, jf. Kap. 7.3.

En av informantene beskrev denne søkingen etter en multikulturell identitet slik: *”Jeg er lei av å savne, og jeg føler det slik at uansett hvor jeg er i verden så savner jeg noe eller noen ”*. Hun hadde ikke bare bodd svært mange år i et annet land, men hun hadde gått flere år på en internasjonal skole hvor hennes kontakter og venner ble spredt over flere land i verden. Som voksen opplevde hun å føle seg kreolsk og brukte mye av fritiden til å reise til venner og kjente i utlandet. Problemet var da at hun savnet det som var hjemme og i et tredje land når hun reiste til et av landene hun hadde vokst opp i. Samtalen med denne kvinnen fant sted i et tidsrom da hun skjønnte at hun trengte veiledning til å finne ut av sin barndom. Dette viser meg igjen at mange med oppvekst som globale nomader, blir før eller senere nærmest ”tvunget” til å ta tak i følelser vedrørende mange flyttinger. Både Pollock (Kap 4.6 og 5.4.12), Hylland Eriksen (fig 1. i Kap 2.5) og modellen til Schaetti (Kap 3.3.7) viser hvilke faktorer som virker inn på identiteten. Det er en rekke ting som for eksempel språk, ætt, nasjonal identitet, utdanning, etnisk tilhørighet, politikk, hjemsted og religion. En av Rebbekaha Roberts konklusjoner på spørreundersøkelsen av misjonærbarn, er at spirituelt overbevisning eller tro på noe utenfor en selv, kan se ut til å hjelpe globale nomader til å takle kulturoverganger bedre, jf. Kap. 4.7. Det er et stort og sammensatt tema, og ulike meninger på hvordan troen og kallet har virket inn som trøst eller problem for globale nomader og deres familier. Dersom foreldrene hadde et kall, var det lite omgivelsene kunne gjøre med det. Likevel virker det som mange av informantene hadde et positivt forhold til tro og det å takle kulturelle overganger med hjelp fra Gud.

8.3.1 Forhold til Gud

Forholdet til tro og til Gud er et vidt tema og det er mange synspunkter om religionens plass i håndtering av identitet og adskillelsesproblematikk. Religion kan misbrukes og den kan brukes som unnskyldning for og ikke snakke sammen om følelser der det ikke er den rette balansen mellom teologi og psykologi. Likevel kom det frem at flere av informantene opplevde sin tro som en støtte og trøst i bearbeidelse av identitet og fravær av foreldrene. Selv om det var få informanter så virket de til å støtte under det som Roberts kom frem til i sin undersøkelse i USA i 2005. I tillegg tar jeg frem noen av Berit Dahls skildringer på hvordan tro kan misbrukes mellom et barn og en voksen i enkelte situasjoner. Det negative aspektet ved religion, trenger ikke overskygge at også disse

opplevelsene må tas på alvor. Slike erfaringer kan gi unik kunnskap om hvordan misforståelser og feiloppfatninger av religion, kan stenge istedenfor å åpne. Hennes bok er blitt til et redskap om kunnskap om dette temaet. Religionens forklaring i forhold til misjon og kall blir derfor viktig å reflektere rundt i forhold til globale nomaders miljøbakgrunn.

Eksempel: Intervju nr 4: *”Jeg har en identitet først og fremst med utgangspunkt i at Gud er far og jeg er hans barn. Selv om mine foreldre forlot meg så forlot ikke Gud meg”.*

Kvinnen snakket om at Gud ikke *”forlater”* henne slike hennes erfaringer hadde vært med foreldrene i perioder av livet hennes. Hun virker til å finne trygghet og trøst i Gud og det virket på meg som om hun hadde fått en slags forsonet avklaring om at Gud alltid var der som en hun kunne forholde seg til å oppleve tilhørighet med uavhengig av situasjonen i omgivelsene. Informanten er opptatt av at det er viktig med dialog med foreldre i etterkant om slike følelser, selv om en tro til Gud er til hjelp. Dette er jeg enig i er viktig. Jeg tror at et ensidig fokus på Gud *istedenfor* det å snakke gjennom ting er uheldig for barns utvikling og følelse av selvtillit. Noen barn fikk høre at det var Guds vilje at det skulle være slik når de lengtet hjem i barndommen fra internatskolen, eller at de ikke skulle være lei seg og triste fordi da blir *”Gud og foreldrene lei seg”*. Slike erfaringer kan problematisere forholdet til Gud som voksen for noen.

I dag er det en økt bevissthet rundt det å kunne snakke om reaksjoner på fravær av foreldrekontakt i oppveksten. Globale nomaders erfaringer på adskillelse og kultursjokk kan senere bli til ressurser i møte med andre mennesker i den rette tid. Kvinnen hadde funnet mening i tro på Gud og i det å kunne hjelpe mennesker. Hun omformet vanskelighetene til ressurser, jf. Kap. 4.7.

Som vi ser i teorien er den ulike oppfatning om hva som er viktig når det gjelder identitet og tilhørighetsfølelse. Georg Herbert Mead snakket om den *”betydningsfulle andre”*, for eksempel foreldre og søsken. Levinas snakker om det *”forpliktende forholdet”*, jf. Kap. 2.5. Alle mennesker trenger noen å tilhøre og stå i relasjon i forhold til. I følge det kristne menneskesynet og bibelen står det at vi er skapt i Guds bilde og tilhører Gud fra begynnelsen av, jf. Kap. 5.3.3. Denne realiteten kan være en drivkraft og en inspirasjon til å være en ressurs i samspillet mellom innvandrere og globale nomader. Mange globale nomader har med seg denne tenkningen om at alle mennesker er verdifulle fra sin

miljøbakgrunn. Et kristent menneskesyn med utgangspunkt i Guds skapelsestanke og forvalter ansvar for hverandre og naturen, vil både være en hjelp til å finne sin identitet og deretter en motivasjon til å finne egne og andres ressurser der vi ferdes, jf. kap. 6.3.1 og 8.5.

Globale nomader kan streve med identitet og tilhørighet siden de ikke har den erfaringen med kontinuitet i relasjoner. Barndomsrelasjoner har de måttet reise fra igjen og igjen, og det har til slutt blitt problematisk og knytte nye bånd. For noen kan slike erfaringer kan skape apati og fortvilelse. Det kan likevel føre til håp og oppmuntringer at andre har erfaringer med like eller lignende ting, og felles erfaringer kan bygge kontakter inn til andre som trenger oppleve nye håp om å finne tilbake til ressurser og se på sin bakgrunn med nye blikk. Globale nomader har en unik erfaring og erfaring kan bli til ny kunnskap. Sitat fra informant nr 3: ***”Jeg ønsker at min smerte kan komme andre til nytte og våge å møte andres smerte”***, jf. Kap 7.5. Her ser vi et eksempel der en slik bevissthet kan etter en tid anvendes som ressurser i møte med andre mennesker med behov. Dette viser at mennesker som generelt har vært gjennom en del vil kunne bli til viktige ressurser der det er viktig å skape rom slik at den *”fremmede”* kanskje får lyst til å åpne opp og komme frem med sine erfaringer og ressurser, jf. Kap. 6.3.4.

Selv om den globale nomaden har familie som gjennomgår det samme, kan reaksjoner være ulike. Noen ønsker ikke å snakke om sin bakgrunn, av ulike årsaker, mens andre igjen aldri blir ferdig med å snakke om barndommen og dens minner. Mange er et sted midt i mellom, og noen av disse har en periode hvor de bearbeider denne tiden, for deretter å forsøke deretter og *”legge det bak seg”*. Det er ikke uvanlig at globale nomader kan ha lange perioder der de forsøker å utsette slike prosesser, mens de i realiteten vet at de må ta den i den *”riktige tid”*. Teorien og samtalene med globale nomader viste at folk er forskjellige og en rotløs bakgrunn takles ulikt, jf. Kap. 3.2.3.

”Barn som har bodd halve barndommen i utlandet, må dessuten forholde seg som lærlinger til det norske samfunnet – som de utlendinger de i realiteten er.” (Dahl 1990: 88). Berit Dahl følte at hun var en *”utlending”* da hun kom tilbake til Norge igjen. Hun sier at i tillegg kan det være en utfordring for barn som har bodd mange år i institusjon og finne sin plass i familien igjen. Dette krever en ny tilpassning og det er ikke bare å fortsette der man slapp. I tillegg vil det være en utfordring og tilpasse seg jevnaldrende

venner og deres vaner der de kan ha andre interesser enn det som gjaldt på misjonsmarken. Berit Dahl mener at det kan være lettere å være en iøynefallende utlending i fremmed land, enn å være en usynlig innvandrer i sitt eget, og i en familie som har blitt fremmed (Dahl 1990: 91). Hun beskriver en opplevelse med spenning mellom religion og identitet i hennes bok og hva som kan bli veldig komplisert med lukkede dialoger:

”Når jeg kom hjem var det nesten som de foledede hender kom mellom oss. Mens mor satt med lukkede øyne og ba for meg, lengtet hele kroppen min etter å få være nær henne og oppleve fortrolighet. Hun så meg ikke, innbiller jeg meg. Kanskje jeg tar feil? Kanskje det var for vondt å se meg?” (Dahl 1990: 107).

Det er ikke nok og bli trøstet med ” *Jeg ber for deg* ” om det ikke samtidig er en tilstedeværelse fysisk og et menneskelig engasjement. Dette er nok ikke så uvanlig, og kan skape frustrasjoner og i værte fall bitterhet overfor de som oppfører seg på slike måter. Det viser seg at mange har like eller liknende erfaringer og strever med ettervirkningene av og bli ”*ofret på alteret*”. ”*Vi følte gjennom hele barndommen at misjonsarbeidet gikk foran familien. Ikke bare barna, men også mødre har lidd under dette*” (Dahl Berit 1990: 99).

Fravær av omsorg og nærhet fra omsorgspersoner i tillegg til mye flytting, kan gi problemer med å knytte seg til mennesker senere i livet dersom man ikke blir bevisst dette og arbeider aktivt med disse tingene. Mange tidligere misjonær barn føler at de aldri når gjennom med samtaler rundt disse opplevelsene også i voksen alder i møte med familien. Kanskje en årsak kan være manglende kontakt i oppveksten, som igjen førte til manglende ”*prosedyrer*” på å løse ”*vanlige*” konflikter og ha åpenhet om ting i livet. Tilhørighet og identitet kan derfor bedres ved refleksjon, terapi og psykoterapi, jf. Kap. 3.2.3. I tillegg kan synet på lidelse og mening bli påvirket under i forhold til denne miljøbakgrunnen. Mange misjonær barn opplevde at de skulle være ”*takknemlige*” og ikke gråte siden det var så ”*flott at mamma og pappa var med og forkynte ut i all verden*”. Det har tatt lang tid med en tilnærming til balansen mellom misjon, foreldrekallet og misjonskallet, men det har kommet noen skritt i riktig retning. Jeg mener fokuset på å trekke positive ting ut av sin miljøbakgrunn kan være en bra fortsettelse. Globale nomader kan altså ha kompliserte bearbeidelser på grunn av fravær av foreldre og oppleve perioder med stagnasjon og depresjon, men samtidig utvikle en

følelse av tilhørighet og felleskap med verdens innbyggere i inn og utland, jf. Kap. 5.3.2.

Eksempel fra intervju nr 1:

”Jeg opplever at kombinasjonen av mitt Guds bilde sammen med et kristent menneskesyn til sammen blir et veldig globalt menneskesyn. Det kristne menneskesynet er på en måte et globalt menneskesyn da alle mennesker er like mye verdt”.

Det kristne menneskesynet åpner opp for at alle mennesker er like mye verdt og det er et felles ansvar for den verdensvide kirke og vise nestekjærighet og omtanke for alle mennesker jf. Kap 6.. Det er viktige ting, og som etiske mennesker skulle vi gjøre dette. Likevel har det noen ganger vært tradisjon i tankegangen om misjon at målet kan hellige middelet, og bare det er nyttig for mennesker i nød der ute, kan man godt la familien ”lide” litt for saken. I senere tid er denne balansen mellom ivaretagelse av egen familie og motivasjon der ute blitt mer balansert. Flere informanter viste til identitet forankret i tro og i et Guds bilde, hjalp dem å takle kulturskifter jf. Kap 4.5 og 5.2.3.

Den spirituelle dimensjonen fra Schaettis modell og Eriksen tabell om at religion er viktig i enkelte personers identitet for å ha sammenheng, stemmer med dette ”svaret”.

Jeg tror at det er endret kunnskap i dag på samspillet mellom psykologi og teologi.

Tidligere tror jeg at det var mer tabubelagt å sette ord på hva som var vanskelig i forhold til en oppvekst som misjonærbarn, men fokus i media på barnehjemsbarn og internatskole barn, sammen med oppfordringer om å snakke om ting fra psykologer og prester, tror jeg har bidratt til at det er mer ”tillat” for tidligere misjonærbarn og bearbeide slik bakgrunn.

8.3.2 Forhold til andre

Relasjoner til andre mennesker kan bli komplisert siden globale nomader flytter så mye man hele tiden må reise fra folk. Mange opplever en sterk rettferdighetsans for mennesker i verden, på bakgrunn av alt de har sett som barn:

Som vi ser i intervju 1:

”Identiteten er forankret i et globalt syn på verden, at alle tilhører samme jord, menneskeheten. Når man ser barn fra fjerne land som lider, føles det ikke så fjernt som kanskje for mange andre og det gir meg en følelse av ansvar.

I Norge føler mange en identifisering med andre globale nomader og liker å være sammen med innvandrere og arbeide med og blant dem. Deres erfaringsbakgrunn kan skape en interesse til å være sammen med og i relasjon til det som er kjent for dem, selv om det er andre kulturbakgrunner enn de landene de selv har vokst opp som er involvert.

Engasjementet og tilhørighetsfølelsen kan ha flere ulike årsaker, og det kan være en fordel for globale nomader som reiser ut til andre land og søke svar på egne motiver. For mange er det antageligvis en kombinasjon, men jeg tror at det kan være lett og føle at man skal handle stort og ”redde” verden siden dette har vært fakta i egen oppvekst både i møte med egen familie og venner og familie rundt i miljøet. Da jeg vokste opp var det mange familier som arbeidet i misjon, men også flere familier som var utsendinger gjennom bistands organisasjoner. Det ser ut som om ”svaret” til disse globale nomadene på identitet og tilhørighet, i hovedsak var relatert til internasjonal tilnærming. Jordan (2003) sier at menneskets identitet er grunnet i ens samfunn og kultur og relatert til historiske øyeblikk – og at folk som er oppdratt i tverrkulturelle miljøer og kjenner til ulike kulturer, kan føle at de har fått flere muligheter og talenter involvert og kan videre bli bedre definert og bedre forstått, jf. Kap. 4.4. Det kan se ut som om ”svaret” på dem jeg snakket med, stemmer overens med teorien.

8.3.3 Søken etter identitet

Den globale nomaden vil forsøke å finne løsninger på å håndtere en slik bakgrunn, selv om det kan være utfordrende å finne ut hvordan dette skal gjøres og slå seg til ro på steder. Mye flytting i barndommen kan skape identitetsforvirring og driver mange til en søken etter identitetskongruens (Eriksen 1968 og Schaetti 2001).

Modellen viser at tverrkulturelle mennesker identifiserer seg individuelt og at ikke alle opplever en internasjonal eller global identifisering, jf. kap.3.2. Folk med internasjonal oppvekst og deres tilhørighetsfølelse til internasjonale miljøer og for mange innholdet i deres tro og menneskesyn samsvarer med teorien jeg har fokusert på.

Schaetti mener det er viktig for den globale nomaden å gå gjennom en prosess for å søke etter sin identitet, fordi det kan være en del ”forvirring” og ”delte” oppfatninger om identitet, jf.kap. 5.5.2: Manglende kulturell likevekt. ”Svaret” stemmer også overens med Roberts undersøkelse på TCK re fra Asia og USA. Her er det er mange av de samme erfaringene der som det er i Norge. Overgangen mellom kulturer til en annen kan i begynnelsen føles forvirrende og slitsom. Eksempel fra intervju 2: *”Deler av meg ligger brakk og lukket, men jeg åpnes opp når jeg er ute og reiser”*. Det kan være problematisk å slå seg til ro etter mye flytting mellom ulike land. Det kan i tillegg være vanskelig å

måle alltid hva som er årsaken til rastløshet og mange mennesker i dag kan føle seg rastløse og rotløse uten at de har en slik miljøbakgrunn. Kanskje er det tiden der det skjer så mange ting så fort, vi har flere flyktige relasjoner og reiser mer gjennom arbeid og fritid sammen med vår individualistiske livsstil. Dette kan være faktorer som gjør at det kan være viktig å slå seg for lenge til ro i et arbeid, forhold eller på et bosted. Mulighetene er flere og vi har mer og mer tilgang til alle mulighetene, og dette kan også føre til rastløshet og rotløshet.

Det å finne kulturell likevekt og identitet kan ta sin tid og mange er ”bærere” av en slik følelse hele livet. Det er derfor ikke sikkert at den globale nomaden føler seg ”ferdig” med en slik prosess noen gang. Ikke minst derfor kan det være til hjelp å fokusere på hvilke ressurser en slik bakgrunn kan gi. Etter at det nå er mer åpenhet om slike erfaringer i samfunnet vil det også føre til en felles identifisering for de som føler seg litt annerledes og utenfor.”Svaret” stemmer med Roberts undersøkelse også på erfaringer fra misjonærbarn fra Asia og USA og dette viser oss at det er mange av de samme kulturelle problemstillingene globalt. Mange opplever at de savner noe eller noen selv etter at de har bodd i vertslandet

8.3.4 Kulturell tilpassningsdyktighet/manglende likevekt

Flere globale nomader har en type kulturell tilpassningsdyktighet der de har blitt vant til å måtte tilpasse seg og kan på en måte fange opp kodene nokså raskt da de har fått erfaring med så mange forskjellige dybdekulturer. De skiller mellom for eksempel ulike land i Afrika, siden de ofte har erfaringer med forskjellige folkegrupper og stammer innenfor det samme landet. I motsetning til Norge som har et folkeslag. Denne erfaringen kan virke positivt og som en ressurs i innvandringsarbeid, da de vil kunne være åpne i eventuelle ulikheter mellom persere og arabere og ulike afrikanske kulturer.

Noen globale nomader hopper frem og tilbake mellom forskjellige atferdsmønstre og har problemer med å finne sitt eget verdigrunnlag etter å ha blitt gjenstand for påvirkning fra så mange forskjellige kulturer. De blir skiftende kameleoner som raskt fanger opp kulturen da de har flyttet så mye og kan av den grunn identifisere seg litt med flere kulturer.

“My heart feels mostly South American; my intellect European, my drive from US and my calm is Asian. In fact it is my love and fascination with other interests has fuelled my interest in Sociology. I am musician by trade. I love music most because it can cross cultural barriers with ease and it breathes within me. This aspect of self, identity has allowed me to be a chameleon of sorts “(Jordan, Ender 2002:219).

i mange år, jf. Kap. 5.4.8. Eksempel fra intervju 2: *”Hun sier at hun opplever tilhørigheten mangelfull.”* Å håndtere denne mangelfullheten kan være en utfordring. De føler seg som halve personer. Savnet og tapet kan føre til langvarig sorg og frustrasjon. Noen opplever perioder med sinne og depresjon, andre igjen kan forsøke å legge lokk over fortiden slik at de slipper å forholde seg til den. Mange innvandrerbarn kan ha like eller lignende problemer. Det kan danne grunnlag for gjenger. Spesielt der hvor det er mange ungdommer fra tverrkulturelle miljøer, er slike frustrasjoner viktig å fange opp av foreldre, lærere og i kirkelige miljøer. Savnet og sorgen er i følge Pollock jfr. 5.4.7. noe av det mest kompliserte mange globale nomader gjennomgår nest etter kultursjokk og søken etter en multikulturell identitet. *Eksempel fra intervju 2: ”Jeg er lei av å savne. Uansett hvor jeg er i verden så savner jeg noe eller noen.”* Dette er et tap globale nomader bærer med seg som kan være vanskelig å forstå for utenforstående og også for den globale nomaden selv. Jeg tror at det er derfor så viktig å kombinere psykologien med diakonien. Det er altså viktig å møte mennesker ved bønn der de ønsker det. I tillegg er det viktig og legge til rette for samtaler og bevisstgjøring av tidsaspektet i sorg reaksjoner. I et slikt møte trengs det mye av både tid og rom. Mennesker med tverrkulturell bakgrunn kan være gode til å lytte og forstå. Innvandrere kan kanskje oppleve å legge litt ”lokk” på seg for å tilpasse seg den norske kultur, men noen ganger kan dette bli feil dersom man samtidig mister seg selv i en slik prosess. Felles erfaringer kan bygge broer å øke forståelsen i mellommenneskelige relasjoner. Eksempel fra intervju 4: *”Først er han en kristen så er den relasjonen til familien.”* Ut fra samtalen kommer det tydelig frem at ikke få globale nomader føler tilhørighet til steder de har vokst opp. Deres identitet går mer på relasjoner til andre globale nomader, innvandrere eller internasjonale miljøer. I tillegg virker kristen tro og menneskesyn inn på hvordan de opplever sin identitet, jf. Kap. 4.7.

Identiteten vil ifølge teorien være påvirket av om måten å tenke på er av abstrakt karakter eller en mer konkret kontekst. Globale nomader kan bli tvunget til å undertrykke den

komplekse identiteten og synes det er vanskelig å slå seg til ro. Dette kan være en av årsakene til at det ikke er uvanlig for globale nomader å finne andre ”outsidere” i et miljø og føler seg hjemme med dem (Ender 2002: 16).

Ifølge Schaetti modell i teoridelen, vil graden av bearbeidelsen være avgjørende på hvor de er i prosessen og hvordan de karakteriserer sin multikulturelle identitet.

Den hjemmekjære vil ikke så lett utvikle trans nasjonal identitet, mens verdensborgere som ser på seg selv som borgere av verden, er åpnere i møte med tverrkulturelle mennesker, jf. Kap 3.2.3.

Slike erfaringer kan være til hjelp for å bygge broer på tvers av kulturer. Mange innvandrere har like erfaringer og reaksjoner som misjonærbarn kan ha, som for eksempel rastløshet og sorgreaksjoner etter tap av historie og kulturarv. Dette er et eksempel på erfaringer som kan bearbeides til forståelse i møte med andre mennesker i lik situasjon. Felles forståelse kan skape en følelse av og ikke være så alene med sin historie. Denne forståelsen kan virke gjensidig.

8.3.5 Blokkering

Mange faktorer i livet kan føre til at man opplever å måtte stoppe opp og dersom man ikke selv er villig til å ta tak i ting, kan noen ganger ting bare stoppe opp. Det kan forklares som ”å møte veggen”, som betyr at alt stopper opp og man kommer ingen vei med noen ting. Likevel viser det seg at slike blokkeringer og perioder også kan anvendes til ressurser: Intervjuobjektet nr 4 fortalte at hun måtte bruke veldig mye energi på å bearbeide sin miljøbakgrunn. For en periode ble ressurser på det kreative og det musikalske området blokkert. I denne blokkeringen fant hun nye ressurser og utviklet nye kunstneriske sider, jf. Kap. 7.5. Intervjuobjekt nr 5 sier at han har ulike ressurser, men at han syntes det var frustrerende og ikke å ha fordypet seg inn i et spesielt felt som for eksempel innenfor musikken, jf. Kap. 7.6.

Dette er bare to ulike eksempler, men det viser tydelig noen av virkningene en slik bakgrunn kan ha på barn og hvor viktig det er å fange opp slike signaler tidlig. Det kan være mange ulike årsaker til at barn kan oppleve at ting i oppveksten ”blokkeres” for videre utvikling, og slike reaksjoner kan skje uavhengig av en tverrkulturell bakgrunn.

Likevel er det ikke til å komme forbi at mye flytting ofte skaper noen reaksjoner på en eller annen måte for barn, for eksempel tilbaketrekning eller aggresjon. Bevissthet rundt slike forhold vil kunne hjelpe både barn og voksne i kulturelle overgangsfaser og i tiden etter.

Kvinnen i intervju 3 fortalte at *”utfordringene hadde vært med på å utvikle det kreative uttrykk gjennom bilder hun hadde laget,”* og mannen i intervju nr 4 mente at *”hans utgangspunkt hadde gitt han et bredere grunnlag for å kunne omgås mennesker som var forskjellige fra han selv”*. Her ser vi et par eksempler på at selve blokkeringen kan gjøres om til noe positivt og bli til ressurser. Teorien understøtter at det er perioder med blokkeringer og isolasjon for flere globale nomader, jf. Kap. 5.0.

Utfordringer som kan resultere i blokkeringer er 5.5.2: Manglende kulturell likevekt, 5.5.3: Frykt for nærhet og 5.5.4: Gjentatte tap av mellommenneskelige forhold.

8.3.6 Utfordring

Media, forskere og terapeuter har belyst utfordringer globale nomader må mestre som følge av oppvekst i flere kulturer sammen med adskillelse av foreldre. I tillegg opplever barn av nomader stadige forandringer av venner, skoler, miljøer og land. Kulturelle overganger kan være veldig slitsomt og kan føre til en opplevelse av utrygghet og usikkerhet i lang tid mellom hver forandring. Det er ingen enkle svar på hvordan kulturendringer kan mestres og mange ganger må den enkelte selv finne svar når en føler seg moden for en slik erkjennelse og refleksjon, jf. Kap. 3: Schaetti modell.

Mange barn har vokst opp med liten eller ingen følelse av tilstedeværelse av voksne, og dette kan videre ha ført til at de lenge har holdt hva de føler på ”inne i” seg selv. Det var for få voksne til stede til å møte barnas behov og ha tid til å snakke med dem.

Der jeg vokste opp på en internatskole i Afrika, var det en lærer på ca 45 barn som hadde vakt. Utfordringene er beskrevet i intervjuene fra de globale nomadene jeg snakket med:

- Intervjuobjekt 1: Snakket om at hennes personlighet forandret seg fra å være en utadvendt person til å bli en stille og innadvendt person.
- Intervjuobjekt nr 4. brukte betegnelsen *”viljestyrke til å overleve”* mens en annen person snakket mye om savnet og *”hvor problematisk det var å fungere med alle de ulike delene inni henne”*.

- Intervjuobjekt nr 5: snakket om rastløsheten og frustrasjonene som reaksjoner ved ikke å ha kunnet fordype seg innen ett eller to felt, men å oppleve at hans kompetanse hadde blitt til et *"lappeteppe"* innenfor mange ulike felt. Dette er bare et tilfeldig "svar" fra noen få utvalgte misjonærbarn, men det viser noen følelsesmessige utsagn over hvor krevende det er for mange å finne ut av slike reaksjoner.

Normisjonen hadde en spørreundersøkelse i 2003 rundt misjonærbarns opplevelser på internatskolene. Her svarte mange misjonærbarn *"husker ikke"* på spørsmål vedrørende selvbilde angående krenkende erfaringer. Fagfolk innefor traumebehandling sier at depresjoner kan virke inn på hvor godt noen barn husker sin barndom (Bergås 2008: 32). Det viser seg at utfordringer på ulike felt, kan føre til endring av atferd, følelse av tap, uforutsigbarhet, apati og depresjoner og rastløshet og manglende ro til å fordype seg. Det viser seg altså at det for mange blir "automatisk" utfordringer av det å flytte ofte fra land til land og måtte være nødt til å forholde seg til lite kontakt med foreldre og voksne mennesker i avgjørende faser i barndommen.

Både Roberts og David Pollocks teori viser til at globale nomader bør arbeide seg gjennom en slik bakgrunn, jf. Kap. 2.4: Globale nomaders utvikling av identitet, 3.0: Omvendt kultursjokk, 4.4: Identitetsforståelse, 5.2: Ulike verdensbilder, 5.5.3: Manglende tilhørighetsfølelse, 5.4.3: Utfordringer med skjult sorg, 5.4.7: Utfordringer med savn og 5.4.10: Frykt for nærhet.

Teoretikerne har skrevet noe om disse utfordringene til misjonærbarn og andre globale nomader, men alle spørreundersøkelsene i den senere tiden, kan antyde at det mangler en del forskning på hva atskillelsen og savnet av foreldrene egentlig gjør med barna (Vårt Land, artikkel om misjonærbarn 21. April).

8.3.7 Utvikling

Flere av de globale nomadene, mente, tross erfaringer på blokkeringer og utfordringer, at de "satt igjen med erfaringer til utvikling og som ressurser.

Eksempel fra intervjuobjekt nr 1: *"gitt henne evner til å sette seg inn i hvordan andre hadde det i forhold til det å være utenfor og annerledes"* i tillegg til at hun følte seg selvstendig, jf. Kap. 7.2. Det samme svaret fant jeg også hos mannen som hadde flyttet

rundt i Norge: Han mente at han på grunn av all flyttingen ser på ”*annerledeshet*” på en annen måte.

En annen, som for eksempel i intervju nr. 5 nevnte også at han følte en ”*større evne til å omgås andre mennesker*” selv om han var usikker på om dette var en følge av oppveksten eller ikke. Han understreket at det å bo i et annet land enn opprinnelseslandet, kunne gi en unik forståelse i brobyggerarbeid og tverrkulturell forståelse, jf. kap.7.6. Kvinnen i intervju nr 2 snakket om ”*en større bevisstgjøring på tverrkulturell bakgrunn*”, jf. Kap. 7.3, mens person i intervju nr 3 mente han hadde utviklet evner av fleksibilitet og erfaringer, jf. Kap 7.4. Intervju objekt nr 4 snakket om erfaringer fra barndommen hadde hjulpet henne i utdanning som handlet om mennesker og senere mot en målgruppe med stigmatiserte mennesker. Videre formidlet hun at hennes erfaringer på smerte ga henne medfølelse og empati med andre menneskers smerte.

Andre ressurser som hadde blitt utviklet var nettopp en ny kreativitet innenfor kunsten etter at hun hadde bearbeidet blokkeringer og traumer. Kvinnen laget bilder som skapte håp til mennesker.

Det ser ut til at *svaret* til sammen blir at intervjuobjektene ser på *annerledeshet* på en annen måte, de er mer åpne mot andre mennesker, og omgås lett mennesker med annen kulturell bakgrunn og andre holdninger. Siden *svaret* er preget av deres egne oppfatninger om hvordan de selv tror at de oppfattes i møte med innvandrere, vil det være subjektivt vurdert. Likevel finner jeg disse svarene interessante, om det kan føre til en økt bevissthet om hvordan de kan oppøve sine ressurser ut i fra sin miljøbakgrunn. Dette *svaret* ser vi stemmer overens med kapittel 5, der vi kan lese om globale nomaders ressurser og utfordringer, jf. Kap. 5.0, Tverrkulturell forståelse, 5.1 språkferdigheter, 5.2: Ulike verdensbilder og Kap 5.3.1: Tilpassningsdyktighet. Det kan virke som om det tvinges frem noen overlevelsesmekanismer for å håndtere disse tingene, men og at det på veien dit også dannes positive ressurser.

8.4 ”Hvilke ressurser mener du at du sitter igjen med nå som global nomade?”

Alle de jeg snakket med opplevde at de hadde fått noen nye ressurser som følge av en slik oppvekst. Intervjuobjekt nr. 1 fortalte at hun hadde fått et større perspektiv og at hun så

verden fra en global kontekst, mens Intervjuobjekt nr 2 fortalte at hun hadde fått et utvidet verdensbilde, jf. Kap. 7.2 og 7.3.

Intervjuobjekt nr 5 snakket om at han hadde et bredere grunnlag for å forstå og kunne omgå mennesker som er forskjellig og som tenker annerledes enn han selv. Både ut ifra samtalene med globale nomader, teorien til Rebbekaha Roberts og David Pollock ser vi at andre ressurser som gjentar seg er brobyggerevner og større kulturforståelse. De får en felles kode ved at de begge har vokst opp i et land, og må tilpasse seg om til et nytt. Det kommer frem i intervjuene - og i teorien - at globale nomader mener de innehar flere betydningsfulle ressurser nettopp på grunn av sin bakgrunn. *"Jeg ser at jeg kan fungere som brobygger overfor kollegaer og klienter med innvadrer bakgrunn"*, jf. Kap. 7.4, 5.0: Tverrkulturell forståelse og kompetanse, 5.1: Språkferdigheter, 5.2: Ulike verdensbilder og 5.3.6: Stort kontaktnett. Globale nomader kan inspirere innvandrere til å holde kurs om sin kultur for å lære nordmenn hvordan de tenker i tillegg til at internasjonale personer kan fungere som bro bygger mellom nordmenn og andre kulturer i en dialog.

8.5 "Hvordan kan du som global nomade bruke disse ressursene i møte med andre tverrkulturelle personer og grupperinger (slik som mot innvandrere) i Norge?"

Hvordan kan globale nomader bruke sine ressurser i møte med andre tverrkulturelle personer og grupperinger i Norge? Dette er et viktig spørsmål i et Norge hvor innvandringen utgjør hoveddelen av befolkningsveksten. Det er forespeilet en ytterligere økning i antall asylsøkere til Norge.

Det er opplagt at dette vil føre til økte spenninger i samfunnet og kirken. Og det er behov for mer kunnskap for å tilrettelegge for innvandrere og tverrkulturelle personer. Og behovet for å bygge broer mellom kulturer vil derfor ikke minke i tiden fremover. I dette feltet har den globale nomaden den fordel at han selv har bodd flere år i minst én annen kultur enn den norske. Og denne kunnskapen bør samfunnet og kirken kunne gripe tak i og bruke i arbeidet med tilrettelegging og integrering. For ulike kulturer og tradisjoner krever gode fagfolk på en rekke områder i samfunnet; blant annet utvikling av bedre samarbeid mellom ulike offentlige etater og kirkelige menigheter og organisasjoner.

8.5.1 Globale nomaders tverrkulturelle forståelse

David Pollock har i sin bok ” *Hvor er hjemme*” forsøkt å trekke frem fordelene med en global oppvekst og hvordan dette kan bli til ressurser senere i livet, jf. Kap 5.1. Barbara Schaetti sier i sin presentasjonsmodell at **slike ressurser kan anvendes bedre dersom den globale nomaden finner frem til en multikulturell bevisstgjøring og identitet**, jf. Kap. 3.1. Det er med andre ord lettere å være en ressurs etter at man er bevisst på sine ressurser og svakheter og har fått forsonet seg med sin miljøbakgrunn. Men vi må være realistiske på at dersom den globale nomaden som barn har vært gjennom store påkjenninger og belastninger, kan det ta tid å lete etter ressurser som følge av miljøbakgrunnen, jf. Kap. 2.5.

Et svar som flere av intervjuobjektene oppga på ressurser var økt tverrkulturell forståelse, et tredimensjonalt verdensbilde og evne til å skille mellom kollektivistisk og individualistisk syn på verden. De fortalte videre at stadige endringer av omgivelsene kan ha gitt dem en åpnere holdning i møte med mennesker. Også mennesker som er annerledes enn dem selv. Selvsagt kan en slik innstilling i møte innvandrere forekomme uavhengig av nomadisk bakgrunn, men jeg velger å sette fokus på at denne **”nysgjerrigheten” som kan øke som følge av oppvekst i flere kulturer.**

Noen nomader kan føle sin bakgrunn som såpass strevsom at de blir innadvendte og setter lokk på fortiden, jf. figur i 3.2.3. Men det kan virke som om mange nomader bruker denne identifiseringen positivt og som ressurser i innvandringsarbeid og i møte med mennesker som føler seg annerledes og utenfor.

Men det er noen fallgruver for den globale nomaden:

- Stor oppmerksomhet på den globale nomaden fortrinn eller liknende kan føre til at den globale nomaden ser på seg selv som ”suveren” i sine observasjoner og miste sin følsomhet overfor den han møter, jf. Kap. 5.4.5. Ydmykheten er derfor sentral også for globale nomader.
- På tross av tverrkulturell erfaring er det ikke noen automatikk i at nomaden forstår innvandrere og viser respekt og omtanke for dem. Misjonærbarn som har bakgrunn fra en verdensdel er like kjent eller ukjent med kulturer fra andre verdensdeler enn den de selv erfaring fra.

På tross av disse motforestillingerne mener jeg at selve **erfaringen** fra det å ha reist fra en kultur til en annen i ung alder for så å komme tilbake til hjemlandet igjen, i seg selv kan gi et ønske om å forstå den fremmede. De har selv opplevd å være fremmede og dette er på en måte i tråd med det Gud sa til Israels folket etter at de hadde kommet ut fra slaveriet i Egypt. De ble mint på å huske denne tiden i et annet land når de igjen fikk tilbake sitt eget land: *"Du skal ikke fare hardt fram mot en innflytter! Dere vet jo selv hvordan det kjennes å være innflytter, for dere var selv innflyttere i Egypt"* (2. Mosebok 23 v 9.)

I alle tilfeller er det viktig å være bevisst på – og informere om - at det å bygge broer og forstå mennesker med veldig ulik kulturbakgrunn kreve tålmodighet og utholdenhet fra **begge** sider.

8.5.2 Tverrkulturell bakgrunn skaper nysgjerrighet som kan føre til dialog

I forrige punkt var jeg inne på at nysgjerrigheten på personer fra andre kulturer kan øke hos en person som følger av at vedkommende selv har oppvekst opp i flere kulturer.

Men dette punktet vil jeg snu situasjonen helt rundt slik at det plutselig er den som behøver omsorg i en ny kultur som blir nysgjerrig på omsorgspersonens oppvekst. I intervju 4 sies det: *"Når innvandrere forstår at jeg har en tverrkulturell bakgrunn blir fremmede ofte mer nysgjerrige på meg og dette skaper noe felles som igjen kan danne et grunnlag for en dialog"*. Tverrkulturell bakgrunn kan altså fungere som en døråpner i internasjonale miljøer både i kirken og samfunnet ellers. Men igjen er det viktig at den globale nomaden som omsorgsperson bevarer ydmykheten slik at hun eller han ikke fremstår som en "superekspert" selv om man har noen års erfaring fra andre kulturer. Denne balansen mellom viten og ydmykhet samsvarer med det David Pollock var opptatt av, jf. Kap. 5.4.2.

8.5.3 Globale nomaders forståelse av annerledeshet

Diakoniplanen for 2007 viser til at det skal være variasjoner mellom etnisitet, kjønn, kultur og funksjoner i kirkens rom, jf. Kap. 6.4.4. Dette kan være en utfordring for diakonen å ta fatt i og kanskje kan tverrkulturelle personer selv ta tak i å motivere til samlinger på tvers av kulturbarrierer dersom diakonen selv ikke har den innsikten eller

interessen til dette. Diakonen kan finne frem til ressurser innenfor kirkens miljø for å stimulere til deltagelse og aktivitet på tvers av kulturelle barrierer.

Mennesker kan bli stigmatiserte for sin hudfarge eller andre forhold som gjør at oppfattes som annerledes eller oppfører seg annerledes enn det de ofte uuttalte konvensjonene i en kultur krever. Her kan den globale nomaden fungere som en ressurs og brobygger. **Det virker som intervjuobjektene var bevisste på at de hadde ressurser de kunne bidra med i møte med innvandrere og stigmatiserte grupper. Dette fordi de gjenkjente følelser som annerledeshet og erfaringen av og ikke å høre til et sted.**

Nomadene har med seg sin internasjonale viten og erfaringer om tverrkulturelle miljøer. Mange globale nomader har også en tro forankret i det kristne menneskesynet på at alle mennesker har lik verdi. For medarbeidere i den tradisjonelle kristne kirken er kombinasjonen av disse svært verdifull. Kvinnen i Intervju 2 sier for eksempel at hun bruker sine ressurser ved å ha et *Flexid seminar* for vanskeligstilte innvandrere ungdom. På den måten tar hun i bruk sine egne ressurser og forståelsen av å være innflytter og annerledes. "Flexid seminar" et spesielt seminar som forsøker å motivere ungdommer fra andre kulturer til å få en bedre tilpassning til Norge. Kurset vektlegger at man skal lære å finne sine ressurser. Ungdommer som har fått et negativt stempel, kan begynne å stole på seg selv igjen og finne nye muligheter til håp og motivasjon gjennom kurset.

Det er en forutsetning at omsorgspersoner må la den enkelte komme frem med sine synspunkter uavhengig av hvordan han eller hun ser ut.

8.5.4 Globale nomaders forståelse for omvendt kultursjokk

Kvinnen i intervju 1 peker på en svært viktig og "nyttig" ressurs hos globale nomader: *"Globale nomader får en spesiell forståelse for innvandrerbarn med omvendt kultursjokk."* Kvinnen kjente selv til vanskelige kår og mente at erfaring kunne bidra til mer innlevelse og forståelse i møte med innvandrerbarna. Jeg tror at det kan være en positiv erfaring og ha med seg inn i arbeid og engasjement i tverrkulturelle miljøer, **men jeg tror ikke at man automatisk får denne interessen og innlevelsen i slike miljøer.** Her vil også interesse, generell kulturell kunnskap og personlighet spille inn på måten den globale nomaden møter andre tverrkulturelle personer. Globale nomader kjenner forvirringen man kan føle når man opplever omvendt kultursjokk. Dette kan bli til en

ressurs når innvandrere trenger og ”forstå” mer av den norske kulturen. Tverrkulturelle mennesker dessuten kunne ha en bedre forståelse for at innvandrere vil trenge tid i prosessen. **Den tverrkulturelle vil kanskje lettere være oppmerksomme på eventuelle koder innvandreren eller den innflyttede globale nomaden mangler for å integrere seg inn i den norske kulturen.**

Med dagens levestandard i Norge, vil de fleste innvandrere har det materielt bedre her i landet enn det landet de kommer fra. Men mange innflyttede kan savne venner og trenge noen som kan inkludere dem inn i en felleskap. En del innvandrere kan kanskje ønske seg mer kontakt med nordmenn, men ha oppfatninger om at den norske kulturen er svært ekskluderende.

8.5.5 Den globale nomades empati

En av informantene, fortalte om tapet og sorgen etter at hun kom hjem fra utlandet. Etter hvert bidro dette til at hun forstod noen av følelsene til innvandrere hun traff gjennom arbeidet. Hun mente at tapet av historie, venner, politikk mm fører til at de unge trenger mye oppmerksomhet, omsorg, hjelp, oppfølging og det å bli sett. Jeg tenker at bare det å se en annen og lytte til dem, absolutt er en diakonal handling. Måten dette må speile den diakonale personens sanne personlige holdinger og menneskesyn

Intervju objekt nr 4 opplevde god kontakt med innvandrere både i jobb og i menighet. Ved at hun selv har en tverrkulturell bakgrunn opplever hun at hun kan fungere som en **brobygger** i møte mellom klienter med innvandrers bakgrunn og andre kollegaer som ikke har det. Denne kvinnen trekker også paralleller mellom det å føle empati overfor mennesker som lider, på bakgrunn av egen opplevd smerte og lidelser. Dette skaper dimensjoner rettet mot nød ”der ute” enten det gjelder innvandrere, eller andre stigmatiserte grupper som for eksempel rusmisbrukere og, eller nasjoner og folkegrupper som for eksempel jødene under 2 verdenskrig. Intervju objekt 5 arbeider i en bedrift der det er penger og status som gjelder, men opplever at de samme grunnleggende behovene gjelder for mennesker uavhengig av dette. Også her trengs noen til og ”å se” dem. Informanten viste til likehetene i grunnfølelsene, mer enn forskjellen i status og kjønn og hudfargen.

For meg er det naturlig å tro at en sammensatt kulturbakgrunn vil kunne øke forståelsen og gi et videre perspektiv i forhold til andre grupper med mennesker. Men om man blir mer empatisk av dette har jeg ikke funnet noen bekreftelse på i teorien jeg har valgt ut eller intervjuene jeg har gjort. Det kan derfor ikke utelukkes at i likeså stor grad dreier seg om disposisjon og type personlighet.

8.5.6 Oppsummering

Selv om mennesker er uendelig forskjellig fra kultur til kultur, er det ingen tvil om at de grunnleggende mønstrene er de samme: Glede, sorg, tapsfølelse og mindreverd, jf.

kap.7.6. Alle mennesker har den samme grunnleggende behov for bekreftelse og anerkjennelse for den de er. **Dersom man innenfor diakonien kan fokusere på menneskeverdet uavhengig av rase, alder eller status, vil kirken være et sted som kan være godt å være for alle sammen.**

Det er interessant å merke seg at alle intervjuobjektene så ut til å ønske og kunne se på utfordringer som en mulighet til endre utfordringen til en ressurs. Dette mener jeg viser at et fokus på kombinasjonen mestring, psykologi og kulturkunnskap kan bidra til å bygge som ressurser ut fra tilsynelatende låste situasjoner og vonde erfaringer.

8.6 Globale nomaders møte med innvandrere i lys av diakonien

Uansett hvor den globale nomaden skulle befinne seg i verden og hva slags behov de møter hjemme eller ute, så er det viktig og møte enkeltmenneske først og fremst som menneske, og kartlegge hva slags behov og interesser den man snakker med skulle ha. Dersom innvandrerer i en kirke liker å synge, eller kanskje det er en samtale gruppe eller praktisk hjelp som er det som er viktigere. Diakonen kan legge til rette for den fremmede får mulighet til å være med på noe av det han eller hun ønsker. Etter at den som er ny blir mer kjent i kirke fellesskapet, kan en evaluering om hvordan han opplever det og forsøke å legge til rette for om han ønsker å anvende sine ressurser der på en eller annen måte. For eksempel kan mange kirker trenger besøkstjeneste. Jeg tror diakoni kan være hjelp til selvhjelp, der vi legger til rette for at innvandrere kan ikke bare inkluderes men integreres i våre kirker og liv. Det å invitere til middager eller begynne samtaler kan være begynnelse for å inkludere dem inn i våre samfunn. Det og ha en åpen og ydmyk tilnærming kan hjelpe i møte med innvandrerer.

Både Oftestad, Kjær Nielsen og Wyller er opptatt av å ta vare på mennesket og gi den omsorg, selv om de er uenige om hva som vektlegges i diakoniens tradisjoner. Uavhengig på diakonale retninger vil bibelske personer som forbilder en inspirasjon om hvordan diakoni skal gjøres. Noen av disse personene er Paulus, Jesus og Johannes. De var alle opptatt av å tjene medmennesker og gi håp til de som ikke hadde det så enkelt. Jesus mettet også 5000 og ga dem fysisk mat- som er et bilde på at det er ikke bare den åndelige nøden med den fysiske som er nødvendig å gi til andre. Diakoni kan sies å være en handling som gjøres etter at behovet er kartlagt. I en sammenheng trengs det kanskje brød og mat, mens i en annen er det kanskje felleskap og det og bli sett som gjelder. Diakonien i møte med innvandrere inviterer til å elske vår neste som oss selv. Jeg har vektlagt noen underoverskrifter som jeg tenker er viktige i møte med innvandrere i kirke og samfunn, jf. Diakoniplanen 2007. Disse overskriftene kan være en hjelp der vi ser på den globale nomadens potensial til å være en ressurs i tverrkulturelle miljøer i Norge. Disse overskriftene er:

8.6.1 Den inkluderende felleskap

Det kristne menneskesynet og kjernen på det inkluderende fellesskapet, forutsetter at det skal være plass til alle: *"Her er ikke jøde eller greker, utlendig, slave eller fri, her er Kristus alt og i alle* (Kol 3.11). Det inkluderende fellesskapet har plass til alle mennesker. Dersom den globale nomade arbeider som diakon vil han eller henne ha en unik mulighet til og grupper med både innvandrere og nordmenn, for eksempel i Alfa kurs eller i sorg grupper. Ikke minst ut i fra en kristen tradisjon og tankegang, er det viktig å inkludere alle til tross for tradisjoner og ulike kulturforståelser. Mange globale nomader vokser opp med at det ikke spiller så stor rolle hvilken hudfarge og kulturverdier folk har. Mennesker er forskjellige fra sted til sted, og slik er det bare. Noen globale nomader kan finne samfunnet i Norge litt for delt, og det er mange internasjonale kirker som vokser opp blant de andre kirkene. Mange innvandrere ønsker å bygge opp miljøer med de også føler er kjent for dem. Ikke alltid er det mulig å inkludere alle typer mennesker i et miljø, da er det like viktig å sette folk fri til å finne sitt sted å føle seg inkludert inn i.

En kirke i Oslo med en pastor som er innvandrer, er opptatt av å hente frem ressurser til de ulike folkeslagene i kirken. I kiken får både barna og Iranere komme frem og bidra i

felleskapet. Andre grupper det er viktig å inkludere kan være eldre, funksjonshemmede og generelt bare det å fange opp mennesker slik at de kan bidra med sine ressurser til en bedre felleskap og miljø. Alle har noe de kan bidra med i kirkens liv, og en diakon med en internasjonal bakgrunn bør kunne forsøke å legge til rette for dette.

Kvinne nr 2 brukte sine ressurser både i Flexid seminarer, som språkmektig i sportsarrangementer og ved å være aktiv deltaker i en internasjonal menighet, jf. Kap. 8.3. I kirkens verden er det også viktig å trekke inn et annet aspekt. I følge Beton Mubiru, som er pastor i en internasjonal kirke i Göteborg, sier han at ordet integrering også kan skape avstand innenfor kirkens miljøer. Han sier at det er bedre og bruke ord som bror og søster i kirken siden vi alle har de samme problemer og utfordringer som mennesker. Han tenker at det skaper mer tilhørighet og fellesskapsfølelse med og for eksempel. si min bror fra Uganda (Lauvland: 2009:6). Det er viktig å kartlegge hvordan de innvandrene som er i kirken ønsker å bli omtalt, samtidig som det er viktig og bevisstgjøre på nødvendigheten av å integrere alle inn i fellesskapet.

8.6.2 Kampen for rettferdighet

Ytre forskjeller som hudfarge og status er ikke det som er vesentlig innenfor kirken og diakoniens verden. Her har alle et ansvar til og ”*sette fanger fri og åpne de blindes øyne*”. Det kunne virke som om mange av de globale nomadene hadde sterk rettferdighetssans. Nordstokke er opptatt av dette med å stå på den svakes side, jf. Kap. 6.3. I dag er det kommer mange utfordringer som følge av et kulturelt mangfold i Norge. Ikke minst er ulikheter i kulturforståelse og religion, kriminalitet, forskjeller på fattig og rik og arbeidsledighet noen av utfordringene i dag. Det er viktig at alle skal få muligheter til å arbeide og at det skal være en rettferdig fordeling av ressurser og muligheter. Dette betyr også at vi må ansvarliggjøre mennesker, både de som ikke direkte er rammet av fattigdom og arbeidsledighet og de som trenger å ta tak i livene sine for og blir til ressurser. Dette er noen av de tingene kirken kan bidra med i ord og gjerning. Informant nr 2 trekker frem at en slik bakgrunn har gitt henne forutsetninger innenfor fredsmevling og diplomati. Sitat: ”*Erfaringer ved å reise til flere kulturer og se kulturer innenifra kan skape evne til å sette seg inn i begge partenes side*”, jf. Kap. 7.3. I alle konflikter er det viktig å la begge parter få si sin versjon og komme frem med sine

meninger. Jeg tror også at mange globale nomader med innsikt kan være gode brobyggere i konfliktsituasjoner i større eller mindre utstrekning.

8.6.3 Nestekjærlighet

Ut i fra det kristne menneskesynet er alle mennesker like verdifulle og det er viktig å vise omsorg og kjærlighet til alle mennesker uansett hvor de kommer fra og hva deres behov er. I kirken, sammen med brødre og søstre vil slike ulikheter mellom rase og status viskes ut siden Guds kjærlighet er lik for alle mennesker. *”Altså er dere ikke lenger fremmede og utlendinger, men dere er de helliges medborgere og tilhører Guds familie”* (Elf 2: 18-19). Kjær Nielsen er opptatt av at barmhjertighet bør prege menneskers liv med hverandre. Dersom Guds barmhjertighet er en slags forutsetning, og et forbilde, så vil dette prege som et eksempel til etterfølgelse for diakonien (Nielsen 2003:186). Møter mellom mennesker fra ulike kulturer og tradisjoner bør basere seg på likeverd og respekt og at alle er verdifulle til tross for ulike kulturer og tradisjoner. Den globale nomaden å ha muligheter til kunnskap og interesse for å møte mennesker med annen kulturbakgrunn. Teologer er opptatt av at diakoni er viktig selv om det er uenighet om hva som skal vektlegges, jf. Kap. 6.4: Diakoni i møte med innvandrere. Guds kjærlighet kan være en inspirasjon til å vise medmenneskelighet og diakonale handlinger i møte med ulike folkegrupper, jf. Kap. 6.4.4, 6.4.5 og 6.4.6.

Det er viktig å snakke om Guds kjærlighet, men ordet må også praktiseres i handling av og til. I møte med mennesker er det viktig å være åpen, ydmyk og lyttende på en slik måte at de føler seg både sett og respektert som den de er. Ikke minst i møte med innvandrere som opplever mye stigmatisering og fremmedfrykt, særlig der kulturen er veldig annerledes til den norske kulturen. Dialog og samtale kan føre til at ulike mennesker kan nærme seg hverandre. Den kristne identitet og det kristne menneskesynet sidestiller alle mennesker som likeverdige, og denne tanken vil side stille folkeslag. Misjonærbarn kan være fleksible og forståelsesfulle. Den globale nomaden kan bli veldig ”kameleon” da de er så veldig vant til å tilpasse seg. Noen kan ha problemer med og ”forklare” det norske samfunnet til innvandrere da de ikke skjønner de kulturelle kodene helt selv. Det er viktig at den globale nomaden tar seg tid til å bearbeide en del av sin bakgrunn og kanskje kan det å kjenne til modellen til Schaetti hjelpe med å finne ut av identitet og kultur sjokk, jf. Kap. 3.1. Det å møte innvandrere med respekt og på en

Tverrkulturell diakoni

inkluderende måte går ikke automatisk, dersom den globale nomaden er selvbevisst egne reaksjoner i forhold til hyppige kulturelle miljøforandringer.

Alle mennesker har de samme grunnfølelsene uavhengig av rase, og vi mennesker har mye likt selv om det er noen kulturelle og tradisjonelle ulikheter, jf. intervju med person nr 4. Dette betyr ikke at vi skal være redde for å ansvarliggjøre og myndiggjøre innvandrere dersom de kommer frem med ting som ikke er riktig og støtte oppunder. Et eksempel kan være asylsøkere som kommer til kirken som smører tykt på sine historier for å være i Norge. De kan skrive søknader for opphold som ikke forteller sannheter, og i slike tilfeller er det diakonens jobb å motivere til ærlighet selv om det er et komplisert tema.

Den globale nomaden trenger å bevare ydmykhet i møte med enkeltindivider og vi trenger også å gi plass og rom til at alle mennesker alltid kan forandre seg. Hver enkelt innvandrere er et verdifullt menneske først og fremst og ikke en rase. Det er viktig med balanse mellom åpenhet i møte med mennesker på den ene siden og samtidig ikke å være for godtroende. Det å møte et annet menneske med sannhet og ansvarliggjøring kan hjelpe en person til å bli mer integrert i samfunnet. Dette er også kirkens og diakoniens oppgave i møte med mennesker.

Dersom den globale nomaden selv er midt i en prosess med å finne sin multikulturelle identitet så kan dette innebære en fase med forvirring og frustrasjoner og i noen tilfeller er det best og ikke å være for engasjert midt i bearbeidelsesfasen. Årsaken kan da være at de "blander" sammen egen prosess med andre menneskers reaksjoner. Under forståelsen om tverrkulturell diakoni er det viktig å ha et menneskesyn der man ser på alle mennesker som like verdifulle. En åpen og gjestfri atmosfære som holdning vil kunne hjelpe diakonen og andre som arbeider med innvandrere til å være på en måte som skaper tillit og nestekjærighet.

Mange mennesker der ute har en diffus oppfatning om hva som ligger i begrepet diakoni, men at mange oppfatter det som omsorgstjeneste eller nestekjærighet på en eller annen måte. "Svaret" på spørsmålene vil derfor være preget av på hvilken måte de jeg pratet med vil tenke diakoni. De jeg snakket med har bred erfaringer med mange forandringer i inn og utland, og de har alle noen "meninger" om hvordan disse ressursene kan brukes mot innvandrings arbeid eller relatert til den jobben de har. Det virket også som de var

bevisste på at deres bakgrunn kunne virke som ressurser i møte med innvandre og ett par ble enda mer bevisste på det i løpet av samtalen. Det i seg selv tenker jeg er en diakonal handling der jeg som selv har en tverrkulturell bakgrunn kan bevisstgjøre andre på sine ressurser i møte med innvandrere og stigmatiserte grupperinger.

8.6.4 Hvor kan diakoni utføres overfor innvandrere

Globale nomader vil se på det diakonale arbeidet ut i fra menneskesyn, erfaringer og hvor de har sitt arbeid og hvor de tilbringer sin fritid. Ingen av dem jeg snakket med var diakon av yrke, men alle hadde likevel et ”*diakont*” engasjement i kirken, på jobben, i sine visjoner og ønsker. Jeg kunne kanskje valgt og intervjuet de som arbeider med diakoni spesielt med denne bakgrunnen eller sammenlignet de, men det hadde på den måten utelatt så mange globale nomader som har flotte ressurser til diakonal omsorg sprunget ut fra deres kristne identitet i kirken og i arbeidet. Vi er alle mennesker av samme jord, uavhengig av tro, bakgrunn og hudfarge, og jeg er til dels enig med Pete Word som snakker om den ”flytende” kirken som kan fungere overalt der det er mennesker med tro. Den kan fungere på en flyplass eller en kafé, like mye som i kirken. Selv om det er mest vanlig å tenke seg diakoni utafra den ”vanlige” kirken, synes jeg Pete Ward sin tankegang på diakoni på en måte globaliserer kirken i forhold til verden. Det er mulig å være diakonal og gjøre diakoni der det er behov og muligheter. Og mulighetene og behovene kan være overalt der det er mennesker. Når det er sagt, kan vi også si at det er mennesker som forflytter seg hele tiden og som har gjort det fra Abrahams tid til nå, og slikt sett er vi alle globale nomader på vandring gjennom livet.

Det virker som om alle de jeg snakket med hadde et bevisst forhold til ordet ”diakoni” som kunne henge sammen med deres bakgrunn med foreldre som misjonærer.

Kvinne nr 1 arbeidet som helsesøster spesielt rettet mot innvandringsbarn, Kvinne nr 2 arbeidet som lærer spesielt rettet mot innvandrere barn. Mann nr 3 arbeidet som Ingeniør på et universitet og kvinne nr 4 igjen arbeidet som leder rettet mot mennesker i en vanskelig livs situasjon. Også intervjuobjekt nr 5 arbeidet som ingeniør, og de svarte derfor på spørsmålene ut i fra deres arbeids situasjon.

Likevel synes jeg ”svaret” deres ga meg en ”oppklaring” om de kunne anvende seg selv som ressurser. Mye i dette svaret handler om holdninger sammen med prosesser og

villigheten til å reflektere rundt dette spørsmålet. Jeg tror også at diakoniens oppgave er og samtale med mennesker om diakoni, slik at den generelle bevisstheten om det kristnes ansvar for diakoni kan øke ikke bare fra kirkens ståsted i møte med innvandrere, men fra samfunnet der det er mange diakonale institusjoner og i møte med alle mennesker overalt. Egentlig er diakoni et annet begrep for å tjene, og vi er alle kalt til å tjene hverandre som søsken som del av menneskeheten i en global verden. Vi har alle et felles ansvar ved å bidra til at verden blir et bedre sted å være på både i inn og utland, både i forhold til mennesker og i forhold til miljø. Fred og forsoningsarbeid og i forhold til å bidra gjennom organisasjoner overfor de som er rammet av krig og sult. I dag hjelper media oss til å kunne følge med på det som skjer i verden. Dette øker ansvaret for de av oss som kan bidra til å gjøre verden til et bedre sted på ulike måter. En ting som kirken her hjemme kan oppmuntre til kan for eksempel være adoptering og ha vennskapsmenigheter i et annet land som de følger opp.

8.6.5 Ulike syn på diakoni for innvandrere

Forskjeller mellom et kollektivistisk og individualistisk syn, vil også påvirke måten den globale nomaden kan møte innvandrere på, jf. Kap. 4.4: Identitetsforståelse. Den globale nomaden vil kunne skille mellom forskjellig kulturforståelse i de ulike gruppene.

I tillegg virker menneskesynet og engasjementet inn på hvordan den globale nomaden møter innvandreren. Selv om mange misjonærbarn har vokst opp i miljøer der handlinger skal følge ordet, og de vet at de kan gjøre noe med nød, så kjenner de samtidig til hvordan foreldrenes offer har kostet på deres tid også. Mange kan kanskje oppleve en dobbelthet i møte med innvandrere i en slik fase, da det kan minne dem om en barndom som ikke alltid var like enkel.

Diskusjonen rundt diakonien er vid, Oftestad fremholder at diakonien ene og alene skal springe ut fra kirken mens Trygve Wyller ser på selve handlingen. At handlingen gjøres er viktigere enn hvor inspirasjonen kommer fra. Han trekker frem eksempelet med den barmhjertige samaritan der presten og levitten gikk forbi, mens samaritanen stoppet opp og hjalp den syke mannen. Mannen var jøde og ikke samaritan, og vanligvis hadde ikke disse to folkegruppene så mye med hverandre å gjøre. Jesus trekker frem denne lignelsen til etterfølgelse på det å vise barmhjertighet på tross av den du er i miljøet og mot alle,

Tverrkulturell diakoni

også mot den fremmede. Jeg synes det er viktig og ikke glemme og ta med selve holdningen måten en god gjerning gjøres på, selv om jeg er enig med Oftestad at diakonien bør springe ut fra kirken. Men det hjelper ikke at diakonien skal springe ut fra kirken dersom presten og levitten ”går forbi” den nødlidende. Dette viser at det er viktig og ha to tanker i hodet på samme tid. Kjell Nordstokke er opptatt av frivilligheten til å utføre diakonien, og at handlingen bør være inspirert av Guds kjærlighet til menneskene og ikke som en ”tvangshandling” og ”falsk” ydmykhet. Kjær Nielsen er opptatt av å se diakonien ut i fra en skapelsesforståelse der mennesket er verdifullt og vi kan ha Kristus som forbilde. Diakonien essens er sammensatt, og hvorvidt den globale nomaden er en ressurs eller ikke i møte med innvandrere er sammensatt. Ting som tid, engasjement, personlighet, prosesser, interesse og bevisstgjøring spiller en rolle, og sånn sett tror jeg at alle mennesker trenger å utfordres på det og bry oss uavhengig av miljøbakgrunn.

Det vil være mange variasjoner fra innvandrer til innvandrer, alt relatert til deres erfaringer, kultur, religion og tradisjon, i tillegg til at vi heller ikke må se bort i fra at mange kan være andre generasjons innvandrere. Andre generasjonsinnvandrere kan både føle seg og være helt norske, men akkurat som om deres oppvekst i sitt verstland vil gi dem en dybde forståelse overfor sin egen kultur, vil nordmenns oppvekst i de landene de har bodd i lenge i, gi dem en dybde forståelse i vertskulturen. Felles erfaringer i seg selv kan gi en følelse av tilhørighet, og kan gi globale nomader en fordel dersom de samtidig er ydmyke overfor innvandrere de møter og ikke fremstår som ”eksperter”. *”Det at vi strekker hender ut mot vårt innerste vesen, kan der føre til at vi strekker hendene ut mot de mange fremmede som vi møter på vår vei gjennom livet ”* (Nouwen 2006: 9). Schaetti viser tydelig at det er en fordel å utvikle en multikulturell identitet for å møte andre med lignende bakgrunn (Roberts 2005: 27).

Det at globale nomader har erfaringer med innvandrere og annerledeshet, tenker jeg derfor kan bidra som ressurser rettet mot innvandrere og andre stigmatiserte grupper.

I tillegg vil et kristent menneskesyn bidra påvirke den globale nomaden til å se på mennesker som like verdifulle uansett hvor de kommer fra.

Diakonen kan motivere den utsatte innvandrer til å møte de generelle utfordringer det alltid vil være ved overganger fra en kultur til en annen. Diakonen kan for eksempel

Tverrkulturell diakoni

velge å dele noen av sine erfaringer og på den måten fungere som en brobygger som kan legge til rette for kommunikasjon og forståelse på andre områder også.

Siden spørsmålet omtalte diakonien som en utfordring, er det i intervjuene kommet frem til at de alle hadde en ganske lik oppfatning av det var viktig for disse globale nomadene og ha en tilknytning og en identitet til den kristne tro. Dette igjen, vil i følge Schaetti, gjøre det enklere å kunne bearbeide egne erfaringer, og bearbeidelser av egne erfaringer vil være en forutsetning for å kunne møte andre mennesker på en åpen måte, både globale nomader samt andre (Roberts 2005: 6).

Det er samtidig viktig at globale nomader ikke blir arrogante og irritable overfor andre som ser på innvandrere gjennom norske "briller". Globale nomader som er svært bevisste på sine ressurser overfor innvandrere må ikke bli frustrerte på andre som trenger mer tid og kunnskap for å se "bak" ansiktsfargen. Erfaring og intelligens må holdes fra hverandre.

Selv om globale nomader kan få en del innsikt i språk, kultur, utvidet verdensbilde og fleksibilitet, får de samtidig tap av egen historie, fravær av norsk skikk og bruk, fravær av foreldre og voksen kontakt og mange vokser opp i gettoer i utlandet.

Denne erfaringen til sammen gjør dem langt i fra som en ekspert i møte med innvandrere, men kan kanskje gi dem noen ressurser de kan spille på, til tross for utfordringer og begrensinger det også kan gi. Det kan være slitsomt å flytte og være ny hele tiden!

Det er mennesker som treffes og ikke bare kulturer som møtes gjennom kontakt over kultur grensene. Det betyr ikke at vi skal undervurdere betydningen av kultur og kultur forskjeller i møter mellom mennesker. Kulturforskjeller bidrar ofte til å skape misforståelser og konflikter når mennesker med forskjellig bakgrunn møtes, dersom vi ikke er bevisste på at vi ikke trenger ha lik kultur for å forstå hverandre? Målet for integrasjon mellom kulturelt ulike mennesker er i all hovedsak å etablere felles nevnerer ikke fullstendig likhet. Dette betyr at det er mulig å forstå fremmede folk uten å bli lik dem, slik innvandrere vil følgelig kunne forstå nordmenn uten og bli norske i ett og alt (Hylland Eriksen 2007: 65). Å ha en kulturell forståelse innebærer blant annet dette.

9 Konklusjon

I denne fremstillingen har jeg forsøkt å diskutere hvordan globale nomader kan være en ressurs i møte med tverrkulturelle miljøer i Norge. Og jeg har endt opp med at det virkelig synes å være flere gode grunner til å se globale nomader som ressurser. Men samtidig har jeg identifisert en rekke utfordringer mange nomader først må overvinne, slik som kultursjokk og sorgprosesser. For noen nomader kan det også være en utfordring å vise den nødvendige ydmykhet i møte med mennesker fra andre kulturer en det vedkommende selv er kjent med.

Jeg kunne ha diskutert sammenhengen mellom atferd og kulturbakgrunn enda mer inngående. Men siden jeg ønsket jeg å vektlegge ressursene, konsentrerte jeg meg om spørsmålet om hvordan globale nomader kunne bearbeide sin miljøbakgrunn frem til noe positivt. Det var relativt enkelt å vise til ressurser nomadene besitter, men det var en utfordring å se dette i en diakonal sammenheng når ikke informantene arbeidet med diakoni. Likevel synes jeg det ble mer interessant å knytte svarene de ga sammen med teorien om diakoni og annen teori, for slik å sette de globale nomaders utfordringer og ressurser i en større sammenheng. For meg kan diakonien utøves både innenfor og utenfor kirkebygget, og derfor synes jeg det var fint å snakke med globale nomader med generelle yrker. Jeg kunne ha lagt avgjørende vekt på synspunktene til en diakon som var global nomade, men da kunne vedkommendes synspunkter og erfaringer lett ha blitt ”fasiten” i oppgaven. Dette ville jeg unngå.

Globale nomader er mobile, fleksible og ikke alltid så stedbundne. Jeg synes derfor at det kunne passe å trekke inn begrepet om ”den flytende kirke” for slik å skape flere diakonale arenaer. Men det betyr samtidig at den tradisjonelle kirke er viktig som diakoniens utspring. For jeg vil holde fast på at diakonien knytter seg til det kristne menneskesynet som hevder at alle mennesker har like stor verdi. Og dette synet kan være til hjelp og inspirasjon i møte med forskjellige typer mennesker.

Tverrkulturell diakoni

I Bibelen er det mange eksempler på at globale nomader er forbilder for andre mennesker. Og Bibelen er full av fortellinger om mennesker som vandret fra sted til sted ut fra en høyere hensikt i tjeneste for andre. Jeg har derfor ved flere anledninger trukket linjene til Bibelens globale nomader.

Jeg vil kort referere til noen hovedpunkter i min fremstilling:

I kapittel 1 har jeg vist til bakgrunn, forskning og litteratur for å belyse problemstillingen. I tillegg har jeg presentert tema og forklart i metode kapittelet at jeg bruker teori og hvorfor jeg har tatt med noen kvalitative intervjuer. Mitt håp er at noe av informasjonen kan være relevant både for de tverrkulturelle selv og fagfolk som arbeider med globale nomader. Ikke minst diakonene.

I kapittel 2 kommer jeg frem til hva som virker inn på samspillet mennesker imellom, ikke minst der det er ulike kulturer og tradisjoner som råder. Tenker mennesket årsak - virkning eller er det preget av kollektivistisk eller individualistisk tankegang. I tillegg spiller menneskesyn, verdensbilde og ulik tids oppfating inn i tverrkulturell samhandling. Øyvind Dahls modell viser hvordan disse påvirker hverandre. Personlighet, alder og kjønn vil virke inn i tillegg til disse faktorene. I personligheten ligger oppfatningen av selvet og hva man identifiserer seg med. Thomas Hylland Eriksen identifiserer forhold som preger vår forståelse av identitet i en tabell der han viser til eksempelvis politikk, religion, kjønn, klasse, ætt, språk, familie og utdannelse. Jeg forklarer videre hva som ligger i begrepene innvandrere og global nomade i min oppgave. Jeg bruker i hovedsak global nomade om barn som har vokst opp med tverrkulturelt, og innvandrere som en generell forståelse på mennesker som har kommet utenfra og hit til Norge. Jeg varierer disse begrepene for og lettere få frem noen av de tingene jeg ønsket å se på i denne masteren, selv om dette er en gjensidig påvirkning hele tiden.

I kapittel 3 viser jeg hvordan globale nomader kan bearbeide sin tverrkulturelle oppvekst og få en fornyet selvforståelse. Jeg har her basert fremstillingen på en doktorgradsavhandling av Rebekkah Lee Roberts der han benytter en modell av Barbara

Schaetti for bearbeidelse av multikulturell identitet. Schaetti tar som utgangspunkt at forandringene og flyttingene er skjedd og viser derfor ikke til ”kontinuitet” og stabilitet alene som et svar for å løse multikulturelle utfordringer, men at forandringen kan styres og slik takles bedre. Modellen setter opp ulike stadier i bearbeidelsen som jeg tror mange globale nomader kan kjenne seg igjen i. Schaettis oversikt gir også indikasjon på hvordan en slik bakgrunn kan bearbeides. Modellen sier blant annet at globale nomaden kan identifisere seg med en referanse gruppe som hjelper nomaden å finne en multikulturell identitet og godta sin egen miljøbakgrunn. En slik prosess er viktig for å identifisere egne ressurser og anvende dem der man opplever at det er rom for slik kunnskap – for eksempel i innvandringsmiljøer. Selv omvendt kultursjokk nomaden får ved å komme til foreldrenes hjemland, sorgprosesser og bearbeidet identitetsforvirring kan dermed forvandles til positive og samfunnsmessig ettertraktede ressurser.

I kapittel 4 valgte jeg å trekke inn litt psykologi og teorier om tilknytning, aspekter ved kultursjokk, selvforståelse og sammenhengen mellom tro og identitet. I dette kapittelet forsøker jeg å få litt mer innsikt i hvordan disse tingene henger sammen og hvordan det kan hjelpe både den globale nomaden selv, pårørende og mennesker som møter flerkulturelle i arbeid, i kirken og i fritiden. Undersøkelsen til Roberts tyder på at de som har en tro på Gud har taklet kultursjokk bedre enn de som ikke trodde på noe spiritielt.

I kapittel 5 viste jeg til teori som diskuterer både ressurser og utfordringer som den globale nomaden har på grunn av sin miljøbakgrunn. Det viser seg at kultursjokk og sorg er to av de største utfordringene. Ressurser er et tredimensjonalt verdensbilde, flerspråklighet, forståelse for annerledes tenkende, fleksibilitet og forståelse for dybdekultur. Mange globale nomader engasjerer seg i diakoni, bistand, i misjon og hjelpeorganisasjoner.

I kapittel 6 presenterte jeg den diakonale innfallsvinkelen på oppgaven. Temaet ble drøftet i lys av Diakoniplanens fokus på den inkluderende felleskap, kampen for rettferdighet og nestekjærlighet. I tillegg så jeg på ulike oppfatninger om hva kirke egentlig er. Diakoni er definert som kirkens omsorgstjeneste, men det kan være ulike

Tverrkulturell diakoni

oppfatninger av hva eller hvor kirken er. Kirkerådet fokuserer i Diakoniplanens på kristen nestekjærlighet som et sentralt motiv for diakoni. Men teologer som Wyller, Oftestad og Kjærstad har ulike syn på hva diakoni er, og det er et åpenbart behov for å vite mer om hva diakoni er. Likevel synes det å være en utbredt oppfatning av at diakoni er en helt sentral del av kirken. Og Kirkens verdensråd hadde en konferanse i 2002 der flere Lutherske land ble enige om å vektlegge diakonien mer i kirkens holdninger og tankegang.

I kapittel 7 intervjuet jeg 5 globale nomader som alle er bosatt i Norge per i dag og stilte dem noen spørsmål vedrørende identitet, tilhørighet, ressurser og utfordringer. Noen svar jeg fikk her gjaldt globale nomaders forhold til Gud og deres opplevelse av identitet og tilhørighet, blokkeringer, utfordringer og hvordan dette kunne vris om til ressurser. Til slutt spurte jeg om nomadenes syn på hvordan deres egne ressurser kunne benyttes i arbeidet flerkulturelle personer i Norge og innvandrere. Jeg la vekt på spørre nomadene med ulik bakgrunn og arbeidssituasjon. De fleste arbeidet utfor kirken.

I kapittel 8 forsøkte jeg å analysere intervjuene og teorien og sette det inn i en større teoretisk sammenheng. Jeg sammenlignet svarene til de globale nomadene (empirien) med teori fra tidligere kapitler. På bakgrunn av denne "hermenautiske" vekselvirkningen mellom teori og empiri samlet oppdaget jeg en rekke interessante forhold: Mange globale nomader synes har betydelige utfordringer i livet og at det kan ta tid å finne en multikulturell identitet. Men det følger også mange ressurser av en slik bakgrunn. Disse ressursene kan brukes inn i innvandrers miljøer. Tverrkull bakgrunn ble vurdert å kunne være døråpner for nysgjerrighet og dialog. Globale nomaders forståelse på annerledeshet og omvendt kultursjokk ble vurdert som verdifulle som ressurser. Disse aspektene, med bakgrunn i utvalgt teori og samtaler, ble deretter drøftet i lys av hvordan dette kan brukes i diakonal sammenheng.

Min konklusjon: I prosessen har jeg fått lese masse interessant litteratur, jeg har møtt mange interessante personer og hatt mange flotte samtaler med ulike mennesker. Det var inspirerende og kunne reise til et barnehjem som studietur, og snakke med barnehjems

Tverrkulturell diakoni

barn i Øst Europa om få så mye fra deres ressurser og samtidig bidra litt med våre ressurser. Det er ikke til å stikke under en stol at jeg opplevde å identifisere meg med barnehjemsbarna og følte at det bar lett å bli kjent med dem.

Men hva er svaret? Jeg er ikke sikker på om det er noe enkelt svar. Men jeg er styrket i min tro på håpet om et bedre liv for alle. Men skal vi få det til må vi arbeide målrettet ut fra det utgangspunktet den enkelte har i sin bakgrunn fra barndommen av. Ikke minst gjelder dette for globale nomade som ofte har følt en komplisert helt fra oppveksten. Senere kan den som har opplevd motstand hjelpe andre og fremmede nettopp fordi han vet hvordan man kan overvinne motstanden. Og utspringet er altså i at noen kom og ga håp i en mørk situasjon og man så fikk kraft og vende det onde til det gode.

For å forstå innvandrere i kirken og samfunnet. Jeg stilte derfor ikke mine spørsmål til globale nomader som arbeider spesifikt innenfor kirken, ikke fordi diakonien ikke er viktig, men nettopp fordi den er viktig.

Utblick: Vi er alle mennesker som er en del av en global kirke på jord, der vi er like verdifulle og viktige i Guds bilde alle sammen. Et slikt fokus kan bli meningsfylt når det er uforståelige og vanskelige ting som skjer, og i søken etter svar på både det sosiale og det åndelige plan. Den Bibelske dimensjonen gir også et perspektiv utover menneskelige erfaringer fra ulike land og kulturer og ansvarliggjør alle mennesker til ansvar for jorda globalt. Her kommer også nestekjærligheten og ansvaret vi har til å inkludere hverandre inn både som kristne og som mennesker.

Globale nomader har reist mye tidlig i livet og kan fungere som ressurser i kirken og i samfunnet og ikke minst innenfor organisasjoner som fortsatt reiser ut til en verden der ute for å møte mennesker i nød. Men på tvers av erfaringer og kunnskap trengs det inspirasjon og forbilder på mennesker som strekker ut sine hender til andre.

Vi har alle et ansvar til å forvalte naturen, ta vare på hverandre og vise barmhjertighet. Det overordnende forbildet vil alltid være han som er alles tjener og som selv kom for å la seg tjene, både for globale og lokale mennesker: Jesus Kristus!

Etterord: Globale nomader har en nettadresse hvor de kan finne svar på ulike problemstillinger som er ledet av en global nomade med navn Brice Royer. Det er en internasjonal nettside med dialoger og samtaler fra globale nomader (www.tck.world). I juni sendte han en mai der han oppfordret andre globale nomader til ettertanke angående Michael Jacksons suksess innenfor både det afroamerikanske miljøet og det afrikanske. Royer mente at han hadde et unikt utgangspunkt med ben i begge miljøene, og at det kan få oss til å reflektere over slike ressurser. Jackson er en samler for et kulturelt mangfold. Hans afroamerikanske bakgrunn ga ham unik tilgang i begge miljøene på et tidlig tidspunkt.

10 Litteraturliste

Bibelen: Norsk Bokmål, Oversettelse 1985. Bibelselskapets Forlag.

Baumann Gird: *The Multicultural Riddle*: Great Britain 1999.

Brodd Sven Erik mfl: *Diakoniens teologi*: Verbum Forlag: Oslo 1997.

Berry John W. Cross: *Cultural psychology: Volume 1*. Universitetsforlaget: Oslo 1997.

Brochmann Grete: *Hva er innvandring*: Universitetsforlaget Oslo 2006.

Christoffersen Aage Svein: *Moralsk og moderne? Trekk av den kristne moraltradisjon i Norge fra 1814 til i dag?* Gyldendal: Oslo 1999.

Collins John: *Deacons and the Church*: England 2002.

Dahl, Berit: *Bortsendt. Om barn mellom kulturer*: Universitetsforlaget. Oslo 1990.

Dahl, Øyvind: *Møter mellom mennesker*: Gyldendal. Oslo 2000

Ender John: *Military Brats and other Global Nomads*: USA 2009.

Eriksen Hylland Thomas: *Røtter og føtter*. Aschehoug. Oslo 2004.

Eriksen Hylland Thomas: *Flerkulturell forståelse*. Universitetsforlaget: Oslo 2001.

Grimen Harald og Gilje Grimen: *Samfunnets vitenskapenes forutsetninger*
Universitetsforlaget: Oslo 1993.

Heiene, Torbjørnsen: *Felleskap innføring i kristen etikk og ansvar*: Universitetsforlaget
Oslo 2002.

Hegstad Harald: *Kirke i forandring*: Luther Forlag. Oslo 1998.

Hiebert Paul G: *Anthropological Insights for Missionaries*: USA: 1985

Tverrkulturell diakoni

Haagensen Eva, Laila Kvisler og Tor Birkeland: *Innvandrere, gjester eller bofaste?*

Gyldendal forlag. Oslo 1990.

Kirkerådet: Plan for diakoni i Den norske kirke: Oslo 2008.

Lomeland Petter Davis: Kirketanke og diakoni, Master oppgave, Diakonihjemmet

Høgskolesenter: Oslo 2006.

Nielsen Kjær Helge: *Han elskede os først*: Århus Universitetsforlag: 2003.

Nordstokke Kjell: *Verdensvid Tjeneste: En innføring i Internasjonal Diakoni*: Verbum;

Oslo 1993

Nordstokke Kjell: *Det Dyrebare Mennesket: Diakonien grunnlag og praksis*: Verbum;

Oslo 2003.

Nouwen Henry J M: *Å søke en helhet*: Verbumforlag: Oslo 2006

Oftestad Alf B: *En bok om kirkens diakoni*: Luther Forlag. Oslo 1980.

Pollock C. David og Ruth E. Van Reken: *Hvor er hjemme? Med røtter i flere kulturer?*

Lunde forlag. Oslo 2003.

Repstad Pål: *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*.

Universitetsforlaget. Oslo 2007.

Roberts Rebekkah Lee: *The effects of resources and experience on the self-concept of a group of global nomads: Missionary Kids Alliant International University.*

California 2005.

Kari Bugge, Hilde Eriksen og Oddbjørn Sandvik: *Sorg*. Fagbokforlaget: Oslo 2003.

Tverrkulturell diakoni

John Berry, Pierre Dasen, Porting and Segall: *Cross – Cultural Psychology*. United Kingdom: 2002

Smedal Olaf H: *Mellom himmel og jord*: Oslo 2000.

Sørheim Arnesen Torunn og Eriksen Hylland Thomas: *Kulturforskjeller i praksis*. Gyldendal forlag: Oslo 2000.

Thagaard Tove: *Systematikk og innlevelse*: Fagbok forlaget: Oslo 2002.

Bernal, Burlew, Leong and Joseph Trimble: *Handbook of Racial and Ethnic Minority Psychology*: USA 2003.

Tvedt, Liv og Torgeir: *Sosialisering av misjonærbarn: En kvalitativ undersøkelse om misjonærbarns sosialisering og konsekvenser av denne*. Hovedfag i sosiologi. Universitetsforlaget: Oslo 1995.

Varvin Sverre: *Flukt og eksil. Traume, identitet og mestring*. Universitetsforlaget: Oslo 2003.

Varvin Sverre: *Flyktningpasienten*. Universitetsforlaget: Oslo 2008.

Øen Bjarte: *Usynlige Kameleoner*: Et kvalitativt studium av trekulturelle misjonærbarn med oppvekst i land i Afrika, sør for Sahara: Oslo 2005.

Østby Jon: *Nye nordmenn – Vårt tids folkevandring utfordrer*. Lunde Forlag: Oslo 1999.

Økland Mali Sofie: *Fra utland til hjemland*: Hovedoppgave i pedagogikk. Bergen 2003.

Ward Pete: *Liquid Church*. Hendrickson Publishers. USA: 2002

Wyller, Trygve, Heterotopisk diakoni. Diakoni i spenning mellom kall og profetisme” i Jensen, R, Thorkildsen A, Tønnesen, A. V. Kirke. *Protestantisme og samfunn*:

Tverrkulturell diakoni

Festskrift til professor dr. Ingun Montgomery, Trondheim: Tapir Akademisk forlag, 2006, s 309 -323 i Diakonien Teologi DIA 503 kompendium.

Blader: Kia Interkultura: Flerkulturell nyhetsmagasin fra Kia No 1/ 2009.

Aviser: Vårt Land 3. April 09 og Vårt Land 21. April 09

Hefter: Bergås Undis, mars 2008 Barnas plass i misjonshistorien: *En dokumentasjonsrapport om barns erfaringer fra Normisjonens internatskoler i utlandet.*
Neumayer Sissel, Skreslett Arve, Marit C. Borchgrevink og Solveig Gravråkmø m.fl
2006. Psykososialt arbeid med flyktningbarn. Introduksjon og fagveileder: *Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.*

Internettlinker: www.norut.org

www.tckworld.com